

Onderzoek Publieke speelruimte in Vlaams-Brabant

Eindrapport

Onderzoek

Karen Thaens
Frank Strynck
Steunpunt Jeugd vzw
Arenbergstraat 1 D
1000 Brussel

STEUNPUNT
JEUGD

Opdrachtgever

Provincie Vlaams-Brabant
Provinciale Jeugddienst
Provincieplein 1
3000 Leuven

PROVINCIE
VLAAMS • BRABANT

februari-augustus 2006

“In functie van de kinderen en jongeren van vandaag, in functie van de kinderen en jongeren van morgen.”

Kinderen en jongeren maken ongeveer een derde van de Vlaams-Brabantse bevolking uit. Een bevolkingsgroep van dergelijk formaat kan je niet links laten liggen. Het verdient de nodige beleidsaandacht en maatregelen op maat van de diverse jeugdige doelgroepen. Naast psychische ruimte en mogelijkheden tot echte inspraak en participatie, hebben jeugd en jeugdwerk recht op voldoende ruimte waar ze zich in een positief klimaat kunnen ontwikkelen. Dit moeten ze kunnen in ruimtes die expliciet bedoeld zijn voor hen. Denken we maar aan speelterreinen, jeugdlokalen, tienerontmoetingsplaatsen, jeugdkampeercentra, fuifzalen, speelbossen... Maar expliciete ruimte voor jeugd volstaat niet. We kunnen kinderen en jongeren niet terugdringen op eilandjes en opsluiten in speelreservaten. Ze zijn volwaardige en intensieve gebruikers van de openbare ruimte. Publieke ruimte hoort bijgevolg toegankelijk te zijn en aangepast aan de noden en wensen van kinderen en jongeren. Werken aan een jeugd vriendelijke omgeving en -klimaat is niet uitsluitend de taak van jeugdverantwoordelijken. Alle beleidsdomeinen hebben een impact op het doen en laten van kinderen en jongeren. Jeugd is niet zomaar één van de vele sectoren, het is een grote bevolkingsgroep. Elke beleidsmaker en –uitvoerder draagt zijn of haar verantwoordelijk in de levenskwaliteit van kinderen en jongeren. Een weerspiegeling daarvan willen we vinden in zijn of haar beslissingen en beleidskeuzes. Geïntegreerd jeugdbeleid heet dat.

Onder impuls van jeugdwerk en jeugdintermediaren genoot jeugdruimte de jongste jaren beleidsaandacht. Niet toevallig schoven de twee jongste gemeentelijke- en provinciale planningsperiodes van jeugd(werk)beleid, ‘jeugdruimte’ naar voor als prioriteit. Oude plannen werden van onder het stof gehaald, nieuwe intenties en ideeën kregen vorm. Maar plannen moeten ook uitgevoerd worden! Nieuwe prioriteiten binnen het jeugdbeleid -en bij uitbreiding het beleid- mogen realisaties naar kwaliteit en kwantiteit van jeugdruimte niet naar de achtergrond doen verschuiven. Ruimte zal altijd een belangrijk thema blijven voor jeugd en jeugdwerk. Aandacht voor jeugdruimte hoort een constante te zijn. Het provinciale niveau kan hier een belangrijke rol in spelen. Het kan jeugdruimte op de agenda blijven zetten. Als tussenniveau is het ideaal geplaatst om gemeenten te stimuleren, sensibiliseren en inspireren enerzijds en om de noden en de knelpunten van jeugd en jeugdwerk te vertalen en communiceren naar het Vlaamse niveau anderzijds.

Als Steunpunt Jeugd kunnen we alleen maar toejuichen dat de provincie Vlaams-Brabant stappen zet inzake speelruimtebeleid. Zicht krijgen op de globale, feitelijke situatie is daarbij een essentiële eerste stap. We zijn er als onderzoekers van overtuigd dat dit onderzoek een degelijke en betrouwbare basis is om aan te vullen en toekomstige beleidslijnen op te enten. Dit onderzoek is geen eindpunt, maar een vertrekpunt. Er is nog veel werk aan de winkel. In functie van de kinderen en jongeren van vandaag, in functie van de kinderen en jongeren van morgen.

Frank Strynck
onderzoekscoördinator ‘Publieke speelruimte in Vlaams-Brabant’
Steunpunt Jeugd vzw

Vertrek kader uit het bijzonder bestek onderzoek publieke speelruimte, provincie Vlaams-Brabant.

Op weg naar de uitbouw van een doordacht kindbeleid komt men onvermijdelijk het thema 'spelen' tegen. Spelen is een wezenlijk onderdeel van het 'kind-zijn', maar het spelen in de publieke ruimte is vandaag de dag lang niet meer zo evident. Ook voor kinderen die zich engageren binnen het georganiseerde jeugdwerk zijn de speelmogelijkheden lang niet meer alom tegenwoordig.

Spelen is meer dan kinderspel. Om zich optimaal te kunnen ontwikkelen moeten kinderen ook kunnen spelen. Kinderen vinden het niet alleen leuk om buiten te spelen, maar uit verschillende onderzoeken blijkt dat buiten spelen ook heel goed voor hen is (fysiek en sociaal-emotioneel). Speelmogelijkheden zijn belangrijk voor de evenwichtige ontwikkeling van kinderen. Spelen is van belang voor de lichamelijke-motorische, cognitieve, sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van kinderen. Moreel heeft dan betrekking op normen en waarden, leren winnen en verliezen, verantwoordelijkheid geven en nemen. Het belang van buiten spelen raakt niet alleen het individuele kind, maar ook het gezin en de leefbaarheid van de buurt.

Alle grote recente onderzoeken (Kliksons en stembiljettenactie van het Kinderrechtencommissariaat, postkaartenactie Vlaamse Jeugdraad) tonen aan dat de vraag om meer publieke speelruimte bovenaan staat bij de kinderen. Ook in alle jeugdruimteplannen lees je dat uit de inspraak gebleken is dat kinderen meer speelruimte vragen.

De openbare ruimte is lang niet meer zo bespeelbaar als vroeger. Er zijn verschillende factoren die het spelen van kinderen in de publieke ruimte bemoeilijken. Door het alom tegenwoordige verkeer is spelen op straat zo goed als onmogelijk. Kinderen kunnen niet meer zomaar overal spelen. De tolerantie van de bevolking tegenover spelende kinderen neemt zienderogen af. Getuige hiervan de verschillende klachten van burens over lawaaihinder van spelende kinderen (Meise, Lauwe waar de speelpleinwerking gesloten moest worden na een klacht van burens...). Het onveiligheidsgevoel dat vele volwassenen hebben, wordt nog extra versterkt als het gaat over hun kinderen. Bij gebrek aan veilige publieke speelruimte in de buurt mogen de kinderen niet verder dan de eigen achtertuin. Door de hoge grondprijzen wordt mogelijke speelruimte, jeugdinfrastructuur... ingepalmd om plaats te maken voor economisch meer rendabele investeringen. In een groot deel van de bestaande bossen, natuurgebieden... waar men vroeger naar hartelust kon spelen en ravotten, mag niet meer van de paadjes worden afgeweken.

Tot nu toe nam de provinciale jeugddienst - in tegenstelling tot de andere provincies - geen initiatieven m.b.t. publieke speelruimte. Met dit onderzoek rond publieke speelruimte in Vlaams-Brabant als opstap, wil de jeugddienst Vlaams-Brabant dit thema explicieter onder de aandacht brengen en een gefundeerd beleid uitwerken rond publieke speelruimte.

Inhoudsopgave

Opzet van het onderzoek	8
1 Doelstellingen	8
2 Afbakening van het onderzoeksdomein	8
3 Opzet van het onderzoek	8
3.1 Startfase	8
3.2 Luik 1: Praktijkgericht onderzoek	9
3.2.1 Onderzoeksfase	9
3.2.1.1 Gegevensverzameling via bevraging	9
3.2.1.2 Gegevensverzameling uit plannen en andere infobronnen	9
3.2.1.3 Gegevensverwerking: databank	10
3.2.1.4 Gegevensverwerking uit andere bronnen	10
3.2.2 Concluderende fase	10
3.2.2.1 Omgevingsanalyse	10
3.2.2.2 SWOT-analyse	11
3.2.2.3 Beleidsaanbevelingen	11
3.2.3 Rapporteringsfase	11
3.3 Luik 2: Rapporteringsfase	11
3.3.1 Concept en doelstellingen	11
3.3.2 Onderzoeksfase	11
3.3.3 Concluderende fase	12
3.3.4 Rapporteringsfase	12
Luik I: Praktijkgericht onderzoek	13
I Gegevensverzameling	13
1 Gegevensverzameling uit plannen en andere infobronnen	13
1.1 Demografische gegevens	13
1.2 Jeugdwerk in Vlaams-Brabant	14
1.3 Speelzones in natuurgebieden	14
1.4 Gemeentelijke jeugdwerkbeleidsplannen	15
1.5 Provinciale recreatiedomeinen	17
2 Gegevensverzameling uit bevraging	18
2.1 Kwantitatieve kenmerken	21
2.1.1 Eigenaars van het terrein	21
2.1.2 Afstand tot de speelterreinen/gebruik van het speelterrein	22
2.1.3 Oppervlakte van de speelterreinen	23
2.1.4 Soorten speelterreinen en verstedelijking	24
2.2 Kwaliteit van de speelterreinen en hun omgeving	26
2.2.1 Verkeersveiligheid rond het speelterrein	26
2.2.2 Netheid en goed onderhoud van de speelterreinen	28
2.2.3 Avontuurlijkheid, aantal spelimpulsen en speelvriendelijkheid van het terrein	29
2.2.4 Combinaties van verschillende soorten speelterreinen	31
2.3 Beschikbare, toegankelijke speelruimte	32
2.3.1 Beschikbaarheid van toegankelijke speelruimte	32
2.3.2 Beschikbaarheid en verstedelijkingsgraad	33
2.3.3 Beschikbaarheid en het leeftijdsprofiel van de bevolking	35
2.4 Besluiten	37

II Omgevings- en SWOT-analyse	38
3 Omgevingsanalyse	38
3.1 Het federale beleid (macro-omgeving)	39
3.2 Vlaams beleid (macro-omgeving)	39
3.2.1 Ruimtebeleid	39
3.2.1.1 Vlaams Ruimtelijk Structuurplan	39
3.2.1.2 Beleidsnota Ruimtelijke Ordening	40
3.2.1.3 Beleidsnota Woonbeleid	40
3.2.1.4 Stedenbeleid	40
3.2.1.5 AROHM VI-Br	41
3.2.2 Bos- en natuurbeleid	41
3.2.2.1 Beleidsnota Leefmilieu en Natuur	41
3.2.2.2 Milieubeleidsplan 2003-2007	41
3.2.2.3 Bosdecreet van 13 juni 1990	42
3.2.2.4 Natuurdecreet van 21 oktober 1997	42
3.2.2.5 Agentschap Bos en Natuur Vlaams-Brabant	42
3.2.2.6 Charter voor Jeugd, Natuur en Bos	43
3.2.3 Jeugd(werk)beleid	43
3.2.3.1 Beleidsnota Jeugd	43
3.2.3.2 Vlaams Jeugdbeleidsplan 2006-2009	43
3.2.3.3 Decreet gemeentelijk jeugdbeleid 2006	44
3.2.3.4 Verantwoordelijke jeugdruimte afdeling Jeugd en Sport	44
3.3 Het Vlaamse jeugd- en jeugdwerkveld (macro-omgeving)	45
3.3.1 Stuurgroep	45
3.3.2 Het Steunpunt Jeugd	47
3.3.3 De Vlaamse Jeugdraad (adviezen ruimte)	48
3.3.4 Het Kinderrechtencommissariaat	49
3.3.5 De (provinciale) koepels jeugdbewegingen en speelpleinwerk	51
3.3.6 Vlaamse Dienst voor Speelpleinwerkingen	51
3.3.7 De Vereniging Vlaamse Jeugddiensten en –consulenten	52
3.3.8 Het Onderzoekscentrum Kind & Samenleving	55
3.4 Provinciaal beleid Vlaams-Brabant (medio-omgeving)	56
3.4.1 Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan	56
3.4.2 Provinciaal Jeugdwerkbeleidsplan	56
3.4.3 Provinciale jeugddienst	57
3.4.4 Dienst Ruimtelijke Ordening	58
3.4.5 Dienst Milieu en Natuur	59
3.5 Gemeentelijk beleid (micro-omgeving)	60
3.5.1 Jeugdwerkbeleidsplannen	60
3.5.2 Gemeentelijke ruimtelijke structuurplannen	61
4 SWOT-analyse	62
4.1 Sterkten (Strengths)	62
4.2 Zwakten (Weaknesses)	63
4.3 Kansen (Opportunities)	64
4.4 Bedreigingen (Threats)	64
III Beleidsaanbevelingen	66

Luik II: Proefprojecten	69
I Concept en doelstellingen	69
II Rotselaar	71
1 Vaststellingen	71
1.1 Inventaris van publieke speelterreinen en terreinen gebruikt door het lokale jeugdwerk	71
1.1.1 Publieke speelterreinen voor ongeorganiseerde kinderen	71
1.1.2 Speelpleinwerking De Schavuit	73
1.1.3 Speelenterreinen gebruikt door de lokale jeugdbewegingen	73
1.2 Het lokaal beleid	74
1.2.1 Het lokaal Jeugdwerkbeleidsplan	74
1.2.2 Milieubeleid	75
1.2.3 RUP Rock Werchter	75
1.2.4 Mobiliteit	76
1.2.5 Conclusie	76
1.3 Noden en knelpunten	76
1.3.1 Beschikbaarheid en waardering van de speelenterreinen	76
1.3.2 Normen m.b.t. de bereikbaarheid van openbaar groen in Vlaanderen	78
1.3.3 Kwaliteit van de speelruimte	79
2 SWOT-analyse	80
2.1 Sterkten	80
2.2 Zwakten	80
2.3 Kansen	81
2.4 Bedreigingen	81
3 Wenselijke doelstellingen en acties	83
3.1 Kinderen in de openbare ruimte	83
3.2 Kwalitatieve speelruimte	83
3.3 Inspraak en betrokkenheid van de jeugd	84
II Dilbeek	85
1 Vaststellingen	85
1.1 Inventaris van publieke speelterreinen en terreinen gebruikt door het lokale jeugdwerk	85
1.1.1 Publieke speelterreinen voor ongeorganiseerde kinderen	85
1.1.2 Speelpleinwerking Begijnenborre	88
1.1.3 Speelenterreinen gebruikt door de lokale jeugdbewegingen	88
1.2 Het lokaal beleid	90
1.2.1 Het lokaal jeugdwerkbeleidsplan	90
1.2.2 Milieubeleid	92
1.2.3 Mobiliteit	92
1.2.4 Besluit	92
1.3 Noden en knelpunten	93
1.3.1 Beschikbaarheid en waardering van de speelenterreinen	93
1.3.2 Normen m.b.t. de bereikbaarheid van openbaar groen in Vlaanderen	94
1.3.3 Kwaliteit van de speelruimte	94
2 SWOT-analyse	96
2.1 Sterkten	96
2.2 Zwakten	96
2.3 Kansen	97
2.4 Bedreigingen	97
3 Wenselijke doelstellingen en acties	98
3.1 Kinderen in de publieke ruimte	98
3.2 Kwaliteit van de (wijk)speelpleinen	99

Algemene besluiten **100**

Aanzet tot concrete acties **105**

Bijlagen en kaarten

Opzet van het onderzoek

1 Doelstellingen

- ⇒ Een zicht krijgen op de noden en knelpunten binnen de provincie;
- ⇒ Een zicht krijgen op de mogelijke rol van de provincie in dit kader;
- ⇒ een reeks voorstellen voor concrete 'provinciale' beleidsopties;
- ⇒ de vaststellingen uit het onderzoek toetsen door het opzetten en begeleiden van een proefproject binnen een beperkt aantal Vlaams-Brabantse gemeenten;
- ⇒ een eindrapport dat bestaat uit 2 onderdelen:
 - het verslag van het "praktijkgericht onderzoek" met een overzicht van de beleidsopties
 - een toetsing van de conclusies uit het 1e onderdeel aan de, binnen het pilootproject opgedane, praktijk.

2 Afbakening van het onderzoeksdomein

Met het begrip **publieke speelruimte** bedoelen we de vlakvormige, fysieke ruimten in open lucht, waar effectief gespeeld wordt. Zich vermaken, het spelen op zich, is het doel en staat centraal op deze plaatsen. De bestudeerde speelruimtes zijn bovendien van niet-commerciële aard en in de praktijk voor iedereen toegankelijk.

De **doelgroep** van het onderzoek is tweeledig:

- de lokale ongeorganiseerde kinderen van 5 tot 14 jaar. Deze leeftijdsbegrenzing wordt gekozen omdat het onderzoek beperkt is in duur en middelen. Voor deze categorie zijn ook bevolkingscijfers voor handen zijn. Het onderzoek wil zich echter niet toespitsen op de specifieke ruimtes voor tieners (in de JWBP's vaak aangeduid als 'ontmoetingsruimtes'), maar enkel op de echte 'speelruimtes'.
- de lokale jeugdbewegingen en speelpleinwerkingen. Het onderzoek schenkt namelijk bijzondere aandacht aan de noden en verlangens van het jeugdwerk. Doordat voornamelijk jeugdbewegingen en speelpleinwerkingen gebruik maken van buitenterreinen, worden andere jeugdwerkinitiatieven buiten beschouwing gelaten.

3 Opzet van het onderzoek

Het onderzoek bestaat uit twee grote luiken. Luik 1 bestaat uit een praktijkgericht onderzoek naar speelruimtes in Vlaams-Brabant, met bijzondere aandacht voor het jeugdwerk. In het tweede luik wordt met een proefproject in enkele geselecteerde gemeenten dieper ingegaan op de bevindingen uit het eerdere onderzoek.

3.1 Startfase

In een eerste fase wordt een stuurgroep geïnstalleerd, met als opdracht de opvolging en sturing van de voortgang van het onderzoek. Zij moet de twee delen van het eindrapport goedkeuren en het pilootproject proefproject begeleiden. Er wordt gestreefd naar een samenstelling waarbij een gezonde mix ontstaat tussen doelbetrokkenheid en expertise, bestaande uit betrokkenen op Vlaams, regionaal en lokaal vlak, met vertegenwoordigers van overheden en jeugdwerk. Expertise vanuit het oogpunt van kinderen en jongeren is onontbeerlijk.

Samenstelling van de stuurgroep:

diensthofd jeugddienst	Katrijn Vanduffel
stafmedewerker jeugddienst	Dieter Vranckx
stafmedewerker jeugddienst	Nele De Cuyper
onderzoekskoördinator Steunpunt Jeugd	Frank Strynck
onderzoeker Steunpunt Jeugd	Karen Thaens
Vlaamse Dienst Speelpleinwerk VL-Br	Ilse Van Moer
intergem. jeugddienst Linter-Bekkevoort	Peter Van de Vreken
Jongerenpastoraal IJD – Vlaams-Brabant en Mechelen	Hans Homblé
provinciale jeugdraad Vlaams- Brabant	Joris Kelchtermans
jeugddienst Leuven	Jan Frans
provinciale jeugddienst Limburg	Koen Depreitere
jeugddienst Dilbeek	Marc Matthys

3.2 Luik 1: Praktijkgericht onderzoek

Luik 1 van het onderzoek bestaat uit drie fases. Een onderzoeksfase, waarin de gegevens worden verzameld en een concluderende fase, waarbij uit de verzamelde informatie relevante conclusies over de beschikbare speelterreinen in Vlaams-Brabant getrokken worden. Ten slotte worden deze conclusies aan de opdrachtgever gerapporteerd in een uitgebreid verslag tijdens de rapporteringfase.

3.2.1 Onderzoeksfase

In deze fase proberen we een beeld te krijgen van de feitelijke situatie. Het vertrekpunt wordt een nulmeting, die moet leiden naar een feitelijk referentiepunt, waarop latere beleidslijnen geënt kunnen worden. Een dergelijke nulmeting stelt de provinciale beleidsvoerders bovendien in staat om het gevoerde beleid achteraf te evalueren op veranderingen, verbetering en versterking. Deze fase moet leiden tot een kwantitatieve databank met een overzicht van het aanbod aan publieke speelruimte in Vlaams-Brabant. Tegelijk wordt gepeild bij het jeugdwerk naar de specificiteit, de kwaliteit en tekorten van het aanbod. We onderzoeken de sterkten en zwaktes en de gewenste ondersteuning van de overheden.

3.2.1.1 Gegevensverzameling via bevraging

De lokale jeugdbewegingen en speelpleinwerkingen in Vlaams-Brabant krijgen een enquête toegestuurd waarin we vragen stellen over de terreinen die zij gebruiken voor hun activiteiten en wat de kenmerken hiervan zijn. De vragen peilen zowel naar objectieve gegevens (ligging, grootte, infrastructuur) als naar kwalitatieve kenmerken (verkeersveiligheid, onderhoud, speelvriendelijkheid). Ook de gemeentelijke jeugddiensten krijgen een enquête toegestuurd waarin ze bevraged worden over de expliciete, publieke buitenspeelruimte voor ongeorganiseerde kinderen eveneens betreffende hun kwantitatieve en kwalitatieve kenmerken.

De enquêtering zal een overzicht aanleveren van de bespeelde terreinen voor lokale jeugdbewegingen en speelpleinwerkingen (soort, grootte, plus- en minpunten) en de knelpunten en hiaten in het aanbod in kaart brengen. De resultaten van de gemeentelijke jeugddiensten zullen ons een beeld geven van de expliciete, publieke buitenspeelruimte voor ongeorganiseerde kinderen (soort, grootte, plus- en minpunten) en de eventuele knelpunten en gebreken daarvan.

3.2.1.2 Gegevensverzameling uit plannen en andere infobronnen

De resultaten uit de enquêtes worden aangevuld met informatie uit de verschillende structuur- en beleidsplannen en andere relevante bronnen. De volgende zaken worden in beschouwing genomen:

- ⇒ hoofdstukken jeugdruimte en jeugdwerkinfrastructuur van de jeugdwerkbeleidsplannen 2005-2007
- ⇒ provinciaal ruimtelijk structuurplan
- ⇒ demografische gegevens
- ⇒ gegevens over de aanwezige jeugdbewegingen en speelpleinwerkingen
- ⇒ publieke speelterreinen
- ⇒ officiële speelzones in bossen
- ⇒ provinciale recreatiedomeinen + BLOSO-domein Hofstade
- ⇒ Vlaams Jeugdbeleidsplan 2006-2009

3.2.1.3 Gegevensverwerking: databank

De gegevens verzameld door middel van de enquête, aangevuld met informatie uit andere relevante bronnen leiden tot een databank die ons een overzicht van de volgende onderwerpen levert:

- ⇒ de expliciete, publieke buitenspeelruimte voor ongeorganiseerde kinderen: gemeentelijke speelpleintjes en andere ingerichte speelplekken (bijv. skateparken)
- ⇒ de publieke buitenspeelruimte gebruikt door de lokale jeugdbewegingen en speelpleinwerkingen: pleinen, parken, sport- en recreatiedomeinen, speelzones in bossen
- ⇒ *de niet- publieke buitenspeelruimte gebruikt door de lokale jeugdbewegingen en speelpleinwerkingen: private weiden, bossen en natuurgebieden, terreinen in eigendom van een jeugdbeweging*

3.2.1.4 Gegevensverwerking uit andere bronnen

Relevante informatie afkomstig uit andere bronnen dan de enquête worden bestudeerd en gebruikt, enerzijds om de databank aan te vullen, anderzijds om een vollediger beeld van het speelruimteveld in Vlaams-Brabant te bekomen.

- ⇒ bijkomende input databank (bv officiële speelzones in bossen)
- ⇒ registratie van plannen, acties en beleidskeuzes met een relevantie voor de doelgroep in functie van de omgevingsanalyse
- ⇒ kwantiteit van het aanbod publieke speelruimte
 - resultaten in relatie met demografische gegevens (aantallen kinderen, jeugdbewegingen en speelpleinwerkingen, bevolkingsdichtheid)
 - resultaten in relatie met geografische gegevens (verstedelijking)
 - diversiteit van het aanbod
 - knelpunten
- ⇒ kwaliteit van het aanbod publieke speelruimte
 - spelvriendelijkheid (inrichting, inplanting, bereikbaarheid), verkeersveiligheid, netheid en onderhoud
 - plus- en minpunten, knelpunten

3.2.2 Concluderende fase

3.2.2.1 Omgevingsanalyse

Publieke speelruimte bevindt zich niet in een vacuüm, maar in een dynamische context. Tal van externe factoren hebben een invloed op publieke ruimte en speelruimte. Die context of omgeving staat in voortdurende wisselwerking met publieke speelruimte en vormt daarom een belangrijke bron van informatie. Bij de omgevingsanalyse of externe analyse worden de relevante beleidsdomeinen en de maatschappelijke tendensen in kaart gebracht. Gegevens over welke invloeden er zijn en zullen zijn op publieke speelruimte worden verzameld uit beleidsdocumenten en interviews met experts. Zo kunnen we zoeken naar verklaringen van vastgestelde trends en kunnen kansen voor de toekomst getoetst worden op hun haalbaarheid.

Afhankelijk van het soort omgeving kan je verschillende trends detecteren. Sommige trends doen zich wél voor op het micro-niveau, maar niet in de bredere macro-omgeving. Vandaar het belang van het

voldoende concreet maken van de omgeving en het 'inschatten' van het belang van een bepaalde trend in het kader van publieke speelruimte.

1. het federale beleid (macro- omgeving)
2. het Vlaamse beleid (macro- omgeving)
3. het Vlaamse jeugd- en jeugdwerkveld (macro- omgeving)
4. provinciaal beleid Vlaams- Brabant (medio- omgeving)
5. gemeentelijk beleid (micro- omgeving)

3.2.2.2 SWOT-analyse

Via de SWOT-analyse (sterkten – zwakten – kansen – bedreigingen) schematiseren we de bevindingen uit de omgevingsanalyse en de enquête. Het oplijsten en structureren van deze punten werd voorafgegaan door een prioriteren van alle onderzoeksresultaten. De meest duidelijke, prangende, opvallende, ... resultaten werden weerhouden.

3.2.2.3 Beleidsaanbevelingen

Op basis van de resultaten uit de SWOT-analyse worden een aantal beleidsaanbevelingen voor de provincie geformuleerd die de noden en knelpunten aanpakken en de kwaliteit en kwantiteit van het speelruimtebeleid kunnen verbeteren.

3.2.3 Rapporteringsfase

Het onderzoeksrapport van luik 1 wordt aangemaakt en voorgelegd aan de stuurgroep.

3.3 Luik 2: Proefproject

3.3.1 Concept en doelstellingen

Met het proefproject graven we dieper naar meer informatie m.b.t. de lokale situatie. De resultaten van het onderzoeksluik toetsen we aan praktijkprojecten. Hiervoor selecteren we twee gemeenten uit de provincie waar een proces doorlopen wordt waarbij we zoeken naar de wenselijke doelstellingen en acties m.b.t. publieke speelruimte. Deze toetsen we aan de beleidsaanbevelingen die uit het onderzoek gepuurd werden. Deze gemeenten worden zo gekozen dat zij verschillende situaties weerspiegelen qua verstedelijkingsgraad. Uiteraard wordt ook rekening gehouden met de bereidwilligheid om mee te werken van de lokale jeugddiensten en het jeugdwerk.

Algemene doelstelling:

⇒ verder en dieper onderzoek naar 'Publieke speelruimte in Vlaams- Brabant'

Concrete doelstellingen:

- ⇒ knelpunten van proefgemeenten in kaart brengen (vaststellingen)
- ⇒ wenselijke doelstellingen en acties formuleren voor proefgemeenten (conclusies)
- ⇒ vergelijking met onderzoeksresultaten en –conclusies uit onderzoeksluik
- ⇒ toetsing met beleidsaanbevelingen uit onderzoeksluik
- ⇒ conclusies

3.3.2 Onderzoeksfase

De enquête- gegevens van de proefgemeenten (en eventueel de omgevingsanalyse van het onderzoeksluik), vullen we aan met de ontbrekende gegevens + extra gegevens. Dit leidt tot een inventarisatie van het jeugdwerk in de gemeente, van de publieke speelterreinen en de speelterreinen gebruikt door het jeugdwerk...

Dieptebevraging van 'bevoorrechte getuigen': personen uit de jeugdbewegingen, speelpleinwerkingen, de jeugdraad, de jeugddienst en andere relevante personen (boswachter, dienst ruimtelijke ordening, dienst milieu...) moeten tot een beter begrip van de situatie in de betreffende gemeente leiden. We peilen naar de noden en behoeften, knelpunten, mogelijkheden en wensen, zoals die worden aangevoeld door de verschillende betrokkenen.

Naast kwantiteit speelt hier ook kwaliteit een belangrijke rol. Via veldwerk wordt de situatie ter plaatse vastgesteld en beoordeeld.

Concrete stappen:

- ⇒ selecteren van proefgemeenten en formaliseren samenwerking
- ⇒ selectie van gegevens van proefgemeenten uit onderzoeksluik
- ⇒ ontbrekende gegevens verzamelen
- ⇒ aanvullen met extra gegevens via onderzoek, gesprekken met 'bevoorrechte getuigen' en veldwerk

3.3.3 Concluderende fase

De informatie uit de onderzoeksfase wordt op een overzichtelijke manier gebundeld. We gaan specifiek op zoek naar de noden en knelpunten voor de kinderen en jongeren en het jeugdwerk in de gemeenten, en zoeken naar kansen en mogelijkheden. We maken opnieuw een SWOT-analyse, deze keer op het lokale niveau.

Op basis van een overzicht van alle tekorten en voorstellen tot verbetering formuleren we op basis van de eerder gedane vaststellingen de wenselijke doelstellingen en acties.

De conclusies en vaststellingen vergelijken we met de onderzoeksresultaten en –conclusies uit het onderzoeksluik. De wenselijke doelstellingen en acties toetsen we aan de beleidsaanbevelingen uit het onderzoeksluik. Indien deze beleidsaanbevelingen worden gevolgd, hebben zij dan een positief effect op het speelruimtebeleid van de gemeente?

Op basis van de vergelijking en de toetsing krijgen we finale conclusies.

Concrete stappen:

- ⇒ SWOT-analyse en vaststellingen
- ⇒ wenselijke doelstellingen en acties
- ⇒ toetsing wenselijke doelstellingen en acties aan beleidsaanbevelingen
- ⇒ conclusies

3.3.4 Rapporteringsfase

Het onderzoeksrapport van luik 2 wordt aangemaakt en voorgelegd aan de stuurgroep.

LUIK 1 PRAKTIJKGERICHT ONDERZOEK

I. Onderzoeksfase: Gegevensverzameling

In deze fase worden de gegevens verzameld die ons moeten leiden tot een beter begrip van het aanbod aan publieke speelterreinen in Vlaams-Brabant. Op basis van de resultaten van een enquête onder het jeugdwerk en de jeugddiensten, aangevuld met informatie uit de verschillende beleids- en structuurplannen stellen we een database samen. Deze zal ons toelaten een beeld te vormen van de feitelijke situatie. Dit wordt het vertrekpunt, te beschouwen als een nulmeting, waarop latere beleidslijnen geënt kunnen worden. Een dergelijke nulmeting laat de provinciale beleidsvoerders toe om hun gevoerde beleid achteraf te evalueren op veranderingen, verbetering en versterking.

Deze fase moet leiden tot een kwantitatieve databank met een overzicht van het aanbod aan publieke speelruimte in Vlaams-Brabant. Tegelijk wordt gepeild bij het jeugdwerk naar de specificiteit, de kwaliteit en tekorten van het aanbod. We onderzoeken de sterkten en zwaktes en de gewenste ondersteuning door de overheden.

1 Gegevensverzameling uit plannen en andere infobronnen

Als aanvulling van de resultaten uit de enquêtes worden nog een aantal elementen bekeken uit andere infobronnen die belang hebben voor het beleid inzake speelterreinen in Vlaams-Brabant:

- ⇒ demografische gegevens
 - bevolkingssamenstelling en –dichtheid
 - aantal jeugdbewegingen en speelpleinwerkingen
- ⇒ beleidsdocumenten
 - provinciaal ruimtelijk structuurplan
 - gemeentelijke jeugdwerkbeleidsplannen 2005-2007
 - gemeentelijke ruimtelijke structuurplannen, deze zijn echter nog niet allemaal beschikbaar
 - provinciaal jeugdwerkbeleidsplan
 - inventarissen van de publieke speelterreinen (in de gemeentelijke jeugdruimteplannen)
- ⇒ gegevens over officiële speelzones in bossen
- ⇒ documentatie over de vier provinciale recreatiedomeinen
- ⇒ andere provincies

De gegevens die een zekere relevantie hebben in het kader van de enquêtering worden hier besproken. De andere infobronnen komen aan bod in de concluderende fase.

1.1 Demografische gegevens

Op 1 januari 2005 telde Vlaams-Brabant 1.037.786 inwoners (gegevens van het NIS). Dit komt overeen met een bevolkingsdichtheid van 493 inw/km², een stuk boven het Vlaams gemiddelde van 447 inw/km². Vlaams-Brabant telt 65 gemeenten.

De dichtstbevolkte gebieden zijn Leuven en de gemeenten rond het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, en dan voornamelijk ten noordoosten daarvan (Wemmel, Vilvoorde, Kraainem, Wezenbeek-Oppem). Naarmate men verder naar de westelijke uithoek van de langgerekte provincie gaat, neemt de bevolkingsdichtheid af (Bever, Herne, Pepingen). In oostelijke richting vindt men dunner bevolkte gebieden voorbij de stad Leuven in het Hageland (Geetbets, Zoutleeuw, Linter, Kortenaak).

Op 1 januari 2004 woonden er 121.020 kinderen tussen 5 en 14 jaar (de doelgroep 'ongeorganiseerde kinderen' van het onderzoek) in de provincie Vlaams-Brabant, goed voor 11,7% van de bevolking (Vlaams Gewest: 11,5%). Dit percentage vertoont aanzienlijke verschillen tussen de gemeenten. Het laagste percentage kinderen vinden we in Leuven (9,3%), in de gemeenten ten oosten van Tienen en

in de omgeving van Aarschot (Scherpenheuvel-Zichem, Diest). De gemeenten ten zuiden van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, en tussen het gebied tussen het Brusselse gewest en Leuven tellen het hoogste aandeel kinderen in hun bevolking (Wezenbeek-Oppem en Linkebeek 14,2%; Sint-Genesius-Rode 14,1). Het arrondissement Halle-Vilvoorde telt dan ook relatief meer kinderen, namelijk 12,3% in de groep 5 tot 14-jarigen, tegenover 11,1% in het arrondissement Leuven.

1.2 Jeugdwerk in Vlaams-Brabant

In 2004 telde Vlaams-Brabant 340 jeugdbewegingen. In het Cijferboek Jeugdwerk 2005-2007¹ vinden we de zogenaamde *Jeugdwerkindex* terug. Dit cijfer geeft aan hoeveel jeugdwerkinitiatieven er aanwezig zijn per 1000 jonge inwoners (0 tot en met 24 jaar). Voor Vlaanderen bedraagt de algemene jeugdwerkindex, voor alle jeugdwerkinitiatieven, zowel particulier als gemeentelijk 4,14 initiatieven per 1000 inwoners. Dit cijfer houdt wel geen rekening met de grootte van de initiatieven, m.a.w. het aantal kinderen dat er effectief mee bereikt wordt. Een groep van 150 leden telt bijvoorbeeld slechts even zwaar mee in de jeugdwerkindex als een groep die slechts 30 leden telt.

Wanneer we het kaartje bekijken met de jeugdwerkindexen per gemeente valt het volgende op: de Vlaams-Brabantse gemeenten Keerbergen, Linkebeek, Wemmel, Kraainem en Wezembeek-Oppem tellen minder dan 2 jeugdwerkinitiatieven per 1000 jonge inwoners. Met uitzondering van Keerbergen zijn dit allemaal faciliteitengemeenten uit de Brusselse rand. De hoogst scorende gemeenten in Vlaams-Brabant, met een index hoger dan 8 zijn Bever, Liedekerke, Diest en Glabbeek. Ook Pepingen, Gooik, Merchtem, Londerzeel, Kappelle-op-den-Bos, Leuven, Tielt-Winge, Linter en Geetbets hebben een index tussen 6 en 8, ver boven het Vlaamse gemiddelde.

De index voor het particuliere jeugdwerk in Vlaanderen bedraagt 3,49 initiatieven per 1000 jonge inwoners, waarbij 1,3 initiatieven afkomstig zijn van de jeugdbewegingen.

In Vlaams-Brabant bedraagt de particuliere jeugdwerkindex 3,57 initiatieven per 1000 inwoners, iets hoger dan het Vlaamse gemiddelde. In de periode 2001-2004 vond hier ook een sterke stijging plaats. Slechts 1,16 van dit aantal is gerelateerd aan jeugdbewegingen; 0,14 minder dan voor Vlaanderen.

	VI-Brabant
Chiro	190
FOS	9
KSA/VKSJ/KSJ	17
KLJ	37
Scouts en Gidsen Vlaanderen	113
VNJ	12
Totaal	378

Aantal lokale afdelingen van Vlaamse jeugdbewegingen (2004)

Er is een gemeentelijke speelpleinwerking in 50 gemeenten in Vlaams-Brabant. Dit is in 77% van de gemeenten. De provincie telt ook 18 particuliere speelpleinwerkingen verspreid over 13 gemeenten (20%).

1.3 Speelzones in natuurgebieden

De totale bosoppervlakte in Vlaams-Brabant bedraagt 25 468ha volgens de laatste inventarisering van het Agentschap voor Natuur en Bos. Dit komt overeen met een bosindex van 12% (bosoppervlakte t.o.v. totale oppervlakte). 18 808ha is privé-eigendom, de rest is in het bezit van het Vlaams Gewest (5103 ha) of andere openbare eigenaars (1557 ha).²

¹ Van Nieuwenhove, K. *Cijferboek Jeugdwerk 2005-2007*. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap afdeling Jeugd en Sport, Vereniging Vlaamse Jeugddiensten en –consulenten vzw. Brussel.

² Cijfers van Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, Agentschap voor Natuur en Bos

4039,4 ha natuurgebied in de provincie heeft het officiële statuut van natuurreservaat. Natuurpunt vzw staat in voor 2050,6ha (op 01/01/04), de Natuurprojectgebieden van de Vlaamse Gemeenschap beslaan 549,7 ha (op 01/01/05). 1691,2 ha hiervan zijn erkende natuurreservaten.

Voor al deze gebieden werden regels vastgelegd met betrekking tot de toegankelijkheid ervan in de natuur- en bosdecreten. In natuurgebieden mag men niet van de paden af, en zo schade toebrengen aan het milieu. In bosgebieden is het eveneens verboden om de paden te verlaten, behalve in de speciaal voorziene speelzones. Wanneer een jeugdbeweging in een ander stuk van het bos een spel wil organiseren, moet eerst een aanvraag worden ingediend.

In Vlaams-Brabant is 105,2 ha van het bosgebied voorzien als officiële speelzone. Dit is 0,41% van het totale bosbestand, wat dus bijzonder weinig is. Slechts 26% van het totale bosbestand is in openbaar bezit. Het is in dit deel dat de officiële speelzones liggen. Van de openbare bossen is 2,8% toegankelijk voor spelende jeugd.

Het overgrote deel van de bossen is in privé-bezit (74%), wat het moeilijker maakt om officiële speelzones af te bakenen. Om het sterk versnipperde boslandschap op een coherente manier te beheren werden de bosgroepen opgericht. Het afbakenen van speelzones in de privé-bossen zou via deze bosgroepen kunnen gebeuren. Veel jeugdbewegingen maken gebruik van privé-bossen, waar geen officiële speelzones werden ingesteld, maar waar door onderlinge afspraak met de eigenaar wel toestemming verkregen is.

Er zijn 21 officiële speelzones in Vlaams-Brabant. Een aantal daarvan liggen relatief dicht bij elkaar in Leuven, Holsbeek en Lubbeek. De andere zijn te vinden in Tervuren, Oud-Heverlee, Bierbeek, Hoeilaart, Sint-Genesius-Rode en Halle. De speelzones liggen weinig verspreid over de provincie, maar geconcentreerd in bepaalde gebieden en gemeenten, terwijl in andere grote delen geen toegankelijke speelbossen te vinden zijn. Niet elke gemeenten heeft immers evenveel bosgronden. Zo zijn de meeste grote domeinbossen te vinden in en rond Leuven, en ten Zuid-Oosten van het Brussels Gewest (Zoniënwoud). Bovendien is de aanwezigheid van afgebakende speelzones vaak afhankelijk van het engagement van de jeugdraad of jeugdconsulent, of het beheer van een boswachter die openstaat voor het idee.

1.4 Gemeentelijke jeugdwerkbeleidsplannen

In de twee vorige gemeentelijke Jeugdwerkbeleidsplannen genoot jeugdruimte de prioriteit (2002-2004 en 2005-2007). Dit hield in dat gemeenten extra middelen konden krijgen van de Vlaamse Gemeenschap als ze intekenden op de prioriteit. Binnen het thema jeugdruimte kwam speelruimte dan ook vaak naar voren als belangrijk thema in de gemeentelijke jeugdwerkbeleidsplannen.

De gemeentelijke jeugdwerkbeleidsplannen worden bestudeerd en onderling vergeleken. Informatie komt in het bijzonder uit de hoofdstukken 'Jeugdruimte' en 'Jeugdwerkinfrastructuur'. Voor elk JWBP wordt nagegaan of bepaalde doelstellingen en acties opgenomen zijn met betrekking tot de publieke speelruimte en speelterreinen gebruikt door het jeugdwerk. De gekozen thema's worden ingedeeld in categorieën en gestructureerd zodat vergelijkingen tussen de gemeenten mogelijk zijn.³

Faciliteitengemeenten zijn niet verplicht om een JWBP te maken en doen dit ook niet altijd. Subsidies afkomstig van de Vlaamse overheid zouden dan naar Nederlandstalig jeugdwerk gaan, terwijl het bestuur vaak voornamelijk Franstalig is. In dat geval kan het jeugdwerk zelf een plan indienen en zo nog 80% van de subsidies krijgen. Zij hebben natuurlijk niet dezelfde bevoegdheden. Wat betreft aangelegde speelterreinen kunnen ze bijvoorbeeld zelf niets uitvoeren. De zes faciliteitengemeenten (Drogenbos, Linkebeek, Sint-Genesius-Rode, Kraainem, Wezenbeek-Oppem en Wemmel) werden omwille van deze uitzonderlijke situatie niet opgenomen in de volgende bespreking.

In het hoofdstuk *jeugdruimte* bekijken we of een aantal thema's aan bod komen in de JWBP's en of er bepaalde doelstellingen en concrete acties gepland zijn in verband met speelpleinen met speelinfrastructuur, skateterreinen en speelzones in bos- en natuurgebied. Wat betreft het jeugdwerk wordt er nagegaan of er in het hoofdstuk *jeugdwerkinfrastructuur* stappen worden ondernomen om de

³ cfr. Methodologie van het onderzoek *Screening van de jeugdruimteplannen*, Steunpunt Jeugd, 2003.

jeugdbewegingen en speelpleinwerkingen van buitenterreinen te voorzien of hun bestaande terreinen te onderhouden of in te richten.

Speelpleinen met speelinfrastructuur	
	(her)inrichten / onderhoud / aanpassen van bestaande speelpleinen aanleggen en inrichten van nieuwe speelpleinen
Skateterreinen	
	(her)inrichten / onderhoud / aanpassen van bestaande skateterreinen aanleggen en inrichten van nieuwe skateterreinen
Speelzones in bos- en natuurgebied	
	promotie / bekendmaking / aanpassing van bestaande speelzones aanleggen / regulariseren van (nieuwe) speelzones onderzoek voeren naar mogelijkheden voor speelzones
Aanleg/onderhoud/voorzien van buitenterreinen voor het jeugdwerk	
	Jeugdbewegingen Speelpleinwerking

93% van de gemeenten voorziet acties ivm speelterreinen. 50 gemeenten (77%) engageren zich tot het onderhouden en/of (her)inrichten van bestaande speelpleintjes. 42 Vlaams-Brabantse gemeenten (65%) gaat middelen investeren in de aanleg en inrichting van nieuwe speelterreintjes. Het thema speelruimte is belangrijk in veel JWBP's in Vlaanderen. Het is een klassiek thema in het jeugdbeleid en een prioriteit in het huidige, Vlaamse beleid, maar het belang ervan is ook te wijten aan de nieuwe KB's in verband met de veiligheid van speeltoestellen en –terreinen die van kracht zijn sinds enkele jaren. Veel oude speeltoestellen moesten verwijderd om veiligheidsredenen, waardoor de pleintjes sowieso dringend aan herinrichting toe zijn.

Ook de skateterreinen worden in heel wat gemeenten belangrijk bevonden. 24 gemeenten ondernemen acties voor het onderhoud of de (her)inrichting van de bestaande skateterreinen. 17 gemeenten plannen de aanleg van nieuwe skateparken. Dit getal is dan nog licht onderschat omdat dergelijke infrastructuur vaak mee onder de categorie 'speelplein met toestellen' wordt opgenomen.

46% van de gemeenten neemt een initiatief in verband met speelzones in natuurgebied. 10 gemeenten gaan bestaande speelbossen inrichten en/of promoten bij het plaatselijke jeugdwerk. 17 gemeenten plannen het voorzien van nieuwe speelbossen. In 13 gemeenten wordt gestart met onderzoek naar mogelijke locaties om dergelijke speelzones in te richten in de toekomst.

In het hoofdstuk jeugdwerkinfrastructuur wordt vaak vooral aandacht geschonken aan de lokalen die gebruikt worden door jeugdbewegingen en minder aan de buitenterreinen. In 27 gemeenten engageert het gemeentebestuur zich ook voor de speelterreinen van het particuliere jeugdwerk. Dit gaat van het onderhoud van de terreinen (bv. grasmaaien) door de gemeentediensten, zorgen voor extra controle tegen vandalisme, tot het zoeken naar nieuwe ruimte, en financiële steun bij de aankoop van speeltoestellen. In 13 gemeenten worden ook acties voor de buitenspeelruimte van de gemeentelijke speelpleinwerkingen vermeld.

De beleidsdoelstellingen in verband met speelruimte zijn voor het overgrote deel gericht op de aanleg en (her)inrichting van speelterreinen met speeltoestellen. Een aanzienlijk deel wil ook initiatieven nemen om speelbossen te voorzien, al blijft het vaak bij 'onderzoek naar mogelijke locaties'. Ruimte om te spelen voor kinderen en jongeren is echter meer dan het voorzien van hier en daar een pleintje met wat toestellen. Een kindvriendelijke inrichting van alle openbare ruimte zou bijvoorbeeld ook een belangrijk aandachtspunt moeten zijn.

1.5 Provinciale recreatiedomeinen

Vlaams-Brabant telt 4 provinciedomeinen waar kinderen terecht kunnen om te spelen.

Provinciedomein Huizingen

Het domein in Huizingen is 91ha en is vooral bekend voor zijn prachtige tuinen en het kasteel omgeven door een roei- en visvijver. Verder vindt men er een openluchtzwembad, speeltuinen, sportinfrastructuur, een mountainbikeparcours en wandelwegen. De doelgroep is voornamelijk de leeftijd 8 tot 14 jaar. De toegang tot het domein en het zwembad is betalend, maar groepen krijgen wel korting.

Provinciedomein Kessel-Lo

In Kessel-Lo vinden we een echt familiepark van ruim 100 ha dat jaarlijks meer dan 200 000 bezoekers trekt. In het domein liggen verschillende speeltuinen voor verschillende leeftijdsgroepen, vijvers met elektroboten, roeiboten en waterfietsen en een openluchtploeterbad. Daarnaast is er een verkeerspark, sportterreinen, skateramps, een kinderboerderij etc. De voorziene activiteiten kunnen vooral 6 tot 12-jarigen bekoren. De speeltuinen, rolschaatspisten en skate ramps zijn gratis te gebruiken, de andere zijn wel betalend.

Provinciedomein 'Halve Maan' Diest

De 'Halve Maan' bestaat uit oude omwallingen en grachten van de militaire vestingsgordel rond Diest. Er zijn speeltuinen voor verschillende leeftijden, een avonturen piste, een kinderboerderij, sportterreinen, waterrecreatie en een strand. Vooral tieners worden hierdoor aangetrokken. Van 1 mei tot half september moet er betaald worden om hiervan gebruik te maken.

Provinciedomein 'Het Vinne' Zoutleeuw

Dit 95ha grote domein is in de eerste plaats een natuurreservaat waar men voornamelijk mooie natuurwandelingen kan maken. Er is ook een speeltuin. De toegang is volledig gratis.

2 Gegevensverzameling via bevraging

Er werd een enquête opgesteld om gegevens te verzamelen op basis waarvan een inventaris van de speelterreinen in Vlaams-Brabant wordt opgesteld. Deze vragenlijst werd in 2 varianten voorgelegd aan twee relevante groepen (zie bijlage 1). De vragen konden rechtstreeks via een internetformulier worden ingevuld, maar ook op papier aan ons bezorgd worden. Begin maart werden de enquêtes per post verstuurd, voor het einde van de maand kreeg de doelgroep nog een herinnering. De lokale jeugdbewegingen per e-mail, de gemeentelijke jeugddiensten werden per e-mail en telefonisch nog eens aangespoord om de enquête in te vullen.

De lokale jeugdbewegingen en speelpleinwerkingen werden gevraagd de terreinen te beschrijven waarvan zij gebruik maken voor hun activiteiten. De speelruimte waarvan we een beschrijving wilden moesten voldoen aan de volgende vereisten:

- de terreinen in eigen gemeente of de buurt ervan, waar hun jeugdwerking (alle leeftijdsgroepen) openluchtactiviteiten doet (geen kampen, weekends en éénmalige uitstappen)
- waarbij die activiteiten (grotendeels) tot dat terrein beperkt blijven (bvb geen stadsspellen of tochten)

De vragen in de enquête peilden zowel naar objectieve gegevens over de speelterreinen (ligging, grootte, infrastructuur), als naar de kwalitatieve kenmerken i.v.m. verkeersveiligheid, onderhoud en speelvriendelijkheid.

Ook de gemeentelijke jeugddiensten kregen een vragenlijst toegestuurd. Zij kregen dezelfde vragen te beantwoorden maar dan over de expliciete buitenspeelruimte voor ongeorganiseerde kinderen in hun gemeente. Hiermee worden de volgende terreinen bedoeld:

- vlakvormige speelterreinen binnen de grenzen van hun gemeente,
- die bedoeld zijn als plek om te spelen (expliciete speelruimte met of zonder speeltoestellen),
- die in de praktijk voor iedereen toegankelijk zijn,
- niet commercieel uitgebaat worden,
- waar gespeeld wordt door ongeorganiseerde kinderen (leeftijdscategorie 5 tot 14 jaar).

De resultaten van deze enquêtes vormen de basis voor een database met de beschikbare speelterreinen voor het jeugdwerk en de ongeorganiseerde spelende kinderen. De verschillende speelterreinen worden als dusdanig in kaart gebracht, samen met hun eventuele knelpunten en gebreken. Op deze manier proberen we een beeld te krijgen van het Vlaams-Brabantse speellandschap.

De laatste vraag van beide enquêtes peilt naar de beschikbaarheid van een aantal verschillende soorten speelterreinen in de gemeente waar de jeugddienst of het jeugdwerk actief is.

De enquête levert informatie aan op 2 niveaus:

een inventaris van de speel terreinen , met telkens de volgende gegevens voor elk terrein:	
	Naam
	Locatie (gemeente, postcode, straat, deelgemeente)
	Oppervlakte
	Eigenaar (openbaar/privaat + precisering)
	Soort (met speelinfrastructuur, park, sportterrein, grasveld, bos- of natuurgebied, schoolspeelplaats, dorps- of kerkplein, andere)
	Aantal georganiseerde activiteiten per jaar (enkel voor lokale jeugdbewegingen en speelpleinwerkingen)
	Aantal speeltoestellen (enkel voor de gemeentelijke jeugddiensten)

per gemeente de beschikbaarheid van volgende soorten speel terreinen:	
	Speel terreinen met speelinfrastructuur
	Parken
	Sport terreinen
	Grasvelden op speelweiden
	Speelbossen of speelzones in bos- of natuurgebied
	Verharde speel terreinen

De enquête werd in totaal 105 keer ingevuld. 66 lokale jeugdbewegingen (totaal: ca.300), 8 speelpleinwerkingen (totaal 68) en 30 van de 65 gemeentelijke jeugddiensten beantwoordden de vragen meestal via het online enquête-formulier, of op papier. Enkele jeugddiensten stuurden de gegevens over de speelpleinen in hun gemeenten terug in een excel-tabel.

450 speel terreinen werden beschreven, waarvan 297 door de jeugddiensten en 153 door de lokale jeugdbewegingen en speelpleinwerkingen. In sommige gevallen werden wel dezelfde speel terreinen door 2 verschillende respondenten opgegeven.

Voor het samenstellen van de databank werd deze lijst nog aangevuld met de gegevens van het Agentschap Natuur en Bos. Zij stelden een lijst beschikbaar van alle officiële speelzones in bos- en natuurgebied in Vlaams-Brabant, 21 in totaal. Deze lijst bevat echter enkel de kwantitatieve gegevens van elke zone (ligging, oppervlakte, eigenaar), en geen kwalitatieve beoordelingen. Hetzelfde geldt voor de 64 terreinen aangevuld vanuit de jeugdwerkbeleidsplannen waarin een voldoende gedetailleerde inventaris terug te vinden was.

Dit brengt het totaal op 525 speel terreinen.

Volgende tabel geeft een overzicht van de verschillende soorten speelterreinen die werden ingevoerd.

Soort terrein	Totaal	Jeugd- diensten	Lokale Jeugd- bewegingen	Speelplein- werkingen
Aangelegd (wijk)speelplein met speelinfrastructuur (speeltoestellen)	280	253	22	5
Aangelegd park (met bvb grasperk, zitbanken, bomen en struiken)	56	39	16	1
Aangelegd sportterrein	100	78	17	5
Grasveld of weide	151	72	69	10
Speelzone in bos- of natuurgebied	52	12	37	3
Braakliggend terrein (bvb onbebouwd perceel, verwilderd terrein)	9	0	8	1
Schoolspeelplaats	11	0	9	2
Marktplein, dorpsplein, kerkplein	8	0	7	1
Andere	35	24	9	1
Skateterrein	17	17	0	0

Dit zijn er meer dan 525. Een aantal terreinen bestaan immers uit verschillende delen, met verschillende soorten infrastructuur. Een voetbalveld naast een speelplein, enkele speeltoestellen in een park, ... 384 terreinen zijn beperkt tot slechts 1 categorie. De overige zijn combinaties van verschillende soorten speelterreinen, meestal 2 (106 speelterreinen), uitzonderlijk 3 of meer.

Ondanks herhaalde vraag bleef de respons bij de gemeentelijke jeugddiensten erg laag (30 van 65 gemeenten). Het aantal speelpleinwerkingen dat de enquête invulde (8) is te klein om over deze groep apart uitspraken te kunnen doen. Samen met de lokale jeugdbewegingen vormen zij de groep 'lokaal jeugdwerk'.

Niet alle enquêtes werden even volledig ingevuld, soms ontbreken bepaalde gegevens voor een speelterrein. De waarde voor oppervlakte lijkt weinig betrouwbaar. Vooral voor de lokale jeugdbewegingen bleek deze vraag moeilijk te beantwoorden. Onrealistische antwoorden lijken erop te wijzen dat vaak een wilde gok werd gedaan. De jeugddiensten beschikken over meer betrouwbare gegevens. In een aanzienlijk aantal gevallen werd de oppervlakte echter niet ingevuld.

Wat betreft de verschillende soorten speelterreinen, werd bij het aanmaken van de databank duidelijk dat voor de categorie 'ander soort terrein' regelmatig 'skateterrein' ingevuld werd. Om deze reden werd de lijst met soorten speelterreinen aangevuld met een nieuwe categorie 'skateterrein'. Het zou kunnen dat een aantal jeugddiensten de skateterreinen van hun gemeenten onder een andere categorie hebben gecatalogeerd, bijvoorbeeld onder 'aangelegd (wijk)speelplein met speelinfrastructuur' of 'aangelegd sportterrein'.

De enquête voor de lokale jeugdbewegingen en speelpleinwerkingen voorzag in meer keuzemogelijkheden wat betreft het soort speelterrein: braakliggend terrein, schoolspeelplaats, markt-/dorps-/kerkplein. De jeugddiensten werden immers enkel gevraagd de beschikbare expliciete publieke speelruimtes in te vullen. Met de sportterreinen worden eerder officieuze terreinen bedoeld, voor iedereen toegankelijk, en niet de terreinen die enkel door sportclubs gebruikt worden. Dit kan dus over het gemeentelijk voetbalveld gaan waar op vrije momenten de lokale jeugdbeweging op speelt of enkele buurtkinderen tegen een bal trappen, maar net zo goed over een dorpspleintje met een stel basketdoelen op.

Soort terrein (procentuele verhouding)	Totaal	Jeugd- diensten	Lokaal jeugdwerk
Aangelegd (wijk)speelplein met speelinfrastructuur (speeltoestellen)	38,9	51,1	12,1
Aangelegd park (met bvb grasperk, zitbanken, bomen en struiken)	7,8	7,9	7,6
Aangelegd sportterrein	13,9	15,8	9,9
Grasveld of weide	21,0	14,5	35,4
Speelzone in bos- of natuurgebied	7,2	2,4	17,9
Braakliggend terrein (bvb onbebouwd perceel, verwilderd terrein)	1,3	0,0	4,0
Schoolspeelplaats	1,5	0,0	4,9
Marktpllein, dorpsplein, kerkplein	1,1	0,0	3,6
Ander soort terrein	4,9	4,8	4,5
Skateterrein	2,4	3,4	0,0
<i>Totaal</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>

Als we naar de procentuele verdeling van de verschillende soorten speelterreinen kijken, merken we op dat een groot gedeelte (39%) (wijk)speelpleinen met speeltoestellen betreft. Dit is vooral te wijten aan de inbreng van de jeugddiensten. Van alle beschreven publieke speelterreinen voor de ongeorganiseerde jeugd behoort de helft tot deze categorie. Het lokale jeugdwerk speelt slechts in 12% van de gevallen op een terrein met toestellen. De meest gebruikte terreinen voor deze groep zijn grasvelden/speelweiden, goed voor 35% van de ingevoerde terreinen. Op de tweede plaats volgen de bos- en natuurgebieden met 18%. Deze laatste groep maakt slecht 2% uit van de terreinen beschreven door de gemeentelijke jeugddiensten.

De helft van de terreinen beschreven door de gemeentelijke jeugddiensten zijn 'aangelegde (wijk)speelpleinen met speelinfrastructuur'. Dit wil zeggen dat de andere helft dus geen aangelegde speelpleinen zijn, maar desondanks toch expliciet bedoeld zijn om te spelen. Het lokale jeugdwerk maakt vooral gebruik van 'grasvelden/speelweiden' en 'speelzones in bos- of natuurgebied', die eerder niet-ingerichte ruimtes zijn. De meest gebruikte terreinen door het jeugdwerk zijn dus duidelijk groene ruimtes.

2.1 Kwantitatieve kenmerken

2.1.1 Eigenaars van het speelterrein

Op enkele uitzonderingen na zijn alle speelterreinen uit de opsomming door de gemeentelijke jeugddiensten in openbaar bezit, het overgrote deel is eigendom van de gemeente zelf (285 terreinen of 96%). Slechts uitzonderlijk is er een private eigenaar in het spel. 5 van de 8 speelpleinwerkingen die de enquête invulden maken gebruik van terreinen van de gemeente. De drie andere werkingen spelen op terreinen beheerd door private eigenaars, in eigen beheer of van de parochie of kerkfabriek.

Ook de terreinen die gebruikt worden door de jeugdbewegingen hebben vaak een openbare eigenaar (59%). 26% is in het bezit van de gemeente, 24,5% is eigendom van de parochie of kerkfabriek. Bij een tiende van de terreinen kan de ondervraagde niet preciseren wie die openbare eigenaar dan wel is. 31 van de speelterreinen (24%) hebben een privé-eigenaar. 5 van de ondervraagde jeugdbewegingen hebben hun terrein in eigen bezit. Van 24 terreinen (17%) wisten de jeugdbewegingen niet wie de eigenaar was.

Bijna een kwart van de terreinen die door het jeugdwerk gebruikt worden hebben een privé-eigenaar. Van 17% van de terreinen was de eigenaar niet bekend voor de ondervraagden. Ook bij een tiende van de openbare eigendommen kan niet gepreciseerd worden wie de eigenaar juist is.

2.1.2 Afstand tot de speelterreinen / gebruik van het speelterrein

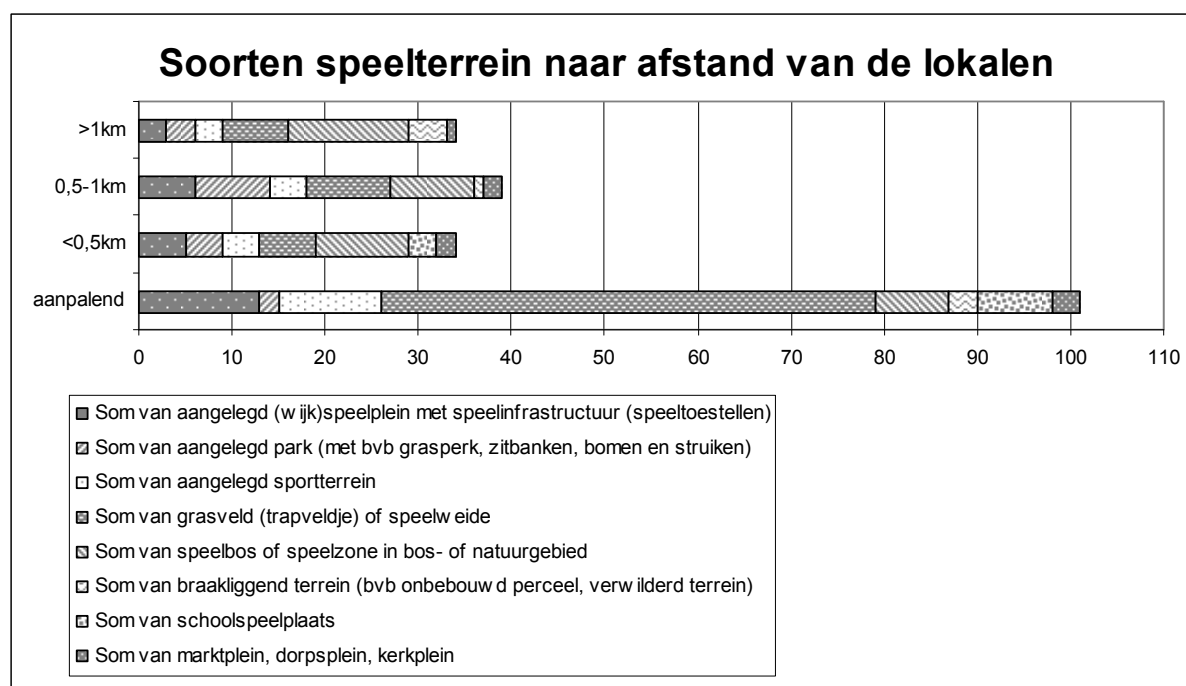
Aan de groepen van het jeugdwerk werd gevraagd naar de afstand tussen hun lokaal en het betreffende speelterrein. Van de 13 speelpleinen gebruikt door de speelpleinwerkingen die de enquête invulden, liggen er 7 aanpalend aan de lokalen, 2 zijn gelegen op minder dan een halve kilometer, 2 op minder dan een kilometer, en nog eens 2 verder weg.

Bij de lokale jeugdbewegingen is 54% van de gebruikte terreinen gelegen aan de lokalen (73 speelterreinen). 16% bevindt zich op minder dan een halve kilometer, 16% tussen een 0,5 en 1 km van de lokalen. Slechts 14% van de speelterreinen is op een afstand van meer dan een kilometer gelegen.

De volgende tabel geeft het gemiddelde aantal activiteiten dat per jaar georganiseerd wordt op een terrein, naargelang de afstand tussen de lokalen en het betreffende speelterrein.

Afstand tot de lokalen	Gemiddeld aantal activiteiten per jaar
Aanpalend	57
< 0,5 km	39
Tussen 0,5 en 1 km	21
>1 km	9

Er is een duidelijk verband tussen de afstand naar het speelterrein en de hoeveelheid activiteiten die er jaarlijks georganiseerd wordt. Hoe verder het terrein gelegen is, hoe minder vaak men erheen trekt.

Uit deze grafiek blijkt dat ruim de helft (52%) van de aanpalende terreinen bestaat uit grasvelden/speelweiden. Bijna de helft van alle gebruikte speelpleinen met speeltoestellen is eveneens naast de lokalen gelegen. Sportterreinen worden ook het vaakst bezocht als ze dichtbij gelegen zijn. Men legt geen grote afstanden af om een sportterrein of speelplein met toestellen te bereiken. Om te kunnen spelen in bos- en natuurgebied wordt dan weer wel verder weg gegaan van de lokalen. Van de terreinen gelegen op meer dan 1 km van de thuisbasis is bijna 40% een speelbos.

De meeste speelterreinen die aan de lokalen van het jeugdwerk gelegen zijn, zijn grasvelden of speelweides. Het aantal keren dat men een terrein bezoekt is sterk afhankelijk van de afstand. Het aantal activiteiten per jaar neemt af naarmate het speelterrein verder weg gelegen is. Wanneer men toch een grotere verplaatsing doet, is dit in veel gevallen om te kunnen spelen in een bos- of natuurgebied.

2.1.3 Oppervlakte van de speelterreinen

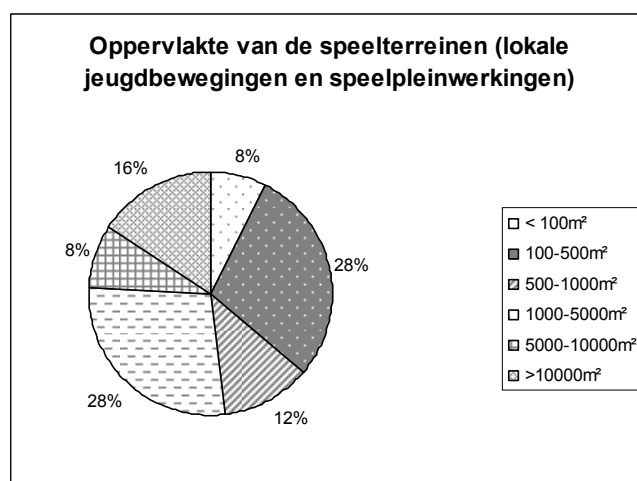
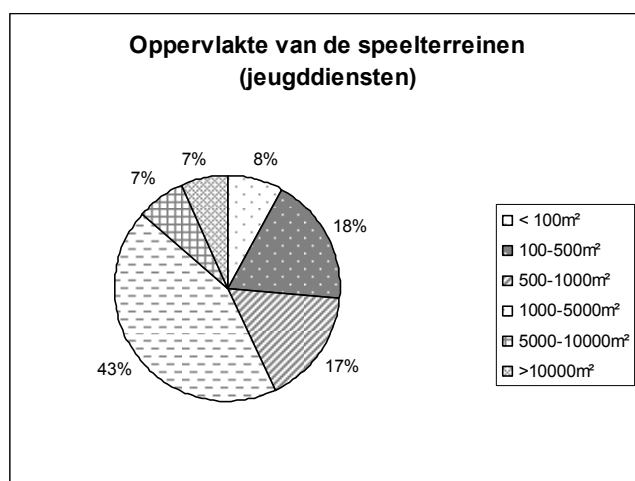
In volgende tabel kan men de gemiddelde oppervlakte aflezen per groep die aan de inventarisatie deelnam. Bij het Agentschap Natuur en Bos zien we dus de gemiddelde oppervlakte van de officiële speelzones in bosgebied in Vlaams-Brabant. Op basis van de ingevoerde gegevens van de jeugddiensten lezen we de gemiddelde oppervlakte van de publieke speelterreinen voor de ongeorganiseerde jeugd af. De lokale jeugdbewegingen en speelpleinwerkingen gaven de oppervlakte op van het deel van het terrein dat zij gebruiken.

In het bijzonder bij de lokale jeugdbeweging is deze maat bedrieglijk. Een groep gaf bijvoorbeeld een terrein in van 2.000.000m², wat de gemiddelde oppervlakte sterk omhoog zou trekken. Dit terrein is niet opgenomen in de volgende berekening.

	Gemiddelde oppervlakte
Agentschap voor Natuur en Bos	50 097m ²
Jeugddiensten	3 452m ²
Lokale jeugdbewegingen	6 388m ²
Speelpleinwerkingen	8 400m ²

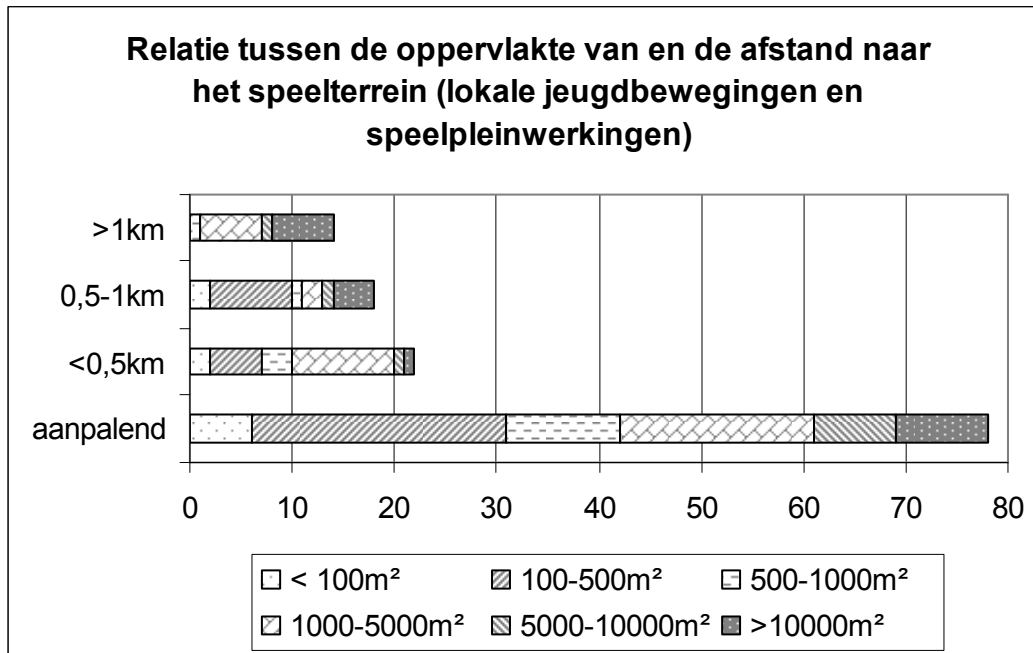
In de volgende tabel en grafieken werden de terreinen geordend in verschillende categorieën.

	Jeugddiensten		Lokaal jeugdwerk	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
< 100 m ²	20	8,0%	10	7,5%
100 - 500m ²	46	18,3%	38	28,6%
500 - 1.000m ²	42	16,7%	16	12,0%
1.000 - 5.000m ²	109	43,4%	37	27,8%
5.000 – 10.000m ²	17	6,8%	11	8,3%
> 10 000m ²	17	6,8%	21	15,8%

De publieke speelterreinen opgesomd door de jeugddienst vallen voornamelijk in de categorie 1000-5000m² (43%). De terreinen met een oppervlakte tussen 100 en 500m² en tussen 500 en 1000m², tellen voor respectievelijk 18 en 17%.

De terreinen waarvan het jeugdwerk gebruikt maakt variëren sterk qua grootte. 29% van de terreinen is tussen 100 en 500m² groot. De groep terreinen tussen 1000 en 5000m² haalt quasi hetzelfde aandeel met 28%.

De terreinen aanpalend aan de lokalen variëren sterk in grootte. De belangrijkste groepen zijn die tussen 100 en 500m² en tussen 1000 en 5000m². Bij de verst gelegen terreinen verdwijnen de kleinste speelterreinen. Alle vergelegen terreinen zijn groter dan 500m², het merendeel groter dan 1000m². 40% van deze terreinen heeft een oppervlakte van meer dan 10.000m². Voor grotere terreinen is men dus bereid zich verder te verplaatsen.

2.1.4 Soorten speelterreinen en verstedelijking

Binnen Vlaams-Brabant vinden we sterke verschillen tussen de gemeenten qua bevolkingsdichtheid. We hebben de gemeenten ingedeeld in 3 categorieën. De eerste, tot 400 inwoners per km² telt 155 speelterreinen. De groep tussen 400 en 800 inw/km² is het grootst met 213 terreinen. De dichtstbevolkte gemeenten, met meer dan 800 inw/km², worden vertegenwoordigd door 161 speelterreinen.

Jeugddiensten	< 400inw/km²		400- 800 inw/km²		>800 inw/km²	
aangelegd (wijk)speelplein met speelinfrastructuur (speeltoestellen)	63	51%	99	54%	91	61%
aangelegd park (met bvb grasperk, zitbanken, bomen en struiken)	13	11%	12	7%	14	9%
aangelegd sportterrein	22	18%	39	21%	17	11%
grasveld (trapveldje) of speelweide	22	18%	29	16%	21	14%
speelbos of speelzone in bos- of natuurgebied	3	2%	4	2%	5	3%
<i>totaal</i>	<i>123</i>	<i>100%</i>	<i>183</i>	<i>100%</i>	<i>148</i>	<i>100%</i>
Lokaal jeugdwerk	< 400inw/km²		400- 800 inw/km²		>800 inw/km²	
aangelegd (wijk)speelplein met speelinfrastructuur (speeltoestellen)	5	9%	15	17%	7	16%
aangelegd park (met bvb grasperk, zitbanken, bomen en struiken)	1	2%	9	10%	7	16%
aangelegd sportterrein	6	11%	10	11%	6	14%
grasveld (trapveldje) of speelweide	30	51%	36	42%	13	30%
speelbos of speelzone in bos- of natuurgebied	13	24%	17	20%	10	23%
<i>totaal</i>	<i>55</i>	<i>100%</i>	<i>87</i>	<i>100%</i>	<i>43</i>	<i>100%</i>

In elk soort gemeente zijn ruim de helft van de speelterreinen opgegeven door de jeugddiensten speelpleinen met speeltoestellen. In de sterkst verstedelijkte gemeenten (>800 inw/km²) ligt dit aandeel nog hoger met 61%. Dit wordt gecompenseerd met een lager aandeel sportterreinen: 13% tegenover 18% in de meer landelijke gemeenten. Dit wil niet onmiddellijk zeggen dat er minder sportterreinen aanwezig zijn in de meer verstedelijkte gebieden, maar is te wijten aan de toegankelijkheid ervan voor ongeorganiseerd recreatief gebruik. Het lijkt vreemd dat er meer speelbossen worden opgegeven door de jeugddienst in de gemeenten met de hoogste verstedelijkingsgraad. Dit heeft te maken met de deelname van Leuven aan de enquête. Deze stad telt immers een relatief groot aantal speelbossen. De concentratie van speelbossen in een gemeente, of in aan elkaar grenzende gemeenten, kan ontstaan door de aanwezigheid van een boswachter die open staat voor dit soort recreatief gebruik van het bosbestand, of door de bijzondere inzet van een jeugdraad of jeugddienst die het thema op de agenda plaatsen. Het lokaal jeugdwerk geeft geen relatie aan tussen het voorkomen van speelzones in natuurgebied en verstedelijking. Wanneer we hun antwoorden bekijken, blijkt dat de opgegeven terreinen vaak geen helemaal geen officiële speelzones zijn, maar bijvoorbeeld bossen in privé-bezit.

Zoals we eerder al opmerkten is de grootste groep gebruikte terreinen van het lokale jeugdwerk die van de grasvelden en speelweides. Dit neemt af naarmate de verstedelijkingsgraad toeneemt. In de meest landelijke gemeenten bedraagt het aandeel grasvelden 51%, afnemend naar resp. 42% en 30% voor de sterker verstedelijkte gebieden. Daarentegen neemt het aandeel parken en het aandeel speelpleinen met toestellen wel toe. Naarmate de druk op de ruimte groter is, wordt spelen noodgedwongen meer beperkt tot de ruimte die daar expliciet voor ingericht is. Open (groene) ruimte wordt zeldzamer.

Meer dan de helft van de publieke speelterreinen opgegeven door de gemeentelijke jeugddiensten zijn speelpleinen met speelinfrastructuur. Het aandeel van dit soort terreinen is het grootste in de meest verstedelijkte gebieden. Deze gemeenten tellen wel minder sportterreinen die toegankelijk zijn voor de ongeorganiseerde jeugd.

Het lokale jeugdwerk speelt vooral op grasvelden. Het gebruik en de aanwezigheid van de speelweiden neemt echter af naarmate de gemeenten dichter bevolkt zijn. Het gebruik van ingerichte ruimte zoals parken en speelpleinen met toestellen neemt dan weer wel toe.

2.2 Kwaliteit van de speelterreinen en hun omgeving

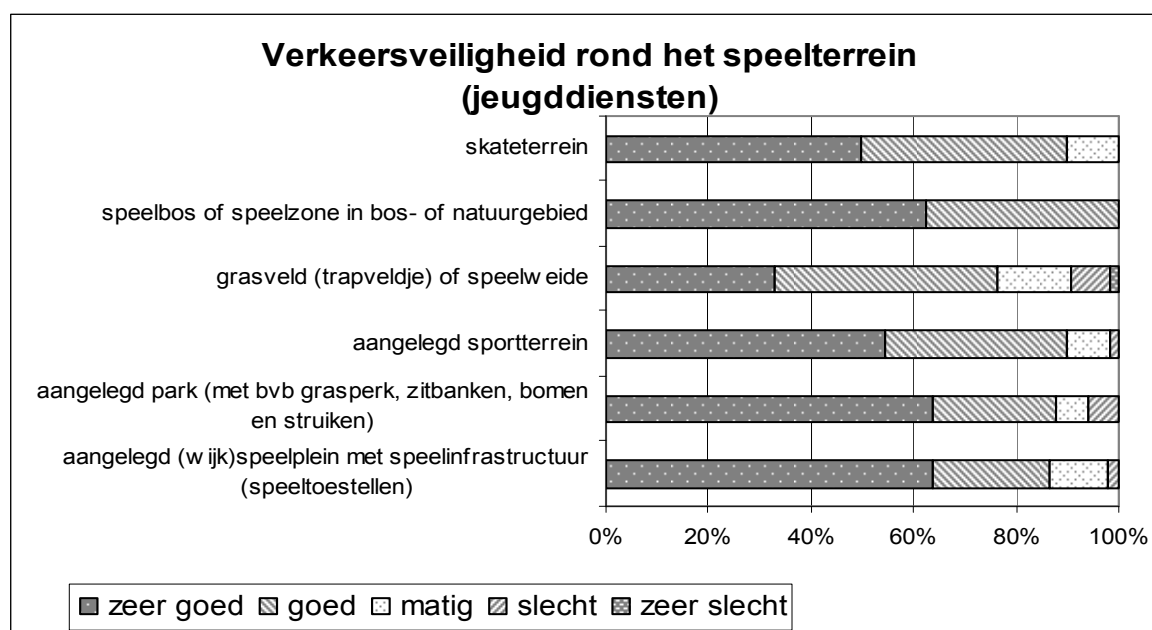
De enquête peilde naar drie aspecten van de kwaliteit van de speelruimte, namelijk de verkeersveiligheid rondom het speelterrein of de afstand tussen jeugdlokaal en speelterrein, netheid en onderhoud, en de avontuurlijkheid, spelvriendelijkheid en aantal speelimpulsen. Telkens werd gevraagd een waarde van 1 tot 5 toe te kennen, waar bij 1 'zeer goed', 2 'goed', 3 'matig', 4 'slecht' en 5 'zeer slecht' aanduidt.

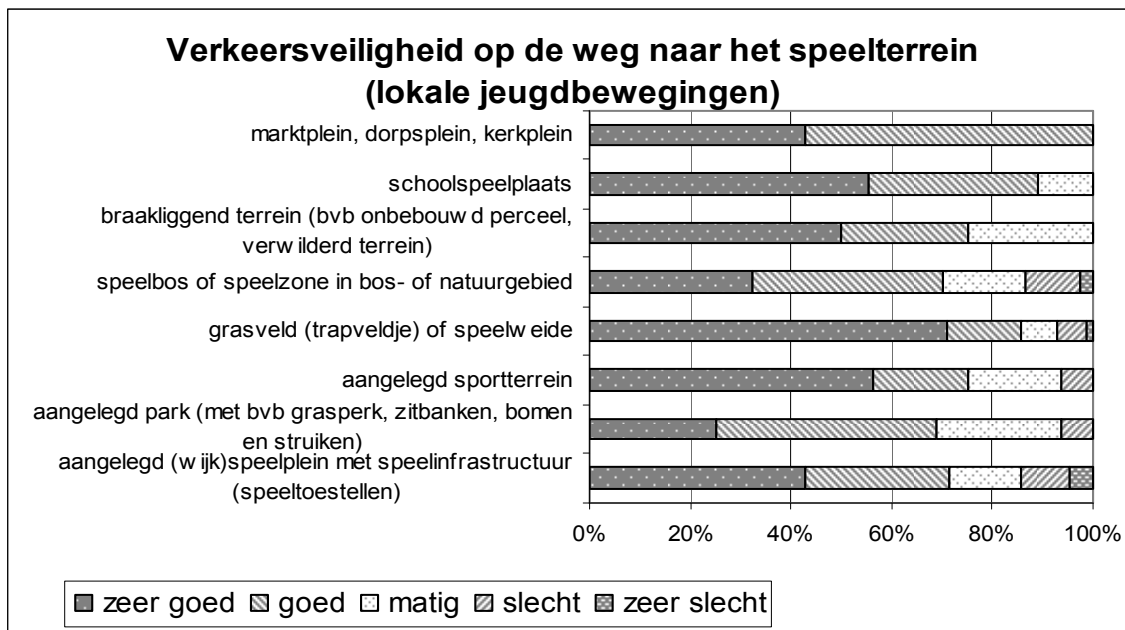
Voor een aantal terreinen werd geen kwalitatieve beoordeling ingevuld. Dit geldt voor 1 terrein ingegeven door een lokale jeugdbeweging; de 23 speelterreinen doorgegeven door de jeugddienst van Halle; en zoals eerder vermeld waren de gegevens over de speelzones in bos- en natuurgebied van het Agentschap voor Natuur en Bos louter kwantitatief. Voor 1 speelterrein werden slechts twee van de drie vragen beantwoord door de betreffende jeugddienst. De databank werd ook aangevuld met 64 speelterreinen afkomstig uit inventarissen in de jeugdwerkbeleidsplannen. Hierbij werd ook geen beoordeling gegeven. De niet-beantwoorde vragen werden niet weerhouden in de volgende bespreking.

2.2.1 Verkeersveiligheid rond het speelterrein

Aan de jeugddiensten werd gevraagd naar hun oordeel over de verkeersveiligheid in de omgeving van het speelterrein. Het jeugdwerk (lokale jeugdbewegingen en speelpleinwerkingen) beoordeelde de verkeersveiligheid tussen hun lokalen en het betreffende terrein. Vermits deze terreinen vaak aanpalend zijn aan de lokalen (in 54% van de gevallen, zie eerder), is de verkeersveiligheid uiteraard in deze situatie optimaal, aangezien men niet buiten het afgeschermd domein gaat. De verschillende vraagstelling maakt vergelijkingen tussen de verschillende groepen niet relevant.

Verkeersveiligheid rond het speelterrein	Zeet goed	Goed	Matig	Slecht	Zeet slecht
jeugddiensten	56,82	29,26	10,51	3,13	0,28
lokale jeugdbewegingen en speelpleinwerkingen	51,66	23,70	16,59	6,64	1,42

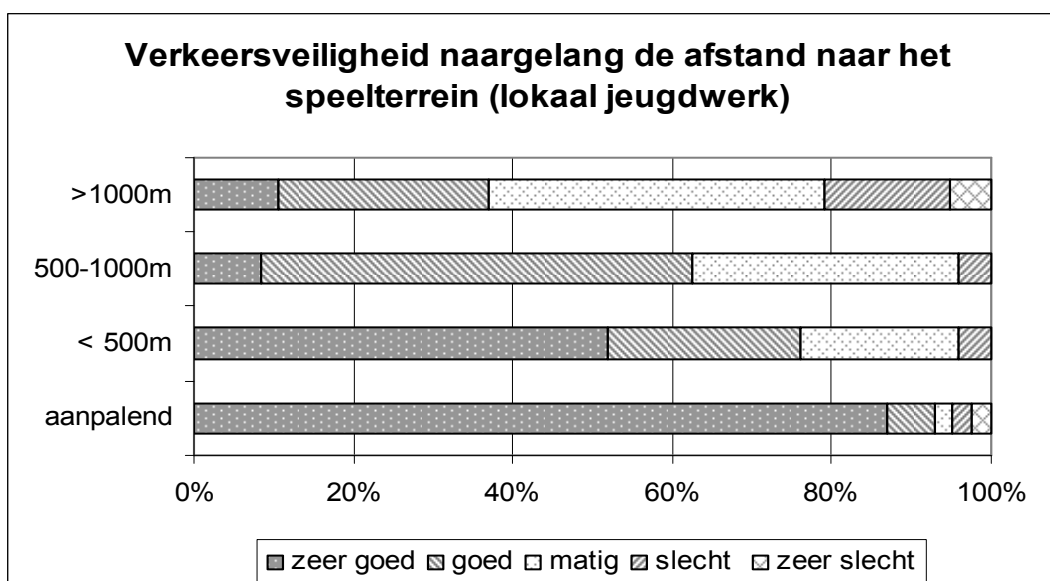

Van de gemeentelijke jeugddiensten vindt 57% dat de verkeersveiligheid rond de speelterreinen 'zeer goed' is. Met nog eens 29% die 'goed' aangaf, is de overgrote meerderheid positief. In slechts enkele gevallen wordt de verkeerssituatie 'slecht' bevonden (3% of 11 terreinen). Speelbossen scoren erg goed, maar zijn in regel ook niet vlak aan een drukke straat gelegen. Ook skateparken en sportterreinen liggen vaak wat afgeschermd.

De lokale jeugdbewegingen en speelpleinwerkingen beoordelen de verkeersveiligheid tussen hun lokalen en de gebruikte speelterreinen negatiever. In 52% van de gevallen is die 'zeer goed', in 27% 'goed'. Maar zoals we al eerder aangaven is dit beeld vertekend door de ligging van terreinen aanpalend aan de lokalen. Het gaat hier immers om meer dan de helft van de speelterreinen, die dus sowieso een hoge score halen. Het aandeel slechte situaties ligt in ieder geval hoger dan bij de jeugddiensten, 7% 'slecht', en 3 terreinen krijgen zelfs het etiket van 'zeer slecht' opgeplakt.

De gemeentelijke jeugddiensten vinden de verkeersveiligheid rond de speelterreinen meestal goed tot zeer goed. Bij de lokale jeugdbewegingen valt de hoge score voor de grasvelden/speelweides op. Deze weides zijn vaak de eigen terreinen, gelegen aan de lokalen, waardoor de weg erheen natuurlijk geen problemen stelt. Hetzelfde geldt voor de schoolspeelplaatsen. Bij verder gelegen terreinen zoals de speelbossen, sportterreinen of parken worden meer moeilijkheden ervaren.

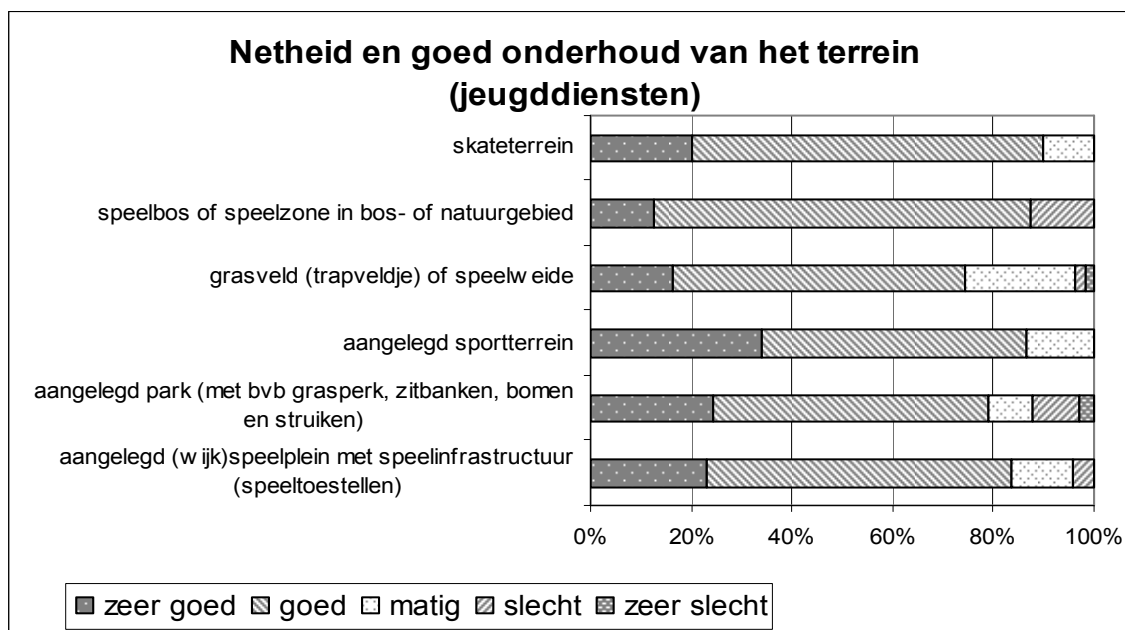

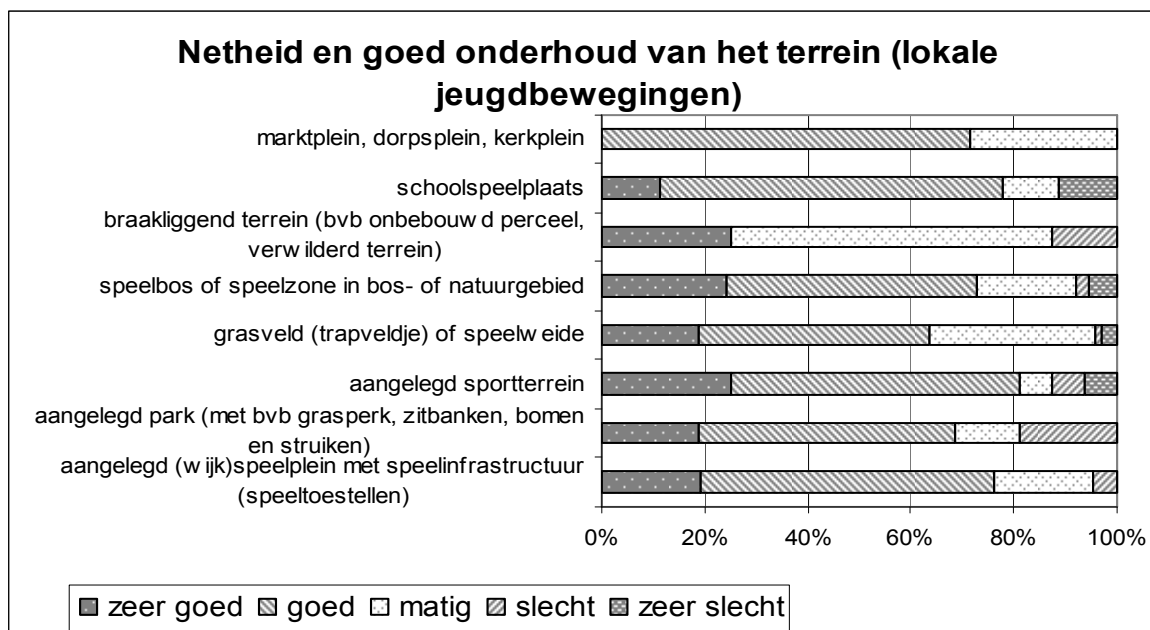
Wanneer we bij de waardering van de verkeersveiligheid tussen lokaal en speelterrein de afstand in rekening brengen, wordt duidelijk dat de verkeersveiligheid volgens het lokale jeugdwerk sterk afneemt naargelang de af te leggen weg langer wordt. 93% van de aanpalende terreinen scoort goed tot zeer goed. Dit neemt af tot respectievelijk 76 en 64% voor de terreinen op minder dan een halve kilometer, en op minder dan 1 km. Wanneer de speelterreinen nog verder liggen is de verkeersveiligheid nog slechts goed of zeer goed in 37% van de gevallen.

Over het algemeen beoordelen de jeugddiensten de verkeersveiligheid in de omgeving van de speelterreinen als goed tot zeer goed. Hetzelfde geldt voor het lokaal jeugdwerk betreffende de verkeersveiligheid onderweg naar het speelterrein. Slechts enkele keren wordt de verkeerssituatie slecht tot zeer slecht genoemd. In iets meer dan de helft van de gevallen liggen de speelterreinen opgegeven door het jeugdwerk aanpalend aan de lokalen, zodat er geen problemen gemeld worden voor de weg er heen. Voor de verder gelegen terreinen signaleert men heel wat meer onveilige situaties.

2.2.2 Netheid en goed onderhoud van de speelterreinen

Netheid en goed onderhoud van de speelterreinen	Zeer goed	Goed	Matig	Slecht	Zeer slecht
Totaal	22,02	56,13	16,70	3,73	1,42
Jeugddiensten	23,58	58,81	13,35	3,69	0,57
lokale jeugdbewegingen en speelpleinwerkingen	19,43	51,66	22,27	3,79	2,84

Wat betreft de netheid en het onderhoud van de terreinen vindt bijna een kwart van de jeugddiensten dat dit 'zeer goed', en 59% 'goed' is. Het lokale jeugdwerk is iets minder positief met respectievelijk 20 en 49%.

Volgens de jeugddiensten blijken vooral de sportterreinen er goed bij te liggen. Slecht onderhouden terreinen worden af en toe gesignaleerd bij de grasvelden/speelweide, de aangelegde parken en de aangelegde wijkspelpleinen.

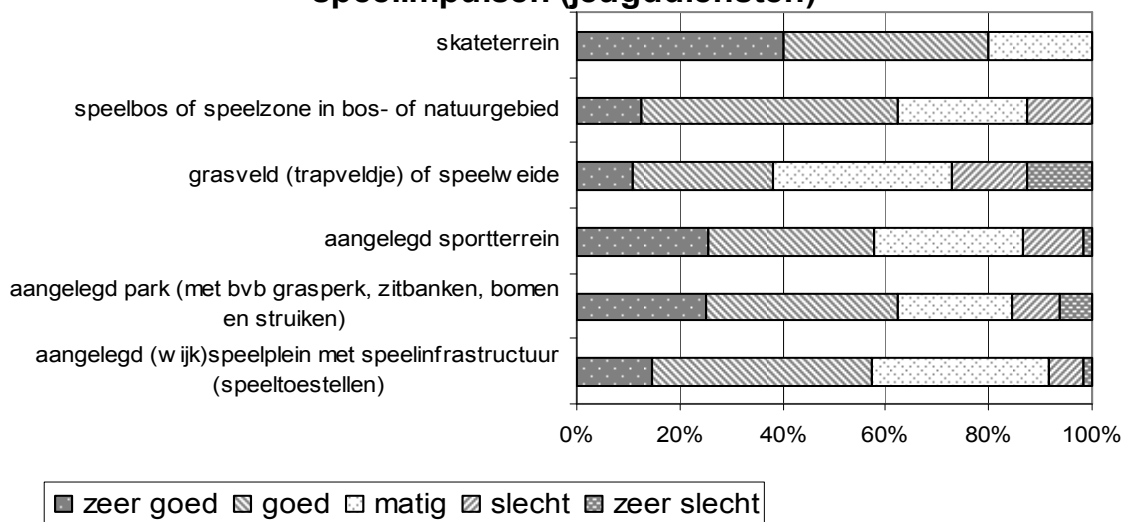
Ook de lokale jeugdbewegingen geven aan hun speelterreinen goede scores qua netheid en onderhoud. De braakliggende terreinen vallen op door hun hoog aandeel in de categorie 'matig', maar dit is uiteraard eigen aan het soort terrein. Er wordt iets vaker melding gemaakt van slecht tot zeer slecht onderhouden terreinen in de categorieën park, sportterreinen, en grasveld/speelweide. Het gaat wel telkens over een klein aantal terreinen.

Over het algemeen zijn de jeugddiensten en het lokale jeugdwerk tevreden over de netheid en het onderhoud van de speelterreinen. Het merendeel van de terreinen worden 'goed' tot 'zeer goed' bevonden. Slechts een klein aantal terreinen krijgen slechte scores. Dit aandeel ligt wel hoger voor de terreinen opgegeven door het jeugdwerk, dan voor de speelterreinen opgesomd door de jeugddiensten.

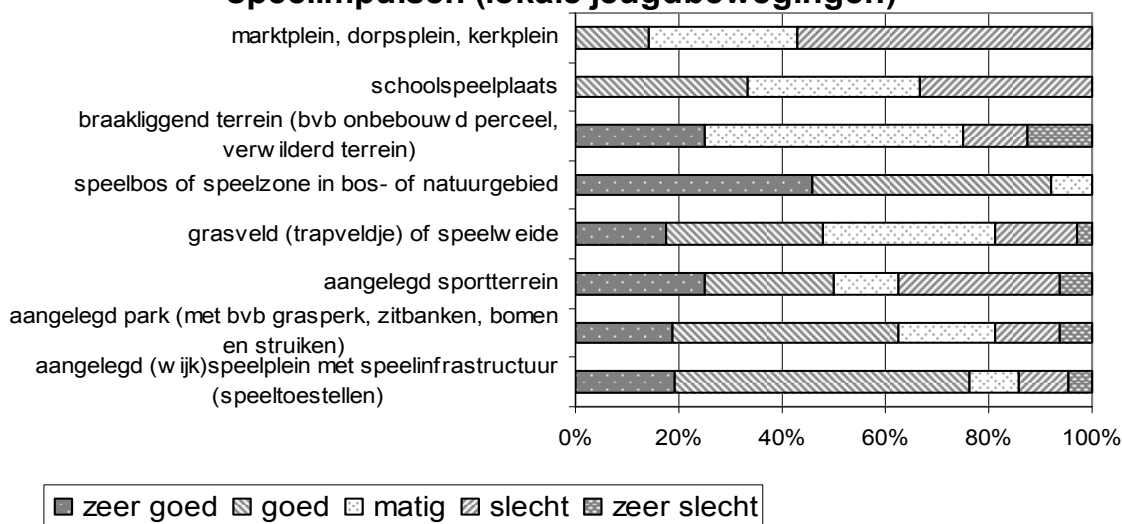
2.2.3 Avontuurlijkheid, aantal spelimpulsen en spelvriendelijkheid van het terrein

Avontuurlijkheid, spelimpulsen en spelvriendelijkheid	Ze er goed	Goed	Matig	Slecht	Ze er slecht
totaal	20,28	36,30	28,65	11,03	3,74
jeugddiensten	17,38	38,18	31,62	9,12	3,70
lokale jeugdbewegingen en speelpleinwerkingen	25,12	33,18	23,70	14,22	3,79

Avontuurlijkheid, spelvriendelijkheid en aantal speelimpuls (jeugddiensten)

Avontuurlijkheid, spelvriendelijkheid en aantal speelimpuls (lokale jeugdbewegingen)

In verband met de avontuurlijkheid en spelvriendelijkheid van de terreinen zijn de meningen alleszins meer verdeeld. 57% van de terreinen worden 'goed' tot 'zeer goed' bevonden. Bijna 30% wordt nog matig genoemd, de overige 14% voldoet niet aan de verwachtingen.

De jeugddiensten zien vooral veel spelmogelijkheden en avontuurlijkheid in de skateterreinen, de sportterreinen en de parken, met telkens meer dan 20% van de terreinen 'zeer goed', tel daar de 'goede' bij, en er wordt meer dan 60% gehaald. De speelbossen halen dezelfde score, maar het aantal dat 'goed' wordt genoemd is veel hoger dan de 'zeer goed' beoordeelden. Over de wijkspelpleinen lopen de meningen sterk uiteen, bijna 60% is goed of zeer goed, 35% heeft slechts een matige spelvriendelijkheid. Dit is waarschijnlijk deels te wijten aan de grote verscheidenheid aan speelpleintjes. Het kan hier immers zowel om een grote speeltuin gaan als een klein wijkpleintje met twee speeltoestellen. Grasveldjes en speelweiden worden als minder avontuurlijk en spelvriendelijk beschouwd dan de andere terreinen.

De lokale jeugdbewegingen hebben een heel andere mening. De door hen gebruikte speelbossen in bos- en natuurgebied worden bij uitstek als de meest avontuurlijke en van speelimpuls voorziene

ruimtes gezien. 92% krijgt de waardering 'goed' (46%) of 'zeer goed' (46%) toegewezen, de overige 8% wordt 'matig' genoemd. Ook de aangelegde wijkspeelpleinen waar zij gaan spelen, worden positief beoordeeld (76%), het aandeel 'zeer goed' ligt echter veel lager (19%). De sportterreinen worden zeer verschillend geëvalueerd. 38% van de terreinen wordt 'slecht' of 'zeer slecht' bevonden, 50% 'goed' of 'zeer goed'. Het aandeel sportterreinen in de lijst opgegeven door het lokaal jeugdwerk is echter klein (16), zodat we niet zomaar conclusies kunnen trekken. Dorpspleinen en schoolspeelplaatsen worden over het algemeen als minder spelvriendelijk beschouwd (ook hier kleine aantallen!). Sommige speelpleinwerkingen en lokale jeugdbewegingen zijn echter gebonden aan deze terreinen en hebben geen andere speelmogelijkheden.

De lokale jeugdbewegingen beoordelen de speelzones in bos- en natuurgebied het best wat betreft avontuurlijkheid, spelvriendelijkheid en aantal speelimpulsen van de spelterreinen. Zij worden met voorsprong als de meest interessante speelruimtes beschouwd. De groene speelruimtes (speelbossen, parken, grasveld) worden veel attractiever bevonden door het jeugdwerk dan door de jeugddiensten. Schoolspeelplaatsen en dorpspleinen worden veruit als de minst aantrekkelijke spelterreinen gezien.

2.2.4 Combinaties van verschillende soorten spelterreinen

Zoals we eerder al opmerkten, bestaat meer dan een kwart van de spelterreinen (99 terreinen) uit een combinatie van verschillende soorten infrastructuur. Een voetbalveldje naast een zandbak en wat speeltoestellen, een park met een veld met speeltoestellen ... In de volgende tabel kijken we of er een verschil is tussen enkelvoudige spelterreinen en de combinaties van verschillende soorten op een terrein.

Verkeersveiligheid	Ze er goed	Goed	Matig	Slecht	Ze er slecht
1 soort					
Totaal	61,13	23,92	8,97	4,65	1,33
Jeugddiensten	59,39	27,92	6,60	5,58	0,51
Lokale jeugdbewegingen en speelpleinwerkingen	64,42	16,35	13,46	2,88	2,88
Combinatie					
Totaal	49,55	29,73	17,12	3,60	0,00
Jeugddiensten	55,07	30,43	14,49	0,00	0,00
Lokale jeugdbewegingen en speelpleinwerkingen	40,48	28,57	21,43	9,52	0,00

Over het algemeen wordt de verkeersveiligheid minder positief beoordeeld in het geval van de combinatierreinen. Vooral de lokale jeugdbewegingen en speelpleinwerkingen geven een groot verschil aan (slechts 40% zeer goed voor de combinatierreinen tegenover 64% voor de enkelvoudige). Dit is opnieuw grotendeels te verklaren op basis van het groot deel aanpalende terreinen. Dit is in de meeste gevallen een eenvoudig grasveld of verhard spelterrein, en zelden een combinatie van verschillende soorten. Wanneer zij combinatierreinen willen opzoeken, moeten ze daar een zekere afstand voor afleggen en zich op de openbare weg begeven.

Netheid en goed onderhoud van de spelterreinen	Ze er goed	Goed	Matig	Slecht	Ze er slecht
1 soort					
Totaal	19,60	53,16	20,27	4,98	1,99
Jeugddiensten	19,80	56,35	18,27	4,57	1,02
Lokale jeugdbewegingen en speelpleinwerkingen	19,23	47,12	24,04	5,77	3,85
Combinatie					
Totaal	25,23	57,66	13,51	2,70	0,90
Jeugddiensten	28,99	60,87	7,25	2,90	0,00
Lokale jeugdbewegingen en speelpleinwerkingen	19,05	52,38	23,81	2,38	2,38

De combinatierterreinen blijken beter te scoren op netheid en onderhoud dan de enkelvoudige speelterreinen. Vooral voor de speelterreinen ingevoerd door de gemeentelijke jeugddiensten is dit verschil aanzienlijk. 20% van de enkelvoudige terreinen krijgt een beoordeling 'zeer goed' tegenover 29% van de combinatierterreinen. De scores volgens het lokaal jeugdwerk liggen veel minder ver uit elkaar.

Avontuurlijkheid, spelimpulsen en speelvriendelijkheid	Zeer goed	Goed	Matig	Slecht	Zeer slecht
1 soort					
Totaal	12,33	34,33	37,00	10,67	5,67
jeugddiensten	9,18	35,20	39,80	9,18	6,63
Lokale jeugdbewegingen en speelpleinwerkingen	18,27	32,69	31,73	13,46	3,85
Combinatie					
Totaal	25,23	39,64	20,72	12,61	1,80
jeugddiensten	24,64	42,03	23,19	10,14	0,00
Lokale jeugdbewegingen en speelpleinwerkingen	26,19	35,71	16,67	16,67	4,76

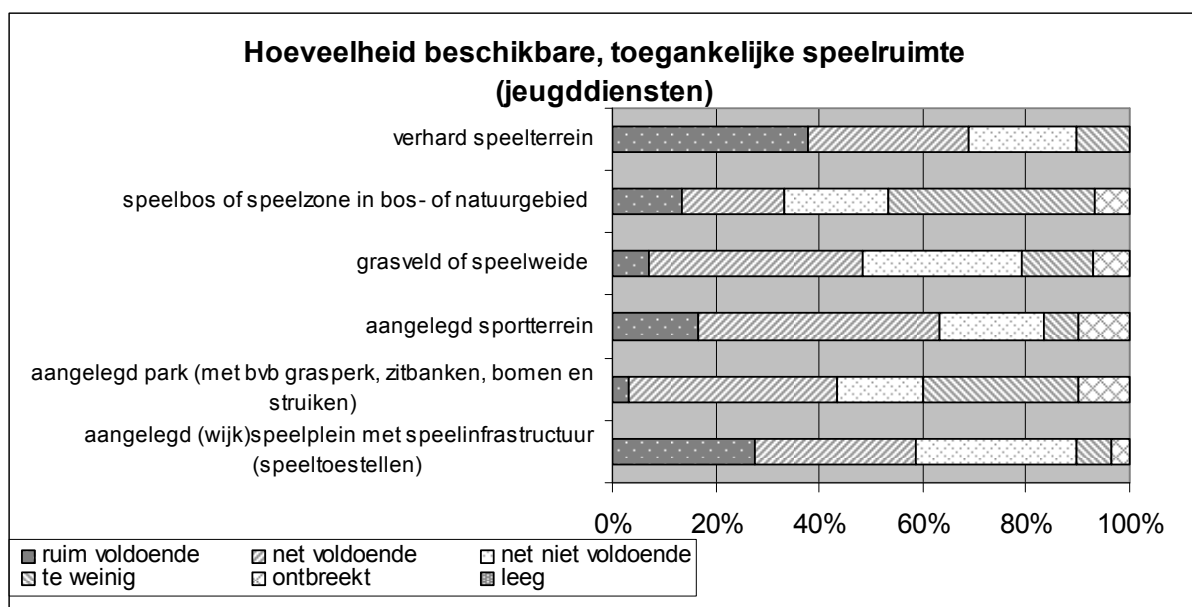
Zowel de jeugddiensten als het lokale jeugdwerk beschouwen de combinatierterreinen als meer spelvriendelijk en avontuurlijk als de enkelvoudige speelterreinen. Zo worden de publieke speelterreinen die slechts uit 1 soort bestaan door de jeugddiensten slechts in 9% van de gevallen zeer goed bevonden. Voor de combinatierterreinen bedraagt dit 25%.

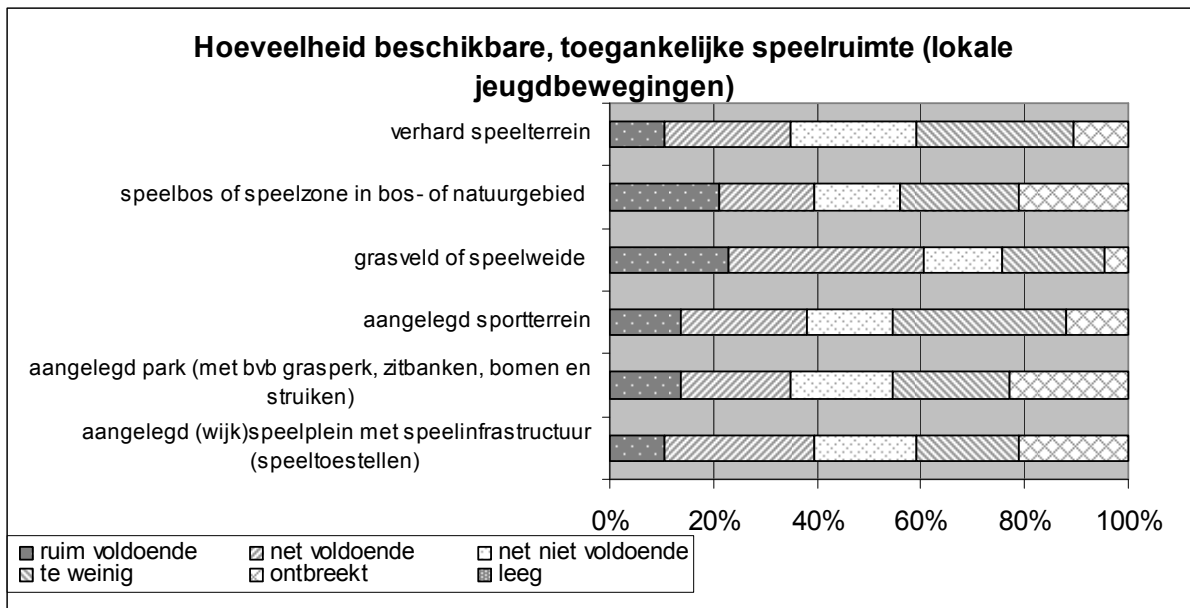
De speelterreinen die bestaan uit verschillende vormen zijn vaak minder verkeersveilig, maar scoren beter op avontuurlijkheid, aantal spelimpulsen en speelvriendelijkheid. Netheid en goed onderhoud blijken iets minder te zijn dan voor de enkelvoudige terreinen.

2.3 Beschikbare, toegankelijke speelruimte per gemeente

2.3.1 Beschikbaarheid van toegankelijke speelruimte

Aan elke jeugddienst, lokale jeugdbeweging en speelpleinwerking werd gevraagd om voor verschillende soorten speelterreinen aan te geven in hoeverre ze beschikbaar zijn in hun gemeente. De antwoordkeuzes gingen van 'ruim voldoende', 'net voldoende', 'net niet voldoende', 'te weinig', tot 'ontbreekt'. Deze vraag werd beantwoord door 30 gemeentelijke jeugddiensten, 67 lokale jeugdbewegingen en 8 speelpleinwerkingen.

Volgens de gemeentelijke jeugddiensten zijn vooral verharde terreinen en sportterreinen voldoende aanwezig in hun gemeente. Wat betreft speelpleinen met toestellen wordt iets vaker aangegeven dat er 'net niet voldoende' zijn. Een veel voorkomende doelstelling in de verschillende gemeentelijke jeugdwerkbeleidsplannen is dan ook de aanleg van minstens 1 speelpleintje in elke deelgemeente of elke wijk, vermits die nog niet overal aanwezig zijn. De categorieën die het vaakst ontbreken zijn de parken en speelbossen. We merkten al eerder op dat het lokale jeugdwerk net deze terreinen het best kan waarderen qua spelvriendelijkheid en avontuurlijkheid. Ook bij de lokale jeugdbewegingen zien we dat het grootste gemis ervaren wordt op het vlak van speelbossen en parken. Toch wordt ook aangegeven dat er te weinig sportterreinen zijn, in tegenstelling tot de beoordeling van de jeugddiensten. Dit kan eventueel ook te maken hebben met de toegankelijkheid van deze terreinen voor gebruik door andere dan sportclubs. Meer dan 20% van de jeugdbewegingen geeft aan dat speelpleinen met toestellen ontbreken in hun gemeente, in tegenstelling tot de jeugddiensten die dit slechts uitzonderlijk melden.

Opvallend is dat de aangegeven beschikbaarheid van speelbossen niet overeenkomt met de reële aanwezigheid van officieel erkende speelzones in Vlaams-Brabantse bossen. Volgens de gegevens van het Agentschap voor Natuur en Bos zijn er slechts 21 erkende speelbossen in de provincie verspreid over 9 gemeenten. De lokale jeugdbewegingen geven er echter bijna 40 in die zij als speelterrein gebruiken, terwijl de ondervraagde groep niet eens de hele provincie vertegenwoordigt. Wanneer we in de resultatenlijst van de enquête deze terreinen opzoeken, blijkt een groot aantal van die bossen privé-bossen te zijn, die dus niet onder de bevoegdheid van het Agentschap Natuur en Bos vallen. Soms gaat het om openbare bossen waar niet officieel gespeeld mag worden. In nog andere gevallen worden gebieden zoals het provinciedomein Kessel-Lo, en het Bloso-domein Hofstade aangegeven als speelzone in natuurgebied.

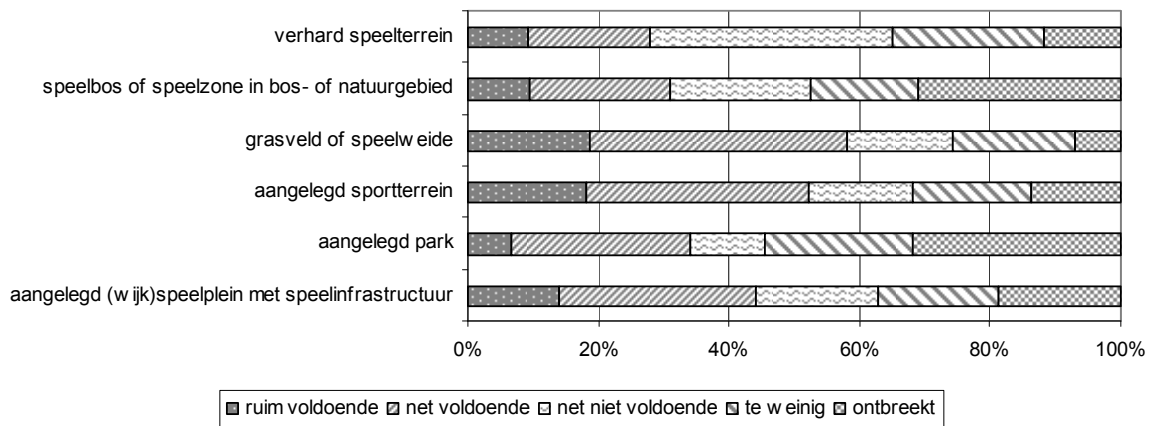
Volgens de gemeentelijke jeugddiensten zijn er voldoende grasvelden/speelweiden en sportterreinen aanwezig. Er zijn echter niet genoeg parken en speelbossen beschikbaar. Ook het lokale jeugdwerk vindt dat er onvoldoende speelbossen en parken zijn. Over het algemeen is hun visie op de beschikbaarheid en toegankelijkheid van de verschillende soorten speelterreinen een stuk negatiever dan die van de jeugddiensten. De enige uitzonderingen zijn de grasvelden en speelweiden, waarvan we eerder al opmerkten dat dit vaak de eigen terreinen van de lokale jeugdbewegingen zijn, waar het grootste deel van hun activiteiten plaatsvindt.

2.3.2 Beschikbaarheid en verstedelijkingsgraad

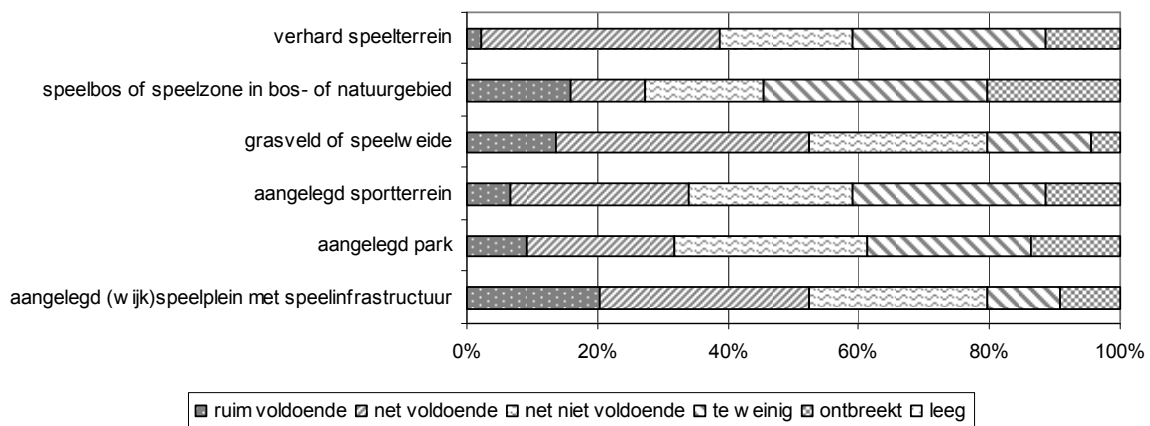

In de volgende grafieken wordt de beschikbaarheid van de verschillende soorten speelterreinen bekeken voor de verschillende graden van verstedelijking van de gemeenten in Vlaams-Brabant.

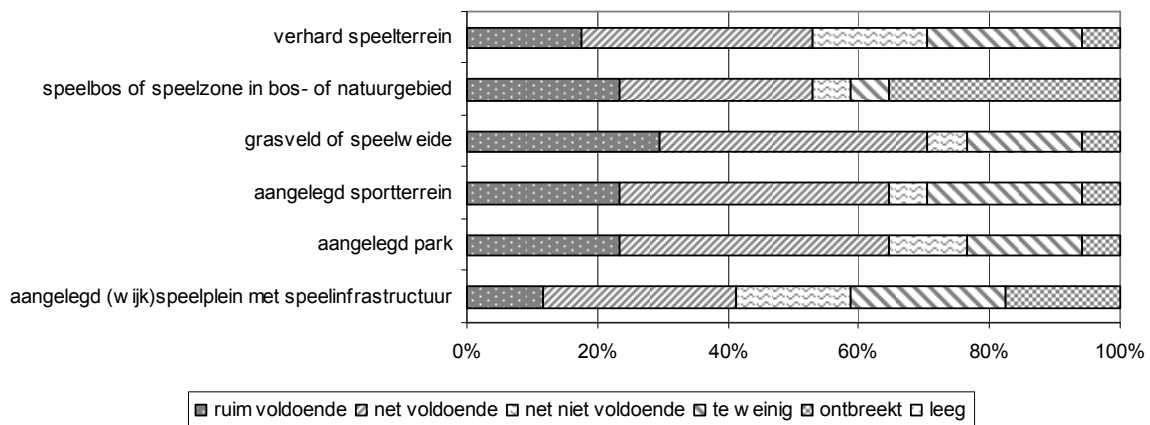
Beschikbaarheid van speelterreinen - gemeenten met minder dan 400 inw/km²

Beschikbaarheid van speelterreinen - gemeenten met 400 tot 800 inw/km²

Beschikbaarheid van speelterreinen - gemeenten met meer dan 800 inw/km²

Naargelang de gemeenten meer verstedelijkt zijn, neemt de beschikbaarheid van verharde speelterreinen toe. Ook het aangelegde park is een vorm die in de dichtstbevolkte gebieden vaker voorkomt en afneemt samen met de bevolkingsdichtheid.

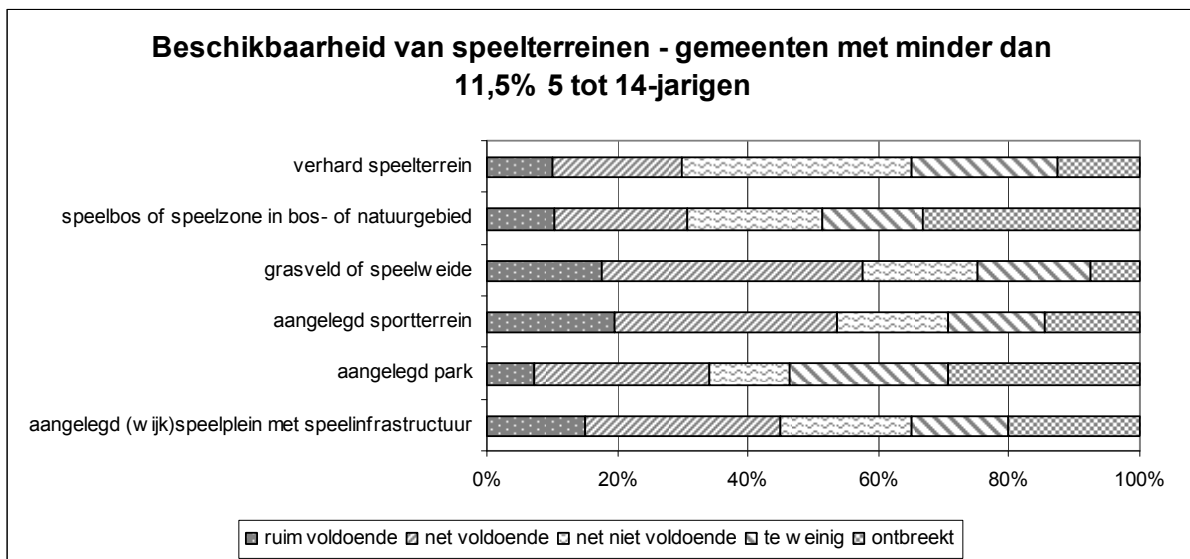
De aanwezigheid van speelpleinen met speelinfrastructuur is voldoende voor ongeveer de helft van de respondenten. In de meest verstedelijkte gemeenten is dit iets minder (40%). Bovendien geeft bijna de helft van de respondenten het antwoord 'te weinig' of 'ontbrekend'. Dit is in het bijzonder opvallend omdat we eerder zagen dat het aandeel speelpleinen met toestellen hier juist veel groter is.

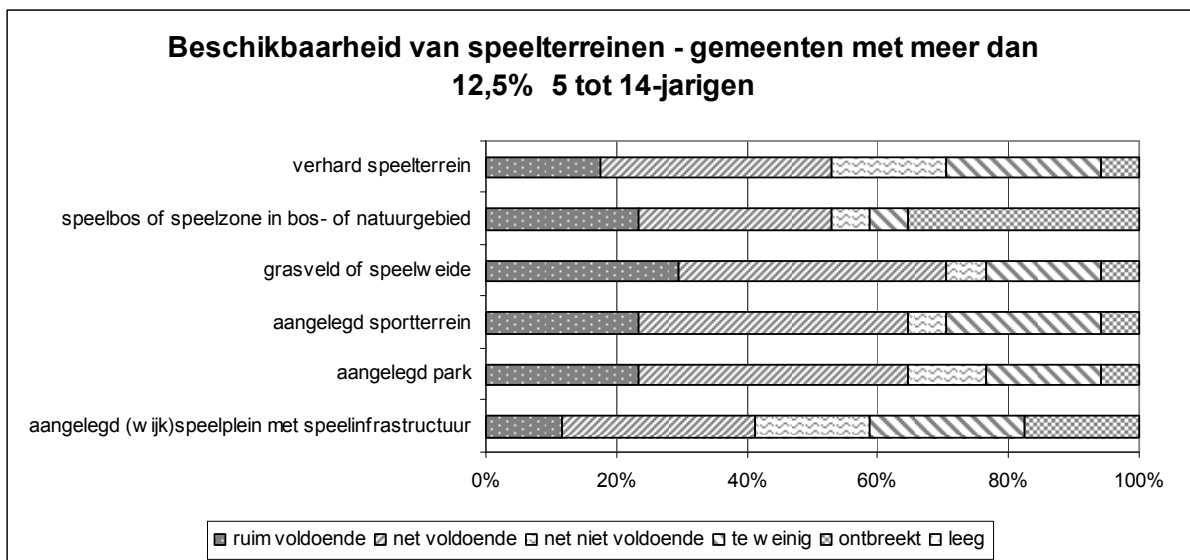
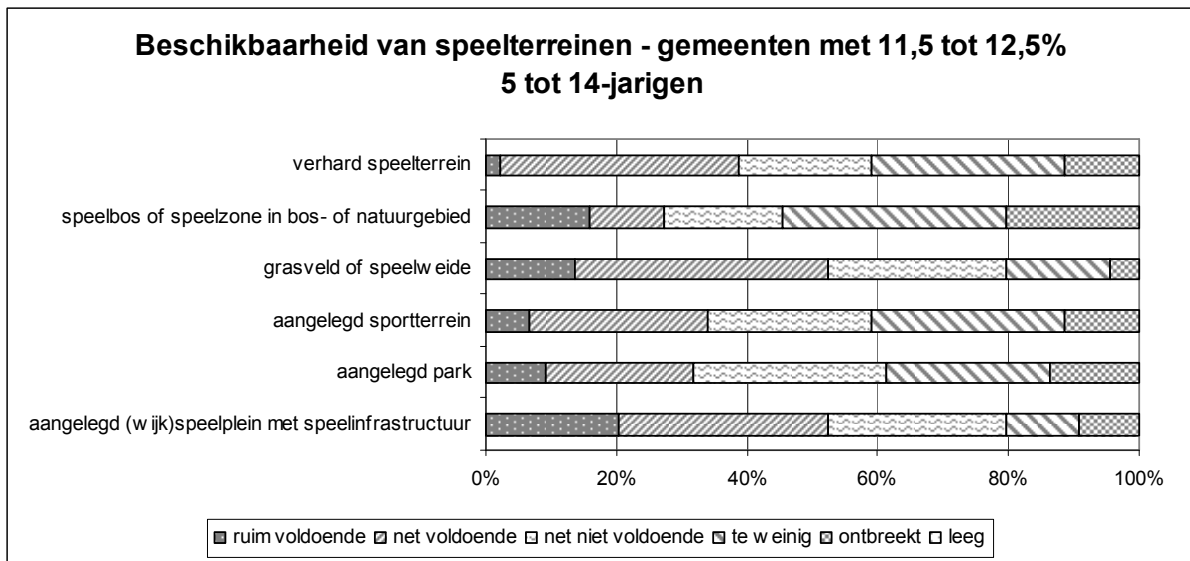
Speelzones in bos- en natuurgebied worden overal gekenmerkt door een groot aandeel van de antwoorden 'te weinig' of 'ontbrekend'. Het meest positief is men hierover in de gemeenten met meer dan 800 inwoners per km². Daartegenover staat dat ook het aandeel dat 'ontbrekend' antwoordde groter is dan in de meer landelijke gemeenten.

De beschikbaarheid van aangelegde parken neemt af met de bevolkingsdichtheid. Ondanks het hogere aandeel speelpleinen met toestellen in het speelterreinenbestand van de meest verstedelijkte gemeenten, is het toch juist hier dat ook het grootste gemis wordt aangeduid. Speelzones in bos- en natuurgebied worden overal aangeduid als te weinig aanwezig of ontbrekend.

2.3.2 Beschikbaarheid in functie van leeftijd van de bevolking

In de volgende grafieken zetten we de antwoorden gegeven op de vraag naar beschikbaarheid van de verschillende soorten speelterreinen uit naar de leeftijd van de bevolking in de betreffende gemeenten. Meer specifiek bekijken we het aandeel 5 tot 14-jarigen in de bevolking. De gemeenten worden daarbij ingedeeld in 3 categorieën: 24 gemeenten met minder dan 11,5% kinderen tussen 5 en 14 jaar, 46 gemeenten waarbij het jonge volkje tussen 11,5 en 12,5% telt, en 35 gemeenten met een aandeel van meer dan 12,5% kinderen in deze leeftijdscategorie.

De gemeenten met het grootste aandeel kinderen komen min of meer overeen met de meest verstedelijkte gebieden. Halle-Vilvoorde kent dan ook een groter percentage kinderen dan de rest van de provincie (zie hoger).

In de gemeenten waar het aandeel kinderen tussen 5 en 14 jaar het kleinst is worden meer tekorten aangegeven. Vooral het aantal verharde speelterreinen, grasvelden en speelweiden en parken wordt als onvoldoende aangegeven. In de gemeenten met meer dan 12,5% kinderen is het tekort hieraan het kleinst. Speelpleinen met toestellen worden dan weer het meest gemist in deze gemeenten.

In de gemeenten waar tussen 11,5 en 12,5% kinderen wonen, is de beschikbaarheid van sportterreinen kleiner dan elders.

De aanwezigheid van speelbossen wordt overal als onvoldoende gesignaleerd.

Het tekort aan speelzones in bos- en natuurgebied is overal opvallend groot. In de gemeenten met een kleiner aandeel kinderen zijn er minder verharde speelterreinen, minder parken en minder grasvelden en speelweiden ter beschikking. Op de plaatsen waar veel kinderen wonen is er vooral nood aan meer speelpleinen met toestellen.

2.4 Besluiten

De gemeentelijke jeugddiensten werden gevraagd een vragenlijst in te vullen betreffende de expliciete buitenspeelruimte voor de ongeorganiseerde spelende kinderen. De helft van de terreinen die zij opgeven valt onder de categorie 'aangelegd (wijk)speelplein met speelinfrastructuur'. De andere helft bestaat uit terreinen die niet expliciet als speelplein zijn ingericht, maar wel bedoeld zijn om te spelen.

Het lokale jeugdwerk werd gevraagd de terreinen te beschrijven waarvan zij gebruik maken voor hun activiteiten. In de meeste gevallen ging het hier om grasvelden/speelweiden en speelzones in bos- en natuurgebied. Bij nader onderzoek bleek het hier echter niet alleen om officiële speelzones te gaan waar afwijken van de paden is toegestaan. Vaak speelt het jeugdwerk in private bossen en op plaatsen waar het eigenlijk niet toegelaten is.

Afstand is een belangrijke factor in de keuze van locaties voor de activiteiten van het jeugdwerk. Het aantal georganiseerde activiteiten op een terrein neemt sterk af met de afstand vanaf de lokalen. Het vaakst wordt gespeeld op aanpalende terreinen, vandaar het zeer hoge aandeel grasvelden wanneer de verschillende soorten speelterreinen met elkaar vergeleken worden. Grotere afstanden worden in veel gevallen afgelegd om te kunnen spelen in een bos- of natuurgebied.

Ook de beoordeling van de verkeersveiligheid hangt sterk samen met de afstand naar een speelterrein. Op het eerste gezicht lijkt het jeugdwerk tevreden over de verkeerssituatie. Wanneer we echter terreinen aanpalend aan de lokalen (die het vaakst gebruikt worden) buiten beschouwing laten, blijkt dat voor verder gelegen speelterreinen de toestand vaak gevaarlijk wordt ingeschat.

De netheid en het onderhoud van de terreinen worden niet als de belangrijkste pijnpunten beschouwd door de verschillende respondenten. Het lokaal jeugdwerk lijkt toch iets minder tevreden te zijn dan de gemeentelijke jeugddiensten. Zij beoordelen wel in grote mate hun eigen terreinen, en de enkele terreinen die zij daarbuiten opzoeken (vaak grotere parken, bossen etc.), terwijl de jeugddiensten voor een groot deel begaan zijn met aangelegde wijkspelpleintjes, sportterreintjes en skateparken.

Speelzones in bos- en natuurgebied scoren veruit het best bij het lokaal jeugdwerk als het over avontuurlijkheid, speelvriendelijkheid en aantal speelimpuls gaat. De jeugddiensten zien echter meer uitdaging in de skateparken, sportterreinen en parken. Schoolspeelplaatsen en dorpspleinen of kerkpleinen worden het minst geapprecieerd door de speelpleinwerkingen en lokale jeugdbewegingen.

Bij een opsplitsing van de gemeenten naar hun bevolkingsdichtheid wordt duidelijk dat de meer verstedelijkte gebieden een groter aandeel parken en aangelegde wijkspelpleinen met speeltoestellen hebben dan de dunner bevolkte gemeenten. Er is dus, zoals men kan verwachten, meer ingerichte speelruimte aanwezig. Men merkt ook dat het jeugdwerk minder gebruik maakt van grasvelden en speelweiden, en meer activiteiten organiseert in parken of op speelpleinen met toestellen, naargelang de bevolkingsdichtheid toeneemt. Open restruimte, niet-ingerichte ruimte en grote stukken groene ruimte worden schaarser, naarmate de druk op de ruimte toeneemt in verstedelijkte gebieden.

Zowel de gemeentelijke jeugddiensten als het lokaal jeugdwerk vinden dat vooral speelzones in bos- en natuurgebied in hun gemeente ontbreken. Het jeugdwerk beoordeelt de beschikbaarheid van de verschillende soorten terreinen ook duidelijk negatiever dan de jeugddiensten. De enige uitzondering geldt voor grasvelden en speelweiden. Veel jeugdbewegingen beschikken zelf juist over dit soort terrein aan hun lokaal. Opvallend is ook dat het gemis aan speelpleinen met speelinfrastructuur het grootst is in de meer verstedelijkte gebieden, terwijl net in deze gemeenten het aandeel hiervan in het totale aantal speelterreinen het grootst is. In de meer landelijke gemeenten blijken vooral parken en verharde speelterreinen te weinig beschikbaar te zijn.

II Omgevings- en SWOT-analyse

Publieke speelruimte bevindt zich niet in een vacuüm, maar in een dynamische context. Tal van externe factoren hebben een invloed op publieke ruimte en speelruimte. Die context of omgeving staat in voortdurende wisselwerking met publieke speelruimte en vormt daarom een belangrijke bron van informatie. In de omgevingsanalyse gaan we op zoek naar de externe factoren die een invloed uitoefenen op de trends en evoluties die het speelruimtebeleid ondergaat. De bevindingen hiervan worden in een SWOT-analyse gebundeld om de sterktes en zwaktes en de kansen en bedreigingen te bepalen waaraan de publieke speelruimte onderhevig is.

3 Omgevingsanalyse

Bij de omgevingsanalyse of externe analyse worden de relevante beleidsdomeinen en de maatschappelijke tendensen in kaart gebracht. Gegevens over welke invloeden er zijn en zullen zijn op publieke speelruimte worden verzameld. We zoeken naar verklaringen van vastgestelde trends en toetsen kansen voor de toekomst op hun haalbaarheid. Informatie wordt gehaald uit beleidsdocumenten en interviews met (provinciale) experts. Deze bevoorrechte getuigen uit de verschillende domeinen en uit het jeugdwerkveld werd telkens eenzelfde vragenlijst voorgelegd (zie bijlage 2).

Afhankelijk van het soort omgeving kan men verschillende trends detecteren. Sommige trends doen zich voor op het micro-niveau, maar niet in de bredere macro-omgeving. Vandaar de noodzaak van het voldoende concreet maken van de omgeving en het 'inschatten' van het belang van een bepaalde trend in het kader van publieke speelruimte.

1. het federale beleid (macro- omgeving)
 - KB veiligheid van speelterreinen
 - KB uitbating van speelterreinen
 - wegcode (speelstraten)
2. het Vlaamse beleid (macro- omgeving)
 - ⇒ ruimtebeleid
 - Vlaams ruimtelijk structuurplan
 - beleidsnota Ruimtelijke ordening (Dirk Van Mechelen)
 - beleidsnota's Woonbeleid, Stedenbeleid (Marino Keulen)
 - decreet Ruimtelijke Ordening
 - AROHM VI-Br (Afdeling Ruimtelijke Ordening, Huisvesting, Monumenten en Landschappen Vlaams-Brabant)
 - ⇒ bos- en natuurbeleid
 - beleidsnota Leefmilieu en Natuur (Kris Peeters)
 - bosdecreet, natuurdecreet
 - afdeling Bos & Groen VI-Br, afdeling Natuur VI-Br
 - charter voor Jeugd, Natuur en Bos
 - ⇒ jeugd(werk)beleid
 - beleidsnota Jeugd (Bert Anciaux)
 - Vlaams Jeugdbeleidsplan (beleidsrotonde Ruimte)
 - decreet lokaal jeugdwerkbeleid
 - verantwoordelijke jeugdruimte afdeling Jeugd en Sport
3. het Vlaamse jeugd- en jeugdwerkveld (macro- omgeving)
 - het Steunpunt Jeugd
 - de Vlaamse Jeugdraad (adviezen ruimte)
 - het Kinderrechtencommissariaat (adviezen ruimte, Kliksonsbevraging, Stembiljettenactie)
 - (provinciale) koepels jeugdbewegingen en speelpleinwerk
 - de Vereniging Vlaamse Jeugddiensten en –consulenten
 - het Onderzoekscentrum Kind & Samenleving
 - het Pedagogisch Instituut J.L. Vivès

4. provinciaal beleid Vlaams- Brabant (medio- omgeving)
 - dienst Jeugd
 - provinciaal RSP
 - dienst RO
 - dienst Leefmilieu
5. gemeentelijk beleid (micro- omgeving)
 - jeugdwerkbeleidsplannen

3.1 Het federale beleid (macro-omgeving)

Op 19 mei 2001 werden de KB's over de veiligheid en uitbating van speelterreinen en speeltoestellen van kracht. Deze KB's bepalen aan welke normen zowel het speelterrein als de speeltoestellen moeten voldoen op vlak van veiligheid. Speeltoestellen die de veiligheidsanalyse niet doorstonden moesten aangepast of afgebroken en vervangen worden. De heraanleg van deze terreinen vraagt een aanzienlijke investering. Tijdens de voorbije jaren werden de toestellen op gemeentelijke pleintjes geleidelijk aan vervangen. Speelruimte was in veel gemeentelijke jeugdwerkbeleidsplannen een prioriteit.

Ook voor het jeugdwerk zijn deze KB's van belang. Zij gelden namelijk ook voor de speeltoestellen die eventueel op de terreinen van jeugdbewegingen staan. Wanneer een jeugdbeweging toestellen op haar terrein wil plaatsen of de oude wil vervangen zijn zij aan dezelfde regels gebonden.

De wegcode bevat een speciaal KB (9 oktober 1998) dat de inrichting van speelstraten reguleert. Een specifiek verkeersbord duidt aan waar het spelen voorrang krijgt op het verkeer. Dit KB schept een juridisch kader om straten op bepaalde tijdstippen voor te behouden voor spelende kinderen.

3.2 Het Vlaamse beleid (macro-omgeving)

3.2.1 Ruimtebeleid

3.2.1.1 Vlaams ruimtelijk structuurplan

Het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen geeft een visie op de ruimtelijke ontwikkeling van Vlaanderen. Dit plan is van kracht sinds 1997 en stuurt het beleid voor een periode van 10 jaar. In 2007 zou er dus een nieuw structuurplan moeten klaarliggen met het ruimtelijke kader voor de volgende 10 jaar.

Het kernidee van het huidige ruimtelijk structuurplan is 'Vlaanderen open en stedelijk'. De open ruimte die er nog is, wordt maximaal beschermd en de steden worden gehervat zodat zij aantrekkelijke plaatsen om te wonen worden. "Gezinnen met kinderen moeten goed kunnen wonen in de stedelijke gebieden, dit wil zeggen voldoende groot en flexibel, met tuin/terras of park, betaalbaar, verkeersveilig en met een goede bereikbaarheid. De doelgroep zijn nieuwe gezinnen en jonge mensen."

Dit is dan ook meteen de enige verwijzing naar jeugd in het structuurplan. Er worden geen specifieke ruimtelijke behoeften van kinderen en jongeren vermeld, of bijzondere maatregelen in verband met jeugdruimte opgenomen. Het Kinderrechtencommissariaat geeft in haar advies aan dat het ruimtelijk structuurplan een abstract beleidsplan is. Het is vooral in de uitvoering ervan dat kinderen en hun ruimtevragen mee in rekening moeten worden gebracht. Het commissariaat zou graag een maatschappelijk component toegevoegd zien, die kinderen op een positieve en stimulerende wijze zichtbaar maakt in het ruimtelijk beleid.

De Vlaamse Jeugdraad wil dat bij de opmaak van het nieuwe Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen ook een jeugdvertegenwoordiger betrokken wordt. Bij het vorige plan waren verschillende belangengroepen betrokken, maar de jeugd helaas niet. De Vlaamse overheid zou hier een

voorbeeldfunctie moeten vervullen, zodat ook de lokale overheden jeugd laten deelnemen aan hun planningsprocessen.

3.2.1.2 Beleidsnota Ruimtelijke Ordening

In de Beleidsnota Ruimtelijke Ordening 2004-2009 van Dirk Van Mechelen is jeugdruimte een van de zes speerpunten van het beleid. Zo wil men voldoende ruimte voor kinderen en jongeren creëren: speelruimte, speelbossen, kampplaatsen, jeugdlokalen, etc. Ook binnen andere ruimtelijke thema's wordt rekening gehouden met ruimte voor jeugd. Er is meer aandacht voor de kwaliteit van de verkavelingen, mét plaats voor kinderen en jongeren. Er moet rekening gehouden worden met de verschillende ruimtevragen, de vraag naar meer toegankelijke natuurgebieden, stads- en speelbossen, en de openstelling van de open ruimte voor verschillende functies (economische, ecologische, recreatieve, toeristische en sociale functies). Men moet strategisch omgaan met de beschikbare ruimte met de uitbreiding van meervoudig ruimtegebruik, efficiënter ruimtegebruik en een betere invulling van restructies. Op die manier kunnen ook nieuwe speelruimtes gecreëerd worden.

Participatie van de jeugdsector is een ander belangrijk onderdeel van het jeugdruimtebeleid. "Het bestaande overleg tussen ruimtelijke planners en jeugdwerkers dient bestendig te worden". De jeugdsector zal als volwaardige partner gezien worden, net zoals de andere sectoren. De jeugd is echter niet als dusdanig georganiseerd, waardoor het moeilijk is om op een efficiënte manier deel te nemen aan de planningsprocessen. Om deze reden is het niet evident om het thema kinderen en jongeren te integreren in het ruimtelijk beleid.

3.2.1.3 Beleidsnota Woonbeleid

De Beleidsnota Vlaams Woonbeleid 2004-2009 van Marino Keulen vertrekt vanuit drie basisdoelstellingen:

- verhogen van het aanbod koopwoningen door het verlagen van de drempels, vooral voor jonge gezinnen
- voldoende aanbod aan huurwoningen creëren (zowel private als sociale markt)
- verbeteren van de woonkwaliteit

Doorheen de beleidsnota is er weinig aandacht voor de specifieke noden van kinderen. Jonge gezinnen worden wel als belangrijke doelgroep gezien en wat betreft de sociale huurprojecten wordt de participatie beoogd van de bewoners en dus ook hun kinderen. Wanneer men meer bebouwbare kavels op de markt wil brengen, heeft dit ook een minder positieve kant voor spelende kinderen. Door de toenemende druk op de open ruimte kan heel wat informele speelruimte verdwijnen (bijvoorbeeld braakliggende kavels).

3.2.1.4 Stedenbeleid (Marino Keulen)

In de beleidsnota Stedenbeleid 2004-2009 van Marino Keulen worden kinderen en jongeren op twee manieren vermeld. Enerzijds worden rondhangende jongeren gezien als een onderdeel van de leefbaarheids- en samenlevingsproblemen in de steden. Anderzijds vormen jonge gezinnen met kinderen de hoofddoelgroep voor wie men het stedelijk leven weer aantrekkelijk wil maken. Ondanks deze doelstelling vinden we nergens in de beleidsnota een expliciete verwijzing terug naar de specifieke noden van kinderen en oplossingen hiervoor in de vorm van ruimte voor kinderen en jongeren.

In de praktijk blijkt vanuit het stedenbeleid heel wat middelen te vloeien naar de inrichting van publieke speelterreinen in de steden. Vanuit het stedenfonds worden geïnvesteerd in de aanleg van de openbare ruimte die de steden weer aantrekkelijk moeten maken als woonomgeving voor jonge gezinnen. De aanleg en vernieuwing van de wijkspeeltuintjes is hier een onderdeel van.

3.2.1.5 AROHM Vlaams-Brabant

De vragenlijst werd voorgelegd aan Roland Nackaerts, gewestelijk stedenbouwkundig ambtenaar bij AROHM Vlaams-Brabant (Administratie Ruimtelijke Ordening, Huisvesting en Monumenten en Landschappen).

De inrichting van de (semi-)openbare ruimte maakt deel uit van de beoordeling van bouw- en verkavelingsaanvragen door AROHM. Het betreft dan wel aanvragen waarbij meerdere woonentiteiten worden voorzien, zoals bij (grotere) verkavelingsaanvragen en omvangrijke bouwprojecten.

Het is uiteraard de bedoeling dat er meer kwalitatieve openbare ruimten ontstaan. De voorziene open ruimte mag niet zomaar de restruimte zijn die overblijft na (optimale) bebouwing van het perceel. Deze ruimte wordt natuurlijk niet altijd als expliciete speelruimte ingericht. Indien de open ruimte ingelijfd wordt in het gewone openbaar domein kan men nog steeds proberen de woonomgeving zo kindvriendelijk mogelijk te maken. Een voorbeeld hiervan is het sociaal woningbouwproject van SBK in Tienen (achter het Weeshuis, Kapucijnenstraat) waar een kindvriendelijke aanpak beoogd werd bij de volledige aanleg van het plein (de aanwezigheid van trappen, de plaatsing van de toestellen, etc.). AROHM is niet actief bezig met dit thema maar beperkt zich tot de beoordeling van de ingediende projecten. De thematiek kan ook aan bod komen in het kader van de opmaak van structuurplannen en/of BPA's, bij de toewijzing van de best geschikte plaats voor jeugdinfrastructuur of recreatieterreinen.

Een positieve trend kan men waarnemen bij de sociale bouwprojecten waarbij de Vlaamse overheid de aanleg van het openbaar domein voor zich neemt en daarbij zoekt naar ruimtelijke kwaliteit. Bij private woonprojecten blijft het een heel moeilijke discussie. De open ruimte wordt vaak stiefmoederlijk behandeld. Het is de taak van het beleid te waken over de kwaliteiten van de open gebieden en hoe ze behouden en/of ingericht kunnen worden. Vanuit het ruimtelijke ordeningsbeleid wordt men bij AROHM vaak geconfronteerd met het "NIMBY" syndroom: niemand wil een speelplein, een recreatieterrein, etc. in zijn buurt. Ruimtelijk is het aangewezen deze infrastructuur in of aansluitend bij de bebouwde gebieden te plannen, omwonenden willen deze "hinderlijke" activiteiten liefst naar de open ruimtegebieden verschuiven.

3.2.2 Bos- en natuurbeleid

3.2.2.1 Beleidsnota Leefmilieu en Natuur (Kris Peeters)

In de beleidsnota Leefmilieu en Natuur worden natuur en bos worden steeds meer geïntegreerd benaderd met aandacht voor de verschillende functies die zij hebben voor de maatschappij (economische, sociale, educatieve en recreatieve functies, wetenschappelijke en ecologische functies, etc.). Deze verschillende functies van bos en natuurgebied worden erkend en zullen ondersteund worden. Een investering in de open ruimte leidt tot een kwaliteitsverbetering van de directe leef- en werkomgeving. Hier wordt expliciet kwalitatieve en veilige speelruimte voor kinderen aangeduid.

3.2.2.2 Milieubeleidsplan 2003-2007

De doelstelling van Project 21 uit het milieubeleidsplan is de uitbreiding van de bosoppervlakte en het verbeteren van de kwaliteit van het Vlaams bosbestand. Een grotere totale oppervlakte aan bosgebied biedt meer ruimte voor de inrichting van speelzones voor kinderen.

Voor het stedelijke milieubeleid worden in Project 24 enkele beleidslijnen voorgesteld rond de creatie van groen/blauwe zones met ruimte voor speelplekken, en de creatie van stadsbossen. In de steden zullen zo meer kansen voor natuur gecreëerd worden, rekening houdend met de wensen van de bewoners en gebruikers.

3.2.2.3 Bosdecreet van 13 juni 1990

Het doel van het bosdecreet is het behoud, de bescherming, het beheer en het herstel van de bossen en van hun natuurlijk milieu en de aanleg van de bossen te regelen. Ook de toegankelijkheid van de openbare bossen wordt in dit decreet behandeld.

Het bosdecreet erkent de verschillende functies van het bos. Bijvoorbeeld: “De sociale en educatieve functie van het bos bestaat onder meer in de toegankelijkheid van het bos voor het publiek met het oog op de recreatie of vorming.” Deze toegankelijkheid is echter sterk aan regels gebonden. In principe mag er niet van de boswegen worden afgeweken. De Vlaamse regering voorziet wel de mogelijkheid om speelzones aan te duiden en kan toestemming verlenen om voor bepaalde activiteiten de boswegen te verlaten.

3.2.2.4 Natuurdecreet van 21 oktober 1997

Het natuurdecreet heeft als doel “bij voorrang ten opzichte van andere functies, de natuur en het natuurlijk milieu te behouden, te herstellen en te ontwikkelen”. Enkele basisprincipes hierbij zijn de *zorgplicht* en de *vermijdbare schade*. Het eerste duidt erop dat iedereen verplicht is om in de mate van het mogelijke die maatregelen te nemen die elke vernietiging of schade voorkomen, beperken, of indien dit niet mogelijk is, te herstellen. Onvermijdbare schade is de schade die je sowieso veroorzaakt als je een activiteit doet. De enige manier om deze schade niet te veroorzaken is de activiteit niet uitvoeren. Alle andere schade is dan vermijdbare schade. Hier wordt rekening mee gehouden bij het uitreiken van vergunningen, verlenen van toestemmingen etc.

Natuureservaten zonder een beheersplan zijn enkel toegankelijk voor voetgangers die de paden niet mogen verlaten. Reservaten die wel een beheersplan hebben kunnen enkele bijzondere bepalingen voorzien waarbij het mogelijk is minder strenge toegankelijkheidsregels op te stellen in bepaalde zones waarbij de paden verlaten mogen worden voor educatieve en recreatieve doeleinden.

3.2.2.5 Agentschap voor Natuur en Bos Vlaams-Brabant

Houtvester Bart Meuleman (Houtvesterij Leuven) beantwoordde de vragen voor het Agentschap voor Natuur en Bos Vlaams-Brabant. Het Agentschap houdt zich bezig met multifunctioneel bosbeheer, waaronder uiteraard ook de sociale functie van het bos valt. Spelen is hier een belangrijk element in en wordt op twee manieren toegelaten. Ten eerste kan men in een bos spelen na een officiële machtiging, wanneer bijvoorbeeld een jeugdbeweging een aanvraag doet om op een bepaald tijdstip een bosspel te organiseren. Deze procedure probeert men echter zoveel mogelijk te vermijden, omwille van de administratieve rompslomp en omdat men zich graag wil houden aan een zekere zonering van de bossen, waarbij bepaalde delen volledig met rust gelaten worden. Een tweede spelmogelijkheid ligt in de zogenaamde speelbossen, speciaal afgebakende zones waar spelen toegelaten is. Bij voorkeur worden deze speelzones afgebakend in ecologisch iets minder belangrijke gebieden. Maar ze dienen wel interessant te zijn om in te spelen, en dus goed gekozen te worden. De aanduiding van speelbossen gebeurt dan ook liefst in samenwerking met de lokale jeugdconsulent en via publieksparticipatie waar ook de jeugdverenigingen deel van uitmaken. Dit kan ook met scholen of kleuterwerkings zijn, vermits ook voor hen soms speelbossen worden aangelegd.

Er wordt de laatste vijftien jaar een positieve evolutie ervaren in de communicatie tussen de verschillende partners in de natuur- en jeugdsector. De eerste speelbossen werden amper gebruikt. Ze werden niet in overleg ingericht waardoor de jeugd ze niet wisten liggen, of niet interessant genoeg vonden. Er wordt immers gekozen voor de ecologisch minst interessante gebieden, vaak echter ook de minst aantrekkelijke om te spelen. Nu gebeurt de afbakening in overleg en worden de speelbossen voor een stuk ‘aangelegd’ of ‘ingericht’ om ze spelvriendelijker en attractiever te maken. Ondanks de grotere toenadering tussen jeugd en natuur, is er toch nogal wat weerstand tegen een al te grote flexibiliteit aangaande de speelbossen. Veel houtvesters etc. vrezen voor een ‘verwalibificering’ van stukken bos voor de aanleg van speelbossen. Zij staan bijzonder weigerachtig tegenover ingrepen in het natuurbestand om de omgeving aantrekkelijker te maken voor spelende kinderen. Bij de aanleg van speelbossen en de inrichting ervan is het moeilijk te weten wat nu kan en niet kan. Er bestaan immers geen regels voor de verantwoorde aanleg van een speelbos.

Hierin ziet Bart Meuleman ook een eventuele taak weggelegd voor de provincie. Er is immers vraag naar een kader over wat men kan doen met de aanleg van een speelbos. De afbakening van speelzones kan in ieder geval nog extra promotie gebruiken. Minstens één speelbos per gemeente zou toch een doelstelling horen te zijn. De provincie zou de aanleg ervan kunnen stimuleren, en eventueel zelf ergens een voorbeeldje kunnen aanleggen. Ook het idee dat in gemeenten waar weinig bos gelegen is, een speelbos niet mogelijk is moet tegengegaan worden. Een voorbeeld hiervan vinden we in Grimbergen, waar bij de aanleg van een nieuw bos, onmiddellijk een stukje speelbos voorzien werd. Een nieuw bos is echter minder interessant en avontuurlijk dan een oud bos, maar dit werd creatief opgelost door de aanvoering van oude boomstronken en de overplanting van dikke wilgen die elders moesten verdwijnen.

3.2.2.6 Charter voor Jeugd, Natuur en Bos

De belangrijkste doelstelling van het Charter voor Jeugd, Natuur en Bos is een aantal partners uit de overheid, het natuurbeheer en het jeugdwerk bijeen te brengen rond een gezamenlijke doelstelling om meer kansen te creëren voor natuurbeleving door kinderen en jongeren, en hen meer ruimte te geven voor spelen in natuurgebieden en bossen. Dit weliswaar zonder het belang van een natuur- en bosbeleid ter bescherming, uitbreiding en herstel van natuurgebieden uit het oog te verliezen.

De verschillende partners zijn de Vlaamse regering, het Ministerie van de Vlaamse Regering afdeling Natuur, afdeling Bos en Groen en afdeling Algemeen Milieu- en Natuurbeleid, de Vlaamse Jeugdraad, Natuurpunt vzw en Steunpunt Jeugd.

3.2.3 Jeugd(werk)beleid

3.2.3.1 Beleidsnota Jeugd

In de beleidsnota Jeugd van Bert Anciaux wordt duidelijk gemaakt dat kinderen en jongeren ruimte nodig hebben om te spelen, te sporten en te recreëren. Dit kan zowel informele (buurtplein, straat, bos) als formele ruimte zijn (trapveldje, speelplein, speelbos). Het Vlaamse jeugdbeleid wil werk maken van de concrete leefsituatie van kinderen jongeren. Jeugdruimte is echter geen geïsoleerd thema maar komt in aanraking met een aantal andere beleidsdomeinen zoals het sportbeleid, ruimtelijke ordening, milieubeleid. Een integrale aanpak dient zich dan ook aan. In dit opzicht wordt er dan ook gesproken van beleidskruispunten en –rotondes.

3.2.3.2 Vlaams Jeugdbeleidsplan 2006-2009 (beleidsrotonde Ruimte)

Zoals in de beleidsnota al werd gezegd werden in het jeugdbeleidsplan verschillende beleidsrotondes opgenomen, zo ook een over jeugdruimte. Op dit thema hebben immers een aantal verschillende beleidsdomeinen invloed zoals ruimtelijke ordening, plattelandsbeleid, stedenbeleid, natuurbeleid, mobiliteit...). Beleidsmatige samenwerking en structurele verankering zijn dan ook van essentieel belang.

Verschiedende maatregelen worden aangekondigd in verband met ruimte voor kinderen om te spelen:

- De ondersteuning van *onderzoek naar de ruimtebeleving* van kinderen, jongeren en het jeugdwerk. Bovendien moet de deskundigheid van de jeugdsector zelf wat betreft de verschillende relevante beleidsdomeinen worden uitgebouwd. Zo kan de jeugd een geloofwaardige partner worden in de verschillende planningsprocessen.
- Binnen de ruimtelijke ordening is er nood aan een *geïntegreerde doelgroepenbenadering*, waarbij de expliciete noden van kinderen en jongeren worden opgenomen in het algemene beleid. Wanneer men rekening houdt met deze jonge doelgroep bij de inrichting van de publieke ruimte en de architectuur van de openbare ruimte meer op de leefwereld van kinderen aansluit, kunnen nieuwe informele speelruimtes gecreëerd worden. Deze geïntegreerde doelgroepenbenadering moet samengaan met

een gebiedsgericht geïntegreerd beleid, waarbij de verschillende beleidsdomeinen op elkaar worden afgestemd en gelijkwaardig worden benaderd.

- De ontwikkeling van formele en informele vormen van *participatie in het ruimtebeleid*, zoals vertegenwoordigers van de jeugd in de verschillende ruimtegevoelige adviesorganen, inspraak in stadsvernieuwingprojecten en bij sociale huisvestingsprojecten. Ook bij de opbouw van een visie omtrent spelende jeugd in het bos en de natuur wordt de jeugdsector als gesprekspartner betrokken. Het Agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen wordt een vaste onderhandelingspartner in het planningsproces voor het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen II. Hiermee wil de Vlaamse Overheid ook een voorbeeldfunctie zijn voor het betrekken van jeugdvertegenwoordigers in de ontwikkeling van de structuur- en uitvoeringsplannen op provinciaal en lokaal niveau.

- Om de *kwaliteit van de leefomgeving* van de kinderen en jongeren te verbeteren wordt er meer ruimte voorzien om te spelen. De Vlaamse Overheid wil de hoeveelheid speelbossen en andere groene speelruimte uitbreiden. Bovendien moeten voorzieningen voor de jeugd veilig bereikbaar zijn door kinderen en jongeren. Kwaliteitsvolle infrastructuur voor het jeugdwerk is een prioriteit binnen het decreet lokaal jeugd(werk)beleid. Gemeenten die hier een extra inspanning leveren kunnen beroep doen op bijkomende subsidies.

3.2.3.3 Decreet gemeentelijk jeugdbeleid 2006

Het decreet 'houdende de ondersteuning en de stimulering van het gemeentelijk, het intergemeentelijk en het provinciaal jeugd- en jeugdwerkbeleid' bepaalt de ondersteunende maatregelen vanuit Vlaams niveau voor de lokale overheden. De gemeenten dienen elke 3 jaar een jeugdbeleidsplan op te maken. De huidige gemeentelijke jeugdwerkbeleidsplannen lopen over de periode 2005-2007 en tellen 8 hoofdstukken. Twee daarvan worden als prioritair gezien, namelijk jeugdwerkinfrastructuur en jeugdruimte. Indien bepaalde extra maatregelen werden genomen, waren voor deze prioriteiten extra middelen voorzien. De nieuwe jeugdbeleidsplannen 2008-2010 zullen slechts uit 2 hoofdstukken bestaan. Elk hoofdstuk heeft opnieuw 1 prioritair thema waar extra middelen voor worden vrijgemaakt. De volgende jaren zullen deze prioriteiten liggen bij jeugdwerkinfrastructuur en jeugdinformatie. Hierdoor kan een extra stimulans wegvallen om jeugdruimte als speciaal aandachtspunt op te nemen.

3.2.3.4 Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Jeugd en Sport

Els Cuisinier volgt vanuit de afdeling jeugdbeleid van de Vlaamse Gemeenschap alles op wat te maken heeft met ruimte en ruimtegebruik door kinderen en jongeren: studiedagen, werkgroepen, vormingen etc. Concreet is dat niet zoveel meer omdat de prioriteit jeugdruimte van het Vlaams jeugdbeleidsplan binnenkort afloopt. Haar taak ligt vooral in het verzamelen van informatie, op de hoogte blijven van ontwikkelingen en stimulansen te geven aan de (lokale) beleidsmakers en verschillend actoren. Wel maakt zij nog deel uit van de Denktank Ruimte en de Vlaamse Commissie Ruimtelijke Ordening (VlaCoRo). Deze laatste formuleert adviezen bij aangelegenheden van ruimtelijke ordening. Langs deze weg kan geprobeerd worden om (spelende) kinderen en jongeren op de ruimtelijke agenda te krijgen, maar dit is niet altijd evident. De andere leden van de adviesraad hebben namelijk andere prioriteiten en werken binnen andere beleidsdomeinen. Aanwezigheid in de VlaCoRo biedt wel mogelijkheden om contacten binnen andere sectoren te leggen en ideeën over jeugdruimte te verspreiden.

Hoewel jeugdruimte binnenkort geen prioriteit meer is binnen het Vlaams jeugdbeleid, heeft minister Anciaux onlangs een werkgroep opgestart om de juridische problemen van de huidige wetgeving uit te pluizen zodat klachten van omwonenden over hinder van spelende kinderen niet meer zomaar tot sluitingen kunnen leiden.

In het volgende jeugdbeleidsplan blijft jeugdwerkinfrastructuur een prioriteit. De Vlaamse overheid blijft dan ook dit thema ondersteunen met publicaties, vormingen etc. De gemeenten krijgen ook middelen ter beschikking om aan de lokale jeugdwerkinfrastructuur te werken, en kunnen hiermee in principe ook de buitenterreinen van het jeugdwerk aanpakken.

Verschillende positieve trends worden de laatste jaren opgemerkt. Zo krijgen kinderen en jongeren steeds vaker inspraak bij het inrichten van de publieke ruimte en dus ook speelruimte. Daarnaast is er een groeiende aandacht op lokaal niveau voor de aanleg van formele speelruimte, alsook voor groene (speel)ruimte en buitenspeelruimte voor het jeugdwerk. Dit beperkt zich niet enkel tot de jeugdsector, maar komt ook vanuit andere instanties. De Vlaamse overheid kocht onlangs de Merodebossen aan, een 1500 ha groot bosgebied dat zal worden opengesteld voor het publiek. Dit creëert ook extra speelkansen voor kinderen.

Een belangrijke bedreiging zowel voor ongeorganiseerde kinderen als het jeugdwerk is het gebrek aan ruimte, zowel groene als andere. Vanuit verschillende hoeken wordt de ruimte geclaimd voor verschillende doeleinden. Het gevolg is dat ruimte om te spelen teruggedrongen wordt tot de formele speelruimte die aangelegd werd met de expliciete bedoeling er te spelen. De bespeelbare ruimte zou echter niet alleen uit geïsoleerde speelpleinen mogen bestaan. Bij de aanleg van elke publieke ruimte zou er aandacht voor kinderen moeten zijn, zodat ook de gewone ruimte speelkansen biedt. De publieke ruimte zou voor alle gebruikers een boeiende, veilige en aantrekkelijke omgeving moeten zijn.

De toenemende onverdraagzaamheid van omwonenden tegenover overlast door kinderen en jongeren maakt het dan ook nog extra moeilijk om een evenwicht te vinden tussen de verschillende gebruikers. Het is op zich al een probleem dat de wetgeving blijkbaar toelaat dat dergelijke gevallen van overlast (lawaai van spelende kinderen, rondhangende jongeren, jeugdbewegingen, skateterreinen etc.) aan banden gelegd kunnen worden (bijvoorbeeld de rechterlijke uitspraak die leidde tot de sluiting van een speelpleinwerking in Lauwe). Dit leidt tot een nog verdere verdringing van speciaal ingerichte afgesloten plekken voor kinderen en het 'overformaliseren' van speelterreinen.

Er bestaat een zekere spanning tussen ruimte voor jeugd en ruimte voor het jeugdwerk. Alle kinderen hebben recht op ruimte om te spelen, en men moet er dus op letten dat de middelen niet enkel naar het jeugdwerk gaan. Wanneer men nadenkt over ruimte om te spelen, en zeker groene speelruimte, wordt vaak vooral het lokale jeugdwerk als belangrijkste doelgroep gezien. Het jeugdwerk is dan ook een georganiseerde sector en gemakkelijker bereikbaar. De jeugdbewegingen vragen om meer plekken om te spelen, maar andersom klinkt ook de vraag om de terreinen van het jeugdwerk open te stellen voor andere kinderen. Dit ligt echter zeer gevoelig om allerlei redenen. Indien niet verstandig wordt omgegaan met deze spanning kan dit een bedreiging vormen, in het bijzonder omdat (groene) ruimte toch al schaars is.

De provincie heeft een beter zicht op het lokaal niveau en kan dus beter detecteren waar er kansen tot samenwerking bestaan, zoals bijvoorbeeld bij bosgebieden die over de gemeentegrenzen liggen. De provincie kan dergelijke samenwerkingen aanmoedigen en stimuleren. Vlaams-Brabant is goed voorzien wat betreft grote provinciale domeinen. De (gratis) toegankelijkheid ervan is natuurlijk wel belangrijk om als speelruimte voor iedereen te kunnen meetellen.

3.3 Het Vlaamse jeugd- en jeugdwerkveld (macro-omgeving)

3.3.1 Stuurgroep

De vragenlijst werd voorgelegd op de stuurgroepvergadering van 24 mei 2006. De aanwezige stuurgroepleden die de vragen beantwoordden waren: Nele De Cuyper (jeugddienst Vlaams-Brabant), Jan Frans (jeugddienst Leuven) en Marc Matthys (jeugddienst Dilbeek). Koen Kelchtermans (Provinciale Jeugdraad) en Ilse Van Moer (VDS) vulden de antwoorden achteraf aan per mail.

De stuurgroep signaleerde volgende noden en knelpunten in verband met spelende kinderen en publieke speelruimte. Meervoudig ruimtegebruik wordt gestimuleerd, maar zorgt in de praktijk voor een aantal problemen. De verschillende gebruikersgroepen klagen over elkaar. Intergenerationeel ruimtegebruik botst immers geregeld. Ook de inrichting van tienerontmoetingsplaatsen kent tegenkantingen met klachten over overlast tot gevolg. Daarnaast is ruimte sowieso al schaars; In het bijzonder de open, groene ruimte om te spelen is erg beperkt.

In de verschillende gemeenten is de aandacht voor het thema jeugd erg variabel. De jonge bevolkingsgroep weegt ook niet zwaar op het beleid en moet het daardoor dikwijls afleggen tegen

andere, economisch zwaardere, belangen. Bij nieuwe verkavelingen wordt niet automatisch de klik gemaakt om te zorgen voor een kindvriendelijk ontwerp en dito aanleg.

De financiële middelen waarover de jeugddiensten beschikken voor de aankoop en inrichting van speelterreinen volstaan niet om te voldoen aan de noden. De inrichting van speelterreinen is te leeftijdsgebonden, te definitief. Speeltuinen in wijken moeten omgebouwd kunnen worden zodat ze 'meegroeien' met de omwonende kinderen.

Ook de jeugdbewegingen en speelpleinwerkingen kampen met een ruimtetekort. Dit geldt vooral voor de jeugdbewegingen die gevestigd zijn in de woonkernen en de meer verstedelijkte gebieden. Vaak beschikken ze niet over een groene ruimte om in te spelen en hebben ze niet eens een grasveld aan hun lokalen. De beschikbaarheid van hun terreinen en lokalen op langere termijn is dikwijls onzeker. Vaak huren zij de terreinen via een overeenkomst met bijvoorbeeld de parochie. De lokale overheid kan er dan ook weinig mee doen. De focus van het gemeentelijk beleid inzake jeugdwerkinfrastructuur ligt ook dikwijls op de jeugdlokalen, en niet op hun buitenterreinen. Er is weinig aandacht voor kwaliteit bij deze 'basisterreinen' van de jeugdbewegingen. Door het groot verloop binnen de leidingsploegen is het ook moeilijk om afspraken te maken met de jeugdwerkers.

Ook wat betreft meervoudig ruimtegebruik stellen zich hier enkele problemen. Omwonenden zouden graag zien dat de terreinen van jeugdbewegingen worden opengesteld als publieke (spel)ruimte. Langs de andere kant zouden jeugdbewegingen gebruik kunnen maken van de sportvelden wanneer er geen wedstrijden en trainingen van de sportclubs zijn, maar ook dit botst op een hoop weerstand.

De speelpleinen kampen met specifieke problemen. Zo is er de discussie over de keuze voor kleine buurtgerichte speelpleinwerkingen of grotere centrale speelpleinen. Een ander aandachtspunt ligt in de ruimte die zij vaak gedwongen zijn te gebruiken: schoolinfrastructuur. De kinderen die al een heel jaar op school zitten, moeten er in de vakantie opnieuw twee maanden doorbrengen. Maar het grootste nadeel is dat er vaak zeer weinig kan en mag, leidend tot conflicten met de directie, en de weigering om nog speelpleinen in de betreffende scholen te organiseren.

Een positieve trend wordt gesignaliseerd in de veranderende houding van het beleid en de ontwerpers. Ze hebben meer aandacht voor kinderen en jongeren en er wordt meer rekening gehouden met de eindgebruikers wat betere resultaten oplevert. Het idee van 'avontuurlijk spelen' is reeds langer bekend in bijvoorbeeld Duitsland (bouwspeelplaatsen) en lijkt nu ook naar hier over te waaien. Ook meervoudig ruimtegebruik zorgt voor extra kansen. Een voorbeeld hiervan is het 'brede school'-concept waarbij schooldomeinen en –infrastructuur worden opengesteld voor andere gebruikers en samenwerkingen worden gerealiseerd met diverse buitenschoolse partners. Voor de speelpleinwerkingen worden kansen gezien in een samenwerking met initiatieven voor buitenschoolse kinderopvang en met de jeugdbewegingen. Deze hebben vaak geen werking in de zomervakantie en hun terreinen zouden dus gedeeld kunnen worden.

Een bedreiging voor het speelruimtebeleid is het toenemende gebrek aan ruimte. Door het uitbreiden van de bebouwing verdwijnt de open ruimte. De vertegenwoordigers van de jeugddiensten in de stuurgroep kaarten ook het probleem aan van overregulering. Veel tijd kruipt in het indienen van officiële aanvragen en het ermee gepaard gaande papierwerk.

De toenemende intolerantie van buurtbewoners, die steeds vaker klagen over het lawaai van spelende kinderen, maar ook over andere kleinigheden (bordje staat schuin, gras is te lang...) maken het er niet eenvoudiger op. Bovendien sturen zij deze klachten vaak via officiële kanalen, waardoor de afhandeling ervan meer tijd opeist. Ook de jeugdbewegingen ondervinden hier problemen van, en klagen dan weer over de klagende bewoners.

Op de vraag wat het provinciebestuur kan doen om het speelruimtebeleid in Vlaams-Brabant te verbeteren werden volgende suggesties gedaan: de jeugddiensten dienen gestimuleerd te worden om zich te roeren in het ruimtelijk beleid. Een lijst van goede voorbeelden (betreffende de aanleg, het planningsproces etc.), gecombineerd met een rondrit langs deze plekken kan inspiratie leveren. Ook een campagne waarin de bevolking wordt opgeroepen tot meer verdraagzaamheid ten aanzien van spelende kinderen behoort tot de mogelijkheden. Daarnaast bestaat er een zekere onduidelijkheid over de verdeling van de financiële middelen van de provincie en zit het Provinciaal Jeugdbeleidsplan 2008-2013 eraan te komen, wat op zich natuurlijk mogelijkheden schept.

3.3.2 Het Steunpunt Jeugd

Het Steunpunt Jeugd ondersteunt vanuit Vlaams niveau het jeugdbeleid en het jeugdwerk. Ruimtegebruik door kinderen en jongeren en jeugdwerk is een feit. Het Steunpunt Jeugd werkt dan ook aan de nodige deskundigheid op diverse deelaspecten van ruimte (ruimtelijke planning, ruimtelijke ordening, speelruimte, groene ruimte, jeugdlokalen, jeugdkampeercentra en –terreinen, fuifruimte ...). Frank Strynck beantwoordde de vragenlijst voor de omgevingsanalyse.

Als knelpunten in verband met spelende kinderen in de publieke ruimte wordt de toenemende intolerantie aangehaald. Burgers dienen sneller officiële klachten in voor geluidsoverlast. 'Rondhangende' tieners worden als overlast beschouwd. Een tweede probleem ligt in de doorgaans weinig kind- en spelvriendelijke inrichting van de openbare ruimte. Ruimte om te spelen wordt teveel gereduceerd tot ingerichte speeleilandjes, in plaats van multifunctionele openbare ruimte die ook kwalitatief is voor kinderen en jongeren. Bij de inrichting van speelterreinen staat bovendien het voorzien van speeltoestellen centraal, niettegenstaande (de inrichting van) het terrein zelf belangrijker is. Wanneer nieuwe verkavelings- en woonprojecten worden opgestart wordt te weinig aandacht besteed aan speelruimte. Impliciete speelruimte verdwijnt ook steeds meer door de privatisering van het buitengebied, en het verdwijnen van braakliggende gronden door de aanleg van nieuwe industriegebieden en bouwkavels.

Wat betreft de noden en knelpunten van jeugdbewegingen en speelpleinwerkingen, is er een groot probleem met de schaarste aan ruimte, en in het bijzonder groene speelruimte. De druk op de open en groene ruimte is groot, en vaak winnen de harde sectoren zoals de landbouw en economie het pleidooi. Er zijn slechts weinig officieel toegankelijke bos- en natuurgebieden waar men van de paden mag afwijken om te spelen.

Voor veel jeugdgroepen is het ook hoogst onzeker of ze blijvend gebruik kunnen maken van hun buitenterreinen. Veelal is er geen garantie dat de terreinen beschikbaar. Een private eigenaar kan besluiten het terrein te verkopen of een ander doel toe te wijzen, omwille van natuurbescherming kan een bos ontoegankelijk worden verklaard, de toekomst van jeugdlokalen en kampeercentra is vaak onzeker door bvb zonevreemdheid of de verkaveling van open ruimte voor nieuwe industrieterreinen en woongebieden. Bovendien vertonen de speelterreinen vaak mankementen: ze zijn te ver gelegen van de jeugdlokalen en wooncentra, worden slecht of nauwelijks onderhouden en beheerd voor hun speelfunctie. De aanduiding van officiële speelzones in bos- en natuurgebieden gebeurt vaak zonder inspraak van de jeugd, waarbij de minst natuurwaardevolle zones, en tegelijk de minst spelvriendelijkste zones worden afgebakend om te spelen. Bovendien zijn de speelterreinen dikwijls te klein, moeilijk bereikbaar en verkeersonveilig.

Het Steunpunt Jeugd haalt volgende kansen en positieve trends aan, aangaande publieke speelruimte. Inspanningen om de woonkwaliteit op te trekken, om bijvoorbeeld de stadsvlucht een halt toe te roepen, leiden tot een grotere aandacht voor voldoende open-, groene- en speelruimte. Het Vlaamse Jeugdbeleidsplan omvat een Beleidsrotonde Ruimte (zie hoger). Het Charter voor Jeugd, Natuur en Bos beschrijft intenties om meer speelkansen te creëren voor jeugd en jeugdwerk. Door het verhoogde draagvlak voor natuur en een grotere behoefte van de bevolking aan groene recreatieruimte, is er meer beleidsaandacht voor het creëren van nieuwe groene ruimte. Het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen en de verschillende beleidsplannen voorzien in bosuitbreiding, wat ook een mogelijkheid tot uitbreiding van groene speelruimten inhoudt. Helaas blijven deze plannen voorlopig onuitgevoerde intenties.

Bedreigingen voor speelruimte worden gezien in de toenemende vergrijzing van de bevolking die kan leiden tot een dalende beleidsaandacht voor kinderen en jongeren. Zoals bij de knelpunten reeds werd aangegeven is voor jeugdgroepen de onzekerheid omtrent het gebruik van hun terrein een reëel probleem. De druk op de open en groene ruimte is groot, waarbij de sectoren die economisch zwaarder doorwegen vaak de bovenhand halen. Ook de toenemende intolerantie tegenover spelende kinderen en 'rondhangende' tieners kan tot een verdere marginalisering leiden van de ruimte die voor hen beschikbaar wordt gesteld. In de ruimtelijke planning maakt men ook steeds meer gebruik van planningsprocessen die te technisch zijn om een volwaardige opvolging en participatie van jeugdactoren mogelijk te maken.

3.3.3 De Vlaamse Jeugdraad

Tijdens de voorbije jaren formuleerde de Vlaamse jeugdraad verschillende adviezen aangaande ruimte voor de jeugd. De meest relevante inzake speelruimte worden hier even op een rijtje gezet.

- Advies inzake recreatief medegebruik van bossen in militaire domeinen door kinderen en jongeren (4 juli 2001)

Vaak liggen er grote bosgebieden in militaire domeinen. Deze bossen zouden een prima plaats zijn voor de jeugd om te spelen in de natuur. Het Ministerie van Landsverdediging staat hier echter eerder weigerachtig tegenover. De Jeugdraad ijvert dan ook voor multifunctionele groene ruimte, met verschillende gebruikers. Het moet mogelijk zijn bepaalde delen van de militaire bossen open te stellen voor spelende kinderen, vermits zij vaak de enige mogelijkheid zijn om het gebrek aan groene speelruimte op te vangen, en de druk op ecologisch waardevolle gebieden zoals natuurreservaten te verminderen.

- Advies bij het ontwerp van het Vlaamse milieubeleidsplan (2 juli 2002)

De Vlaamse Jeugdraad ijvert voor een geïntegreerd milieubeleid en een samenwerking met andere beleidsdomeinen, zoals ook jeugd. Participatie van jeugd en jeugdwerk in het milieubeleid is erg belangrijk. Jeugd verdient een expliciete plaats binnen het milieubeleid. De jeugdruimteplannen die de gemeente opstelt zouden in overeenstemming gebracht moeten worden met andere ruimteplannen, en omgekeerd.

Daarnaast pleit de jeugdraad ook voor de uitbreiding van het bosbestand. Er is nood aan meer toegankelijke bossen en groene ruimte voor kinderen en jongeren om te spelen. Het aantal officiële speelzones in natuurgebied moet dringend in aantal en oppervlakte verhoogd worden.

- Advies over de toegankelijkheid en occasionele gebruik van bos en natuur in het kader van de geplande wijziging van het decreet op natuurbehoud (3 juli 2002)

Binnen het decreet dat de toegankelijkheid van bos- en natuurgebieden regelt, moet een eenvormige, volwaardige en jeugdvriendelijke toegankelijkheidsregeling worden uitgewerkt. Binnen het bosbeleid werden reeds stappen in de goede richting gezet met de inrichting van speelbossen. Het huidige aanbod voldoet echter nog lang niet aan de vraag. Ook binnen de afdeling Natuur zou meer aandacht mogen zijn voor de jeugd als belangrijke doelgroep voor de sociale, educatieve en recreatieve functie van natuurgebied. Ook binnen natuurreservaten zou de afbakening van speelzones mogelijk moeten zijn en gestimuleerd moeten worden. Naast de afgebakende speelzones moet ook occasioneel bos- en natuurgebruik mogelijk zijn zonder omslachtige administratieve procedures.

- Advies naar aanleiding van het openbaar onderzoek over het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN) (6 november 2002)

Bij de uittekening van het Vlaams Ecologisch Netwerk moeten kinderen en jongeren als aparte doelgroep worden opgenomen. Expliciete aandacht voor en participatie van de jeugdsector is een must. Bij het uittekenen van natuurrichtplannen en beheersplannen moet rekening gehouden worden met de mogelijkheid om officiële speelzones in te stellen. In de beheersplannen wordt een avontuurlijke inrichting en een speelvriendelijk beheer van deze zones uitgewerkt. Het creëren van groene speelruimte dient door de Vlaamse overheid gestimuleerd te worden.

- Advies over speelzones in bossen en natuur (30 juni 2004)

In dit advies pleit de Jeugdraad opnieuw voor meer speelzones, niet alleen in bossen maar ook in andere natuurgebieden, die vlot en veilig bereikbaar zijn voor kinderen en jongeren. Zij eisen een voortdurende aandacht voor groene speelruimte, en het beschouwen van jeugd als een prioritaire doelgroep van het milieubeleid. Lokale overheden, eigenaars van bos- en natuurgebieden, en zij die het beheer ervan regelen moeten gestimuleerd worden tot het inrichten van dergelijke officiële speelzones.

- Advies jongeren en ruimte (11 maart 2005)

Na enkele jaren intensief rond het thema jeugdruimte gewerkt te hebben, o.a. leidend tot bovenstaande adviezen, werd dit samenvattend advies geschreven over jongeren en ruimte in zijn verschillende aspecten. Hier focussen we vooral op de inhoud die relevant is voor ons onderzoeksthema.

De betrokkenheid van kinderen en jongeren bij de verschillende planningsprocessen is de kern van het debat rond ruimte en jongeren. De Vlaamse Jeugdraad vraagt op Vlaams Niveau de betrokkenheid van een jeugdvertegenwoordiger bij het tweede Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen. Ook op lokaal vlak moeten jeugdorganisaties meer betrokken worden bij beleidsprocessen die een invloed hebben op jeugdruimte zoals de opmaak van lokale structuurplannen, het uittekenen van de natuurrichtplannen en beheerplannen. Bovendien moeten deze verschillende plannen en het jeugdwerkbeleidsplan op elkaar worden afgestemd.

Wat betreft speelruimte ijvert de jeugdraad voor een jeugdvriendelijke inrichting van de publieke ruimte. De publieke ruimte moet voor iedereen een aangename plaats zijn om te vertoeven, dus ook voor de kinderen en jongeren. Multifunctionele ruimte is hier het streefdoel, plaatsen waar ontmoeting mogelijk is tussen jongeren onderling, maar ook tussen jong en oud.

Bijzondere aandacht gaat naar groene ruimte. Er zijn meer nieuwe groene ruimtes, parken en bossen nodig, waar kinderen kunnen spelen. Toegankelijkheid op paden en wegen alleen is niet genoeg. Bij de opstelling van de natuurrichtplannen en beheerplannen moet de recreatieve functie voor kinderen een duidelijke plaats krijgen. De jeugdraad vraagt om meer en grotere speelzones in bos- en natuurgebied, en de mogelijkheid voor jeugdbewegingen om activiteiten in bossen te organiseren zonder de uitgebreide administratieve rompslomp.

3.3.4 Het Kinderrechtencommissariaat

Ook het Kinderrechtencommissariaat brengt regelmatig adviezen uit inzake het beleid dat een invloed heeft op de leefwereld van kinderen en jongeren. Via het grootschalige Klikson-onderzoek peilden zij ook naar wat kinderen en jongeren tussen 10 en 17 jaar van hun buurt denken. Onze vragen werden beantwoord door Lieven DeRycke van het Kinderrechtencommissariaat.

Uit de Kliksonsbevraging blijkt dat de meeste kinderen wel tevreden zijn over hun buurt en er graag wonen. Maar kinderen willen bijzonder graag een plek om buiten te spelen. Dit uit zich niet alleen in een vraag naar plaatsen specifiek gericht op kinderen, zoals speelterreintjes, pleinen met sporttoestellen etc., maar ook de aanwezigheid van ruimten die niet speciaal voor jeugd bedoeld zijn: meer groen, bossen en parken, open grasvelden, bredere voetpaden, verkeersarme straten, etc. Belangrijk is ook dat deze plaatsen gemakkelijk en veilig te bereiken zijn. Kinderen in steden en op het platteland kampen met verschillende problemen inzake ruimte. In steden is minder speelruimte voorhanden omdat de druk op de ruimte er veel groter is. Kinderen op het platteland wonen dan wel in een rustige groene omgeving, maar de verschillende voorzieningen blijken er moeilijk bereikbaar te zijn voor de jonge gebruikers.

Op basis van de Kliksonsresultaten formuleerde het Kinderrechtencommissariaat enkele suggesties ter verbetering van het beleid. Belangrijk hierbij is structurele inspraak van de jeugd. Kinderen en jongeren moeten betrokken worden bij de inrichting van hun buurt. Dit is echter niet zo evident, vermits de jeugdsector hiervoor niet optimaal georganiseerd is en de relevante kennis mist om met ruimtelijke planners in dialoog te treden. Het Kinderrechtencommissariaat ijvert ook voor de opstelling van een Kindefectrapport bij de (her)inrichting van openbare ruimte. Bovendien is meer onderzoek nodig naar de verschillende aspecten van jeugd en ruimtegebruik ten einde een passend beleid te formuleren.

Op korte termijn dient in de steden meer groen ingeplant te worden, meervoudig ruimtegebruik gestimuleerd te worden en is er nood aan kleinere buurtgerichte infrastructuur en meer speelruimte aan en in sociale woonprojecten. Kinderen dienen betrokken te worden bij de inrichting van informele en avontuurlijke speelruimtes, maar ook bij de inrichting van het publiek domein moet rekening gehouden worden met de noden en wensen van kinderen en jongeren. Deze wensen komen ook naar voor in verschillende adviezen opgesteld door het Kinderrechtencommissariaat.

- Advies jeugdbeleidsplan II (2006):

Dit advies handelt over het volledige jeugdbeleidsplan, maar we lichten hier de relevante punten inzake speelruimte uit. Het kinderrechtencommissariaat is tevreden over dit hoofdstuk, dat duidelijk de kant van kinderen en jongeren gekozen heeft. Kinderen hebben nood aan ruimte, en meervoudig ruimtegebruik dient gestimuleerd te worden. Toch wordt een expliciete kans gemist voor meer directe participatie op het lokale niveau. Verder komen nog enkele aanbevelingen aan bod die reeds eerder vermeld werden inzake meervoudig gebruik van ruimtes, en het beschouwen van

kinderen en jongeren als evenwaardige gebruikers van de publieke ruimte. Het Kinderrechtencommissariaat waarschuwt ook voor de negatieve tendens van toenemende intolerantie waarbij ook spelende kinderen worden beschouwd als overlast.

- Advies ruimtelijke ordening en minderjarigen (2000):

Het Kinderrechtencommissariaat schreef dit advies in verband met het decreet dat de organisatie van de ruimtelijke ordening en het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen regelt. In het advies wordt gepleit voor een aanvulling van het RSP Vlaanderen met een maatschappelijke component die kinderen en jongeren zichtbaar maakt in het ruimtelijk beleid op een positieve en stimulerende manier. Men moet expliciet rekening houden met de specifieke noden van kinderen bij de uitwerking en uitvoering van het ruimtelijk beleid. Ook een mogelijkheid tot inspraak van de jeugd is hier wenselijk.

Onze vragenlijst aangaande de omgevingsanalyse werd ook voorgelegd aan Lieven DeRycke van het Kinderrechtencommissariaat. De noden en knelpunten zoals die door het Kinderrechtencommissariaat worden ervaren werden hierboven besproken in de resultaten van de Kliksonsenquête. Als mogelijke bedreiging wordt het probleem van participatie aangegeven. Vaak worden kinderen en jongeren niet opgenomen in de planningsprocessen. De jeugdsector mist de expertise om door te wegen in de ingewikkelde procedures. De resultaten zijn vaak pas op langere termijn zichtbaar, wat een extra moeilijkheid vormt om kinderen en jongeren te laten participeren. Ruimtelijke structuurplannen, uitvoeringsplannen, mobiliteitsplannen en gemeentelijke natuurontwikkelingsplannen houden vaak te weinig rekening met spelende kinderen. Veilige, goed bereikbare ruimte voor kinderen en jongeren moet het afleggen tegen andere prioriteiten, die economisch zwaarder doorwegen.

Op de vraag welke rol het provinciebestuur kan spelen in het speelruimtebeleid worden volgende zaken voorgesteld:

- De participatie van kinderen en jongeren in de planningsprocessen moet gestimuleerd worden. Momenteel loopt de communicatie tussen jeugdsector en ruimtelijke planners bijzonder stroef. Er is nood aan beleidsmatig vastgelegde, eenvoudige inspraakprocedures. Zo kunnen instrumenten zoals een behoeftestudie voor jeugdruimte (naar analogie van de woonbehoefte studie), de opmaak van een kindeffectrapport of een jeugdparagraaf bij de planning de inbreng verzekeren van de noden en wensen van kinderen en jongeren. Jeugdconsulenten en ruimtelijke planners moeten bijkomende vorming kunnen volgen om de gebrekkige samenwerking tussen beide sectoren te verbeteren. Informeel overleg, publicaties en verzamelingen van 'good practices' kunnen de dialoog ondersteunen. In de jeugdsector kunnen 'facilitators' worden aangesteld om de jeugdruimteplannen en structuurplannen beter op elkaar af te stemmen.
- De provincie kan onderzoek stimuleren naar jeugd en ruimtegebruik vanuit verschillende invalshoeken (economisch, planningsgericht, participatie, sociaal onderzoek, etc.). Er is ook nood aan een richtwaarde per inwoner voor groen in de stad zodat het gebrek aan groene ruimte in de steden in kaart gebracht kan worden.
- Korte termijn versus lange termijn denken: Ruimtelijke ordening is voornamelijk een lange termijnproces. Toch dienen ook ingrepen op korte termijn gestimuleerd te worden, in het bijzonder de toepassing van meervoudig ruimtegebruik verdient alle aandacht.
- Kleinschalige versus grootschalige infrastructuur: de aandacht mag niet enkel gaan naar geconcentreerde stedelijke infrastructuur, maar ook naar kleinere buurtgerichte infrastructuur.
- Een kindvriendelijke reflex bij de inrichting van het openbaar domein moet gestimuleerd worden. Er bestaan goede voorbeelden van in verschillende gemeenten. De andere lokale besturen moeten aangemoedigd worden deze strategie te volgen. Het overleg op lokaal niveau aangaande ruimte en jeugd moet vanop bovenlokaal niveau begeleid, gestuurd en ondersteund worden.

3.3.5 (Provinciale) koepels jeugdbewegingen

De lokale jeugdbewegingen maken regelmatig gebruik van verschillende publieke ruimtes om te spelen: bossen, pleinen, straten, velden, wegen... Dirk Loeckx van Scouts en Gidsen Vlaanderen, gouw West-Brabant ervaart in het bijzonder een tekort aan speelbossen waarin men vrij mag spelen. Er zijn ook niet genoeg grote speelvelden, zonder al te veel inrichting, om pleinspelen te organiseren. Voor een aantal domeinen moet men bovendien inkomgelden betalen voor men er kan spelen. Tenslotte is er ook weinig toegankelijke speelruimte voor kinderen met een handicap (Akabegroepen). Vaak wordt de beschikbare publieke speelruimte volledig 'ingericht' met speeltuigen allerhande. Dit is goed voor individuele, ongeorganiseerde kinderen, maar maakt het moeilijker om in groep te spelen. De inkleding zou ook heel wat ecologischer kunnen met bijvoorbeeld meer bomen en struiken waarin men kan spelen. In veel gevallen is er ook geen speelruimte beschikbaar in de buurt van de jeugdlokalen. Steeds meer jeugdbewegingen hebben geen of geen voldoende groot eigen speelterrein meer. Gewone open ruimte (braakliggend stuk grond, wei of veld,...) is meestal privé-eigendom waardoor een groep er niet op mag spelen, terwijl net die stukken het meest interessant zijn.

Als positieve trend haalt Dirk Loeckx aan dat kinder- en jongerenparticipatie aan belang wint. Bedreigingen liggen in de druk op de open ruimte waardoor publieke ruimte vaak moet wijken voor parkings, als bouwgrond of wordt afgebakend als natuurgebied. Een ander knelpunt is de overinrichting van publieke speelruimte. Daarnaast krijgen de jeugdbewegingen steeds vaker te maken met klachten van omwonenden in verband met lawaai- of andere hinder. Ook vandalisme aan de jeugdlokalen en hun terreinen is een probleem.

De provincie zou volgens Dirk Loeckx de gemeenten kunnen aanmoedigen om met de jeugdraad samen te zitten over de inrichting en spreiding van de speelruimte. De provinciale domeinen kunnen meer op jeugdgroepen worden afgestemd, en dienen in ieder geval gratis te blijven/worden. Hetzelfde geldt voor andere grotere publieke domeinen. Het jeugdwerk zou ook baat hebben bij een inventaris van de beschikbare publieke ruimte. Een laatste idee is het voorzien van een aanmoedigingspremie om van bestaande privé- of openbare ruimte geen parkings of bouwgronden te maken, maar publieke open ruimte.

3.3.6 Vlaamse Dienst Speelpleinwerk (VDS)

Ilse Van Moer van de VDS is tevens lid van de stuurgroep van het onderzoek. Zij beantwoordde de vragen dus ook vanuit die positie. Specifiek voor speelpleinwerkingen haalde zij volgende problemen aan. Veel speelpleinwerkingen maken gebruik van schoolinfrastructuur. De nadelen hiervan zijn dat kinderen al een heel jaar op deze school zitten en daar in de vakantie nog meer tijd moeten doorbrengen. Maar het grootste nadeel is eigenlijk dat er vaak zeer weinig kan en mag. Dit leidt tot hoog oplopende discussies met directies, weigeringen om nog speelpleinen te organiseren in de scholen etc. Als belangrijkste kansen ziet Ilse Van Moer de mogelijkheid tot samenwerkingen met Buitenschoolse Kinderopvang en jeugdbewegingen. Deze hebben vaak geen werking in de zomervakantie en hun behoeften zijn gelijklopend. Er zijn enkele mooie projecten die hierrond ontstaan zijn zoals bijvoorbeeld in Asse. Een nieuwe trend is in opkomst betreffende 'avontuurlijker' spelen. Massa's voorbeelden hiervan zijn te vinden in Duitsland, maar stilaan lijkt deze wind ook naar hier over te waaien. Inzake het provinciaal beleid wordt een positieve actie rond 'mentale ruimte' voor kinderen gesuggereerd, een soort van campagne naar de bevolking om verdraagzaamheid te stimuleren.

Jo Van den Bossche, algemeen secretaris van de VDS gaf ook nog volgende suggesties:

Men zou op zoek moeten gaan naar een combinatie van speelruimte voor het jeugdwerk en openbare speelruimte. Zo kan men bespeelbare binneninfrastructuur voor jeugdbewegingen en speelpleinwerkingen inplanten aan de rand van openbare speelruimte. Dit is meer rendabel en lost ook meteen het probleem op van jeugdwerk dat moet spelen in niet-aangepaste (school)infrastructuur.

Het belang van voldoende aandacht voor avontuurlijkheid van de speelruimte kan niet genoeg benadrukt worden. Bij de inrichting van speelterreinen gaat het niet enkel over het plaatsen van enkele toestellen, maar over het totaalconcept van de ruimte.

3.3.7 De Vereniging van Vlaamse Jeugddiensten en –consulenten

De VVJ ondersteunt reeds meer dan 25 jaar de Vlaamse gemeentelijke jeugddiensten bij de uitbouw van een integraal en geïntegreerd jeugdbeleid. Ruimtebeleid is hier uiteraard een onderdeel van. De VVJ ligt mee aan de basis van het Netwerk Kindvriendelijke Steden en Gemeenten, een samenwerkingsverband waarbij in de voorbije jaren veel aandacht ging naar het kindvriendelijk ontwerpen en inrichten van de openbare ruimte. De VVJ informeert en ondersteunt de gemeenten en de jeugdconsulenten door middel van publicaties, vorming, een infotheek (verzameling en screening van goede praktijkvoorbeelden) en met verschillende samenwerkingen (AJS, VRP, Locomotief, Steunpunt Jeugd, etc.). Marc Ipermans, de coördinator van de VVJ beantwoordde onze vragen voor de omgevingsanalyse.

Marc Ipermans wijst eveneens op het gebrek aan voldoende en adequate speelruimte, zowel formeel als informeel. De aandacht voor noden en behoeften van kinderen en jongeren weegt vaak niet op tegen andere belangen (economie, toerisme, 'veiligheid'). Braakliggende terreinen zijn soms veelgebruikte speelterreinen met een fantastische speelwaarde, maar worden zowel door beleidsverantwoordelijken als publieke opinie veelal als restruimte zonder waarde aanzien die dus best zo snel mogelijk "ontwikkeld" worden. De stem van kinderen en jongeren zélf in het ontwerpen en inrichten van publieke ruimte wordt vaak niet gevraagd en/of gehoord. Daardoor is heel veel publieke ruimte niet kindvriendelijk, laat staan spelvriendelijk ingericht. Heel wat speelkansen gaan hierdoor verloren.

Ook de VVJ klaagt de verminderde verdraagzaamheid van de goegemeente t.o.v. spelende kinderen en (rondhangende) jongeren aan. Via de media bereiken ons steeds meer maatregelen die kinderen & jongeren beperken in het gebruik van publieke ruimte. Nogal wat gemeenten en actoren dragen bij aan de creatie van een 'jeugdland', dat bestaat uit jeugdreservaten waar spelende kinderen zijn toegelaten, maar dan met de absolute verwachting dat kinderen en jongeren daarbuiten zo goed als onzichtbaar zijn. Een concreet gevolg hiervan kan de plaatsing zijn van prachtige en dure infrastructuur op voor jongeren onaantrekkelijke of onbereikbare plaatsen waardoor kinderen en jongeren ze niet echt als een grote meerwaarde zien.

Er is nood aan een blijvende aandacht van vele actoren (niet enkel VVJ) voor een sterk jeugdruimtebeleid. Nog teveel worden eenzijdige beleidsmaatregelen genomen in gemeenten om brandjes te blussen: rondhangende jongeren, onveiligheidsgevoel, geluidsoverlast, vandalisme. De reflex is om snel repressieve, eenzijdige maatregelen te nemen die vaak ondoeltreffend zijn en een grote groep benadelen, terwijl de problemen vaak door een kleine groep worden veroorzaakt. De sterkste manier vooruit is een positief en geïntegreerd jeugdruimtebeleid en dat betekent dus blijvend publiceren, onderzoeken, prikkelen, lobbyen.

De kwaliteit (veiligheid, speelkansen, speelimpulsen) van de bestaande formele speelruimte laat vaak te wensen over. Nog al te vaak is een gemeentelijk speelterrein meer een opeenstapeling van een aantal speeltoestellen, zonder de minste samenhang uit de catalogoog geplukt, op een grasveld dan een avontuurlijke uitdagende speelplek met een globale visie. Dit is onder meer te wijten aan een gebrek aan visie bij de gemeentebesturen, waardoor niet geïnvesteerd wordt in een creatieve ontwerper. Bovendien zijn dit soort ontwerpers, gespecialiseerd in speelterreinen, schaars.

Veiligheid hoort een belangrijk aandachtspunt te zijn, maar in een deel van de samenleving is de slinger te ver doorgeslagen. Het nemen van risico's is een inherent onderdeel van het spel, anders is er voor kinderen geen uitdaging meer aan. Overdreven veiligheidsreglementeringen schieten hun doel dan ook voorbij. Dat neemt niet weg dat er nog steeds heel wat speelterreinen te vinden zijn in Vlaanderen (zowel gemeentelijke als particuliere) waar onverantwoorde, zelfs levensgevaarlijke situaties te vinden zijn, vnl. wegens een gebrek aan onderhoud.

Er is behoefte aan een gedegen visie bij lokale beleidsmakers om de (vaak schaarse) publieke ruimte aantrekkelijk te maken voor een brede groep gebruikers, van verschillende generaties.

Multifunctionaliteit en medegebruik door alle gebruikers, dus ook kinderen, moet het sleutelwoord zijn. Men dient te streven naar meer betrokkenheid van de mensen, zodat sociale controle mogelijk blijft of wordt en het buurtleven versterkt wordt. Daarnaast moet er gewerkt worden aan een speelweefsel: de verschillende plekken waar kinderen vaak komen worden met elkaar verbonden door veilige, kindvriendelijke en spelprikkelende verbindingsmogelijkheden. Dit kan bijvoorbeeld gaan over het herwaarderen en/of inrichten van trage wegen (kerkwegels, doorsteekjes, fiets- en voetpaadjes) of over het markeren en aantrekkelijk maken van alternatieve routes (cfr. de schoolroutes waar al langer werk van gemaakt wordt) of over het creëren van kleine spelimpulsen langs straten en pleinen (een hinkelpaadje, kleine niveauverschillen om op en af te springen, een fietsrek waarrond je ook kan duikelen).

Het betrekken van kinderen en jongeren bij het ontwerpen, inrichten en gebruiken van een publieke ruimte vergt aandacht, tijd en creativiteit. Niet alle jeugddiensten of gemeenten beschikken over de nodige ruimte, middelen en/of vaardigheden om dit voldoende kwalitatief te kunnen doen. Hoewel er al veel goede voorbeelden bestaan, zijn er nog veel gemeenten waarbij het opzetten van een goede samenwerking tussen alle betrokken diensten niet of niet goed gebeurt. Groendienst, technische dienst, stedenbouwkundige dienst, buurt- en opbouwwerk, jeugd- en sportdienst, sociale dienst ... hebben allen zinvolle bijdragen te leveren aan het proces van (speel)ruimte binnen het publieke domein. Dergelijke samenwerking betekent een reële meerwaarde voor het uiteindelijke resultaat en de positieve betrokkenheid van de gebruikers.

De bovenstaande opmerkingen zijn grotendeels ook toe te passen op de thematiek van buitenruimte voor het lokale jeugdwerk. Restructies waar jeugdverenigingen avontuurlijk kunnen ravotten verdwijnen en veel jeugdlokalen geraken ingesloten binnen woonkernen waardoor de beschikbaarheid en toegankelijkheid van speelterreinen kleiner wordt. Voor verenigingen die een eigen terrein met speeltoestellen hebben zorgt het KB veiligheid van speelterreinen voor administratieve last en extra kosten. De bescheiden middelen waarover de werkingen beschikken worden ook eerder geïnvesteerd in de lokalen en niet in de buitenterreinen, die er dan ook vaak slecht bijliggen. Van de eigenaars van gebouwen en terreinen waarvan jeugdwerk het vruchtgebruik heeft, worden signalen opgevangen dat steeds meer hun eigendommen verkopen of er een ander gebruik aan willen toekennen.

Marc Ipermans duidt ook een aantal kansen en positieve ontwikkelingen aan voor de speelruimte voor ongeorganiseerde kinderen en voor het jeugdwerk. De nieuwe, geplande prioriteit jeugdwerkinfrastructuur binnen het decreet op lokaal jeugdbeleid zou onrechtstreeks (blijvende) aandacht kunnen genereren voor de buitenterreinen van het jeugdwerk, en niet enkel de gebouwen. Indien kerkfabrieken, parochies of andere hun terreinen en eigendommen verkopen aan de lokale overheid, is er kans dat deze laatste willen investeren in die gronden, wat het jeugdwerk en de omwonenden ten goede kan komen.

Het KB veiligheid heeft ondanks het vele geklaag over administratieve rompslomp en kostprijs zeker ook een aantal positieve effecten gehad. Publieke speelterreinen zijn gemiddeld veiliger geworden en het onderhoud ervan wordt beter opgevolgd dan vroeger. In een aantal gemeenten is er nu meer aandacht voor een speelruimtebeleid, wordt er voor het eerste een visie uitgebouwd en wordt er nagedacht over welke speelruimte men waar nodig heeft.

De inspanningen van de voorbije jaren door actoren als de VVJ, het Netwerk Kindvriendelijke Steden en Gemeenten en anderen blijven doorlopen, zij het misschien niet met dezelfde intensiteit. De opgedane knowhow en de zaadjes die geplant zijn in de hoofden van beleidsmakers (Vlaams en lokaal niveau) en ambtenaren moeten voor een deel nog tot bloei komen. Er zijn steden en gemeenten die bij het herinrichten van openbare ruimten, wel degelijk rekening houden met kinderen en jongeren en een degelijk proces opzetten van participatie, terugkoppeling enz. Sommigen van hen zouden dit tien jaar geleden niet gedaan hebben. Op middellange termijn is er dus zeker sprake van een positieve evolutie, al zou het volgens Marc Ipermans allemaal nog wat sneller mogen evolueren. Ook andere belangrijke doelgroepen (senioren, allochtonen, etc.) van het beleid hebben belang bij een kwalitatief en kwantitatief aanbod aan buitenruimte. De prille initiatieven rond bijvoorbeeld de intergenerationale dialoog en de inspanningen rond diversiteitsbeleid kunnen ook impulsen creëren voor fysieke ruimte.

Naar aanleiding van het proces tegen de gemeente Menen vanwege geluidsoverlast van spelende kinderen op de speelpleinwerking van Lauwe, reageerden enkele gemeenten (bijv. Dendermonde) met een formeel politiereglement dat stelt dat spelende kinderen NOOIT een klacht tot geluidsoverlast kunnen verantwoorden.

Een bedreiging wordt gezien in de beëindiging van de prioriteit Jeugdruimte binnen het decreet lokaal jeugdbeleid. Dit zou tot een vermindering van de inspanningen omtrent dit thema kunnen leiden. De nieuwe prioriteiten zou veel jeugdambtenaren en jeugdwerkers kunnen aanzetten tot het investeren van tijd en middelen in de nieuwe thema's, waardoor er – gedwongen – minder tijd zal kunnen gaan naar jeugdruimte.

Het KB voor de veiligheid van speelterreinen en speeltoestellen heeft er in een aantal gemeenten voor gezorgd dat oudere speeltoestellen werden afgebroken, zonder dat er nieuwe in de plaats kwamen. In hoeverre dit de komende jaren zo zal blijven, kunnen we niet stellen.

Daarnaast is de VVJ bezorgd over de groeiende trend in onze maatschappij om 'overlast' en het 'onveiligheidsgevoel' te bestrijden met vaak eenzijdige maatregelen die een kindvriendelijk jeugdruimtebeleid eerder belemmeren dan versterken. Tot enkele jaren geleden jaar ging het bij klachten over overlast vnl. over fuiven, rondhangende jongeren, baldadige tieners. Dat dit de laatste jaren in sneltreinvaart ook uitbreiding neemt t.a.v. spelende kinderen is een erg zorgwekkende en beangstigende maatschappelijke tendens. De overstresste Vlaming duldt zelfs geen spelende kinderen meer in zijn "Back Yard". Men merkt het aan het afsluiten van parkjes, het instellen van een 'avondklok', het ontmoedigen van rondhangen, processen die aangespannen worden wegens geluidsoverlast van spelende kinderen... Zoals eerder gesteld denkt men dan al snel in de richting van het creëren van "Jeugdreservaten" in een jeugdland, dat liefst ver verwijderd is van de goegemeente.

De eerste taak voor de provincie is volgens de VVJ het goede voorbeeld te geven. Ze moet zelf goed omspringen met haar eigen patrimonium aan ruimte en tonen aan anderen hoe het kan: creatief, participatief, kwalitatief,...

Daarnaast kan de provincie stimuli blijven aanbieden voor een kwalitatief jeugdruimtebeleid door financiële mogelijkheden te creëren voor gemeenten, het jeugdwerk (cfr. Limburgse subsidies voor speelterreinen van bovenlokaal belang), publicaties te ondersteunen en te versterken en een actieve coöperatie op vlak van vormingen, studiedagen, en dit zowel voor jeugdwerkers, jeugdconsulenten, ruimtelijke planners, beleidsmakers, ... (opnieuw: cfr. Limburg vormingsdagen voor gemeentelijke onderhoudstechnici speelterreinen i.s.m. Speelom of Skate my way...), complementair te denken en te werken aan de inspanningen van anderen (Vlaams, lokaal ...). Het 'spotten' van goede voorbeelden en ze te ontsluiten voor de betrokken actoren is ook een aandachtspunt. Daarnaast moet goed lokaal beleid gestimuleerd worden door onderzoek naar speelruimten om de pijnpunten en kansen aan te duiden.

In brede zin is het nodig een klimaat te stimuleren dat positief staat t.o.v. spelende kinderen en jongeren, en hard tégen het veiligheidsdenken in gaat. Zo kan een provincie bijvoorbeeld kritische vraagtekens zetten bij bepaalde gemeenteraadsbeslissingen waarbij geen advies van de jeugdraad werd gevraagd of een campagne lanceren of ondersteunen dat het belang van buiten spelen of het medegebruik van de publieke ruimte door kinderen onderstreept.

3.3.8 Het Onderzoekscentrum Kind & Samenleving

Wouter Vanderstede is onderzoeker ruimtelijke planning bij het onderzoekscentrum Kind & Samenleving. Momenteel is speelruimte het kernthema van hun werking in het meerjarenplan 2004-2006. Kind & Samenleving is ontstaan als studiedienst binnen de 'Nationale Dienst voor Openluchtlevens' en werkt samen met o.a. de Vlaamse Dienst Speelpleinwerk en Speelom.

Wat betreft de publieke speelruimte voor ongeorganiseerde kinderen is vooral het gebrek aan open ruimte een probleem. In het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen wordt een principiële keuze voor verdichting gemaakt, die ook voelbaar is voor kinderen (restruimtes en braakliggende terreinen waar vroeger gespeeld kon worden verdwijnen). Desondanks blijft de woonuitbreiding ook groeien (cfr. Atlas Woonuitbreidingsgebieden). In de woonverkavelingen is er een gebrek aan publieke ruimte omdat een zo hoog mogelijk economisch rendement beoogd wordt.

Natuurgebieden worden steeds minder toegankelijk gemaakt voor spelende kinderen. Het aantal natuurreservaten neemt toe en het bosdecreet legt strenge regels op aan het bosgebruik. In deze sector zijn echter ook positieve evoluties merkbaar zoals de betere samenwerking tussen jeugdwerk en de Afdeling Bos van de Vlaamse overheid.

De kwaliteit van de publieke speelruimtes laat te wensen over. In nieuwe verkavelingen wordt speelruimte te vaak ingeplant op restpercelen en is er geen sprake van een publieke ruimtestructuur en gebundelde publieke ruimte. Er is weinig integratie van speelruimte in de publieke ruimte. Het spelen wordt verdrongen naar 'kindeilandjes'. Een ander probleem ligt in de aanleg van de speelterreinen zelf en hun gebrekkige ontwerpen waarbij enkel gekeken wordt naar de toestellen en er geen aandacht is voor een degelijk basisontwerp voor de volledige oppervlakte. De strenge veiligheidsregelgeving zorgt ook voor speelkansarme terreinen (angstpsychose, terwijl dit niet nodig is).

Het verdwijnen van de open ruimte en de strenge toegangsregels in de bossen hebben uiteraard hun invloed op het speelruimtegebruik van de lokale jeugdbewegingen. Daarnaast kampen zij vaak met onzekere toekomstperspectieven door zonevreemde jeugdlokalen en jeugdlogies. De vaak gebrekkige en krappe lokalen kennen ook dikwijls problemen qua brandveiligheid en sanitair, en moeten het soms stellen zonder voldoende buitenterreinen.

Bij de afbakening van speelbossen wordt te weinig rekening gehouden met de speelkwaliteiten ervan. Soms worden stukken aangeduid om te spelen die minder interessant zijn, zoals donkere dennenbossen of weinig toegankelijke bosgebieden, en worden er weinig maatregelen genomen om de inrichting te verbeteren. Ook de bereikbaarheid van dergelijke speelbossen laat soms te wensen, bijvoorbeeld omdat ze te ver afgelegen zijn van de bewoning. Bij mobiliteitsplannen gaat de aandacht ook teveel naar de schoolverplaatsingen van de jeugd, en veel minder naar hun vrijetijdsverplaatsingen.

Specifiek voor de speelpleinwerkingen wordt ook hier weer het probleem van medegebruik van schoolinfrastructuur vermeld. De speelpleinen hebben te weinig hun eigen stek en dit leidt tot botsingen tussen de 'cleane' schoolcultuur en de 'avontuurlijke' jeugdwerkcultuur.

Positieve trends zijn waarneembaar in de groeiende bewustwording aangaande jeugd bij ruimtelijke planners en in de bossector en het ontstaan van internationale bewegingen zoals Childfriendly Cities. De jeugdruimteplannen kunnen aanleiding geven tot interdisciplinair overleg tussen de gemeentediensten. Langs de andere kant schieten de lokale jeugddiensten te kort om te kunnen wegen op de ruimtelijke ordening.

Als taak voor de provincie ziet Wouter Vanderstede de promotie van het "speelweefsel"-idee (trage wegen, vrijetijdsmobiliteit,...). Daarnaast kan de provincie toezicht houden op de lokale overheden bij de opmaak van RUP's en structuurplannen en hen wijzen op de nood om rekening te houden met de jeugd. Lokale besturen dienen ook ondersteund te worden om jeugdruimtemedewerkers in dienst te nemen of om jeugdruimteplannen op te maken. In het eigen beleid kan de provincie de jeugd betrekken bij de uitbouw van de provinciale infrastructuur en de opmaak van de provinciale ruimtelijke plannen.

3.4 Provinciaal beleid Vlaams-Brabant (medio-omgeving)

3.4.1 Provinciaal ruimtelijk structuurplan

Het provinciaal ruimtelijk structuurplan van Vlaams-Brabant werd door de Vlaamse regering goedgekeurd op 7 oktober 2004. Dit plan legt het kader vast voor de ruimtelijke ontwikkelingen in de provincie gedurende de komende 10 jaar.

In eerste instantie werd een ontwerp-structuurplan opgesteld door een plangroep bestaande uit provinciale ambtenaren en een extern expert, met inbreng van de verschillende actoren die een rol spelen in het realiseren van de doelstellingen van het ruimtelijk structuurplan, zoals de gemeenten, de aangrenzende provincies en gewesten, beleidsinstanties zoals GOM, Natuurpunt, etc., en overheidsinstellingen zoals de NMBS en De Lijn.

Het uiteindelijk 'ontwerp van ruimtelijk structuurplan Vlaams-Brabant' werd dan gedurende 90 dagen voorgelegd aan een openbaar onderzoek. In totaal werden tijdens deze periode 1035 adviezen en bezwaarschriften ingediend, die door de provinciale commissie ruimtelijke ordening (PROCORO) werden behandeld. Op basis daarvan werden een aantal aanpassingen doorgevoerd in het ontwerp structuurplan.

Ook de Provinciale Jeugdraad diende een bezwaarschrift in. Hierin klagen zij aan niet betrokken geweest te zijn in de opmaak van het ontwerp structuurplan, en het ontbreken van het thema jeugdruimte in het plan. In zijn bezwaarschrift vraagt de jeugdraad aandacht voor de volgende thema's:

- plaatsen voor jeugdtoerisme
- speelbossen
- regionale fuifcentra
- repetitieruimte
- jeugdmobiliteit
- samenwerking tussen sectoren

Dit laatste werd uiteindelijk opgenomen in het ruimtelijke structuurplan, met aandacht voor het meervoudig ruimtegebruik:

'Een bijzondere doelgroep vormt de jeugd waarvoor voldoende (educatieve en recreatieve) voorzieningen afgestemd op de verschillende leeftijdscategorieën voorzien moeten worden. Meervoudig ruimtegebruik staat hier voorop.' (Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan Vlaams-Brabant, p.223)

3.4.2 Provinciaal jeugdwerkbeleidsplan

In opvolging van de beleidslijnen uitgestippeld op Vlaams niveau is ook in het provinciaal jeugdwerkbeleidsplan 2003-2007 veel aandacht gegaan naar het thema jeugdruimte. De voorgaande jaren promootte de provincie een aantal initiatieven in verband met jeugdruimte in de vorm van subsidies voor repetitieruimte, de ontwikkeling van de jeugdvormingsinfrastructuur Hanenbos, en de uitbouw van een subsidiereglement voor netwerkontwikkeling (subsidies voor ontvangst, documentatie en uitleen).

Op het jeugdforum in oktober 2002 werd het thema jeugdruimte besproken en werd gepeild naar de knelpunten in de provincie. Voor de verschillende soorten speelruimten zoals skateparken en bouw speelplaatsen, wordt aangegeven dat deze niet altijd 'over'-ingericht hoeven te zijn. Natuurlijk ingerichte plekken kunnen ook interessant zijn. Extra speelruimte zou kunnen gecreëerd worden door de speelplaatsen van scholen open te stellen buiten de schooluren. Bovendien is er vraag naar informele polyvalente sportruimte, waar recreatief aan sport gedaan kan worden, zonder op competitie gericht te zijn (bijvoorbeeld een basketring + een voetbaldoel op een onregelmatig speelveld). Er is nog steeds vraag naar speelbossen en nood aan meer speelruimte gelegen aan de

jeugdwerkinfrastructuur. Binnen het domein ruimtelijke ordening was men op het forum ook voorstander van de verplichte inweving van speelruimte in nieuwe verkavelingen. De provincie voerde een screening uit van de gemeentelijke jeugdwerkbeleidsplannen 2002-2004. Ook hier doken dezelfde problemen op. Er is nood aan speelruimtes en skate-infrastructuur en naar meer toegankelijke bossen en terreinen voor de jeugd.

Op basis hiervan formuleerde de provincie de volgende visie in haar jeugdwerkbeleidsplan: het is de taak van de provincie om voor voldoende formele en informele speelruimte te pleiten. Terwijl de bekommernissen vanuit milieustandpunt niet verwaarloosd mogen worden, moet geijverd worden voor een voorkeursbehandeling van de doelgroep jeugd omwille van zijn grote maatschappelijke waarde.

Een belangrijke taak van de provincie is de ondersteuning en begeleiding van de gemeentebesturen bij de opmaak van een gemeentelijk jeugdwerkbeleidsplan en het voeren van een gemeentelijke jeugd(werk)beleid. Dit gebeurt onder de vorm van financiële en materiële ondersteuning (projectsubsidies, provinciale uitleendienst,...) en het ter beschikking stellen van infrastructuur (jeugdvormingscentrum Hanenbos). Verder wordt er planbegeleiding op maat georganiseerd voor het opstellen van de jeugdbeleidsplannen en vinden studiedagen plaats rond actuele thema's in verband met jeugd- en jeugdwerkbeleid. Dit gebeurt in samenwerking met deskundige actoren in het betreffende gebied.

3.4.3 Provinciale jeugddienst

Openbare speelruimte was een van de thema's die besproken werden op het Jeugdforum op 22 oktober 2005. Een werkgroep maakte een inventaris op van de knelpunten rond openbare speelruimte:

- In veel parken mag je alleen op de wegen en in de speeltuinen, de andere delen zijn "onbespeelbare ruimte".
- Het bosdecreet bepaalt dat men enkel in speelzones van de wegen mag.
- Rond jeugdlokalen is er niet altijd voldoende plaats, soms zijn deze terreinen ook afgesloten voor andere spelende kinderen.
- In de grotere speelterreinen, zoals die van de provinciale domeinen, moet men soms inkom betalen.
- Schoolspeelplaatsen zijn buiten de schooluren gesloten en niet toegankelijk voor kinderen uit de buurt of jeugdbewegingen.
- Sportinfrastructuur is enkel toegankelijk voor leden van de sportclubs.
- Voor braakliggende terreinen is de mogelijkheid tot spelen sterk afhankelijk van de eigenaar. Het gaat meestal om tijdelijk beschikbare stukken. Door de druk op de ruimte worden deze percelen ook steeds zeldzamer.
- Parkings zijn vaak afgesloten, vaak uit schrik voor vandalisme. Deze terreinen moedigen ook niet aan tot spelen.
- Skate-parken worden steeds populairder, maar er zijn ook veel tegenstanders omwille van mogelijke overlast (lawaai, rondhangende jongeren...)

Er werd ook nagedacht over wat de provincie zou kunnen doen om het speelruimtebeleid te verbeteren:

- Wat betreft bossen en parken zou de provincie een stimulerende rol moeten spelen en proberen de verschillende actoren samen te brengen (privé-eigenaars, gemeentebesturen, Natuurpunt vzw,...) om meer bespeelbare ruimte te bekomen. Verder zou een inventaris van groene speelruimte van pas komen, en een doordacht speelruimtebeleid uitgewerkt kunnen worden.
- De provincie kan goede voorbeelden verzamelen en modellen uitwerken over het meervoudig ruimtegebruik van schoolspeelplaatsen, parkings, sportterreinen...
- De toegangsprijzen en verschillende inkomssystemen van de provinciale domeinen waar grote speelterreinen gelegen zijn, zouden herbekeken moeten worden.

De provinciale jeugddienst schreef ook een memorandum uit voor de komende beleidsperiode 2007-2012. Wat betreft het beleid omtrent ruimte voor jeugd werd een eerste stap gezet met de opname van een paragraaf hieromtrent in het ruimtelijk structuurplan. Hoewel dit slechts een klein begin is, scheppen de enkele zinnen over ruimte voor de jeugd en het belang van meervoudig ruimtegebruik een mogelijkheid voor de jeugddienst om hiernaar te verwijzen in de adviezen die zij schrijven. Verder pleit de jeugddienst er ook voor dat jeugdinfrastructuur veel ruimer bekeken wordt. Ruimte voor kinderen en jongeren wil ook zeggen dat men specifieke aandacht schenkt aan deze groep bij de inrichting van publieke ruimte, niet enkel bij de ruimtes specifiek voor kinderen.

3.4.4 Dienst Ruimtelijke Ordening

Diensthoofd Tom Lagast beantwoordde de vragen van de omgevingsanalyse vanuit het standpunt van de provinciale dienst voor ruimtelijke ordening. Bij de beoordeling van de Gemeentelijke Ruimtelijke Structuurplannen (GRSP), en andere plannen zoals de Bijzondere Plannen van Aanleg (BPA's) en de Ruimtelijke Uitvoeringsplannen (RUP's) vraagt de dienst ruimtelijke ordening ook telken adviezen aan de andere relevante provinciale diensten (jeugd, toerisme, milieu). Deze adviezen worden dan geïntegreerd in het uiteindelijke advies. Op deze manier kunnen een aantal zaken in verband met ruimte voor de jeugd doorgegeven worden.

De dienst ruimtelijke ordening krijgt ook te maken met speelterreinen waarvoor stedenbouwkundige vergunningen nodig zijn. Ook de problematiek van zonevreemdheid en de bijhorende BPA's ter regularisering hiervan behoren tot het werkveld van de dienst. Hieronder vallen ook de terreinen en lokalen van jeugdbewegingen en speelpleinwerkingen.

Tijdens de volgende legislatuur (2007-2013) zal een project worden uitgewerkt waarbij op basis van een inventaris van jeugdverblijfcentra een ruimtelijke afweging wordt gemaakt om te beoordelen welke centra behouden worden of eventueel kunnen uitbreiden. Hiervoor wordt dan een RUP opgesteld om de juridische problemen van zonevreemdheid te regelen.

Tom Lagast merkt dat gemeenten in hun GRSP stilaan meer aandacht hebben voor speelruimte. Dit geldt natuurlijk niet voor elke gemeente in dezelfde mate, maar indien ze vroeg genoeg in het planningsproces worden gestimuleerd zien de gemeenten wel in dat ruimte voor de jeugd belangrijk is. Dit geldt jammer genoeg vooral de formele ruimte, in de vorm van expliciete speelterreinen, meestal met toestellen op. Het is heel wat moeilijker de gemeentebesturen te overtuigen van het belang van informele speelruimte. Een goed aangelegd graspleintje kan meer uitnodigend zijn dan een speelplein met toestellen. De ontwerpers van publieke ruimte zijn ook onvoldoende op de hoogte hoe men een leuke speelruimte inricht, en teveel gefocust op de plaatsing van toestellen. Bij de aanleg van dergelijke speelruimte wordt ook te vaak slechts naar 1, hooguit 2 leeftijdscategorieën gekeken. Nochtans zou speelruimte beschikbaar en aantrekkelijk moeten zijn voor alle kinderen, ook de oudere. De bereidheid en openheid om hier het belang van in te zien en rekening mee te houden zit er echter nog helemaal niet in.

Ook wat betreft speelruimte voor jeugdbewegingen, neemt de aandacht toe, al blijft het vaak vechten tegen de bierkaai. Het samenleven van de jeugdbewegingen en andere gebruikers ligt soms nog heel moeilijk. De aanpak hiervan is ook erg verschillend van gemeente tot gemeente.

De druk op de ruimte vormt een ernstige bedreiging. Sommige gemeenten beginnen hun woongebieden te inventariseren. De waarde van de bouwgronden stijgt en speelpleinen en terreinen van het jeugdwerk gelegen in deze woongebieden worden het liefst verplaatst naar de randen zodat de vrijgekomen gronden ook ontwikkeld kunnen worden. Dit gebeurt niet alleen met speelterreinen, maar ook met sportterreinen, voetbalvelden etc. Deze trend zorgt voor een sterke segregatie waarbij de sportinfrastructuur langs een kant, en de speelterreinen langs de andere kant van het dorp komen te liggen, of ergens allemaal op een kluitje aan de rand.

Het is verontrustend dat de groeiende onverdraagzaamheid zich nu ook juridisch begint te vertalen in de verschillende ruimtelijke plannen. Bewoners willen geen voorzieningen voor kinderen en jongeren vlak naast hun woningen. De gemeenten durven er blijkbaar ook niet tegenin te gaan wanneer bijvoorbeeld nieuwe bewoners klagen over de jeugdbeweging die al 25 jaar op dezelfde plek haar werking doet.

Vanuit de provinciale dienst ruimtelijke ordening worden reeds een aantal dingen gedaan om speelruimte blijvend onder de aandacht te brengen. Zo wordt elk project samen met de betrokken beleidsdomeinen bekeken (zie bijvoorbeeld RUP jeugdverblijfscentra). Een belangrijke taak voor de provincie is het blijven stimuleren van de gemeenten door goede voorbeelden aan te halen. Er zijn reeds 2 publicaties geweest over het inrichten van speelterreinen, waar gemeenten inspiratie uit konden halen, maar er blijken er maar weinig te zijn die er effectief op een vernieuwende, creatieve manier aan willen werken. Op de dienst ruimtelijke ordening komen vooral vragen binnen over bedrijventerreinen, woongebieden, wegen etc. De beleidsaandacht en inspanningen voor jeugdruimte zijn toch minder uitgesproken.

Tom Lagast haalt aan dat er misschien eerder nood is aan een tolerantiebeleid naar de verschillende beleidsdomeinen. Kinderen en jongeren worden nog te vaak als niet-prioritair beschouwd door de andere sectoren. Zo zouden kinderen toch overal in het bos moeten kunnen spelen, maar staat de milieusector hier erg weigerachtig tegenover. Het bosdecreet bepaalt dat nergens van de paden mag afgeweken worden, met uitzondering van de (schaarse) speelzones. Of men maakt een milieueffectenrapport op waarin blijkt dat een of ander zeldzaam diertje bedreigd wordt waardoor het hele gebied ontoegankelijk wordt verklaard.

De provincie probeert de aandacht voor kwalitatieve jeugdruimte wel te stimuleren. Zaken zoals de aanleg van speelterreintjes, kindvriendelijke inrichting van het openbaar domein, de zonevreemdheid van jeugdlokalen etc. zijn echter lokale materie en dus afhankelijk van de motivatie van de gemeenten zelf. De provincie is dus vooral aangewezen op voortdurend lobbywerk en het stimuleren en promoten van een goede aanpak.

3.4.5 Dienst Milieu en Natuur

Bij de provinciale dienst Milieu en Natuur beantwoordde Dirk Buysse onze vragen. De dienst Leefmilieu houdt zich voornamelijk bezig met natuurbeheer. Zij komen in deze context in aanraking met het thema publieke speelterreinen wanneer het gaat over het concept speelbossen. De provinciale dienst staat in voor de inrichting van speelzones in de provinciale domeinen. Voor deze domeinen maken zij ook beheerplannen op. Hierbij is er uiteraard een afweging tussen voldoende aandacht voor de natuur, en het openstellen van speelterreinen. Men kan dan bijvoorbeeld kiezen om de kwetsbare delen af te sluiten en in andere delen speelterreinen te creëren. In het provinciaal vormingscentrum Hanenbos in Huizingen is men bijvoorbeeld bezig met de aanleg van een Bosbeleefpad. Met eenvoudige voorzieningen en kleine ingrepen wordt een educatief pad ingericht met verschillende spelmogelijkheden onderweg.

De dienst Milieu adviseert de gemeenten bij de opmaak van hun structuurplannen, BPA's en RUP's op het vlak van milieu en natuur, dus ook in verband met de aanleg en afbakening van speelbossen. Ook verenigingen die een speelbos in hun buurt gerealiseerd willen zien, kunnen bij de provincie terecht.

Bij de aanleg van een speelbos, een educatief bosleerpad, etc., zaken die met natuur te maken hebben kan men een projectaanvraag indienen en tot 75% gesubsidieerd worden door de dienst Milieu en Natuur.

Bij de afbakening van speelzones moet er steeds een afweging gemaakt worden. Langs de ene kant moet de natuur beschermd en ontwikkeld worden en de natuurwaarden behouden blijven, anderzijds is er nood aan ruimte waar spelen toegelaten is. Als oplossing wordt een beleid van zoneringsgevoerd, waarbij de meest kwetsbare delen van een natuur- of bosgebied ontoegankelijk zijn, of enkel onder begeleiding, en de minst kwetsbare stukken als speelruimte worden ingericht.

Bij de dossiers van de Vlaams-Brabantse gemeenten die ter advisering bij de provincie terecht komen, merkt Dirk Buysse een groeiende aandacht op voor het creëren van speelruimte en van groene ruimte in het algemeen. Ook de kwalitatieve vormgeving van de inrichting wordt belangrijker geacht. Er wordt bewust een poging gedaan om voldoende groen in te plannen, duurzame materialen te gebruiken etc. Deze trend wordt gestimuleerd vanuit de Vlaamse overheid.

Bedreigingen voor de publieke speelruimte liggen in de steeds groter wordende druk op de open ruimte. Er is steeds meer plaats nodig voor woningbouw, industrieterreinen etc. ten nadele van ruimte voor speelterreinen. Spelen door kinderen of jeugdbewegingen kan enkel nog op speciaal daarvoor ingerichte terreinen. Restgronden waar men spontaan op kan gaan spelen raken stilaan allemaal opgevuld met bebouwing.

De provinciale milieudienst werkt ook rond het thema 'stiltegebieden', gebieden waarin enkel gebiedseigen geluiden getolereerd worden. Tegelijk nemen de klachten over geluidsoverlast door jeugdbewegingen, speelpleinwerkingen etc. toe. Er is dan ook een hele discussie of spelende kinderen nu gebiedseigen geluiden veroorzaken, terwijl andere groepen hen graag helemaal zouden weren.

3.5 Gemeentelijk beleid (micro-omgeving)

3.5.1 Jeugdwerkbeleidsplannen

In het hoofdstuk Gegevensverzameling bespraken we reeds de thema's die aan bod komen in de jeugdwerkbeleidsplannen door middel van een screening van de JWBP's van de Vlaams-Brabantse gemeenten. We herhalen hier nog eens de belangrijkste bevindingen.

Tijdens de voorbije planningsperioden was het thema jeugdruimte een prioriteit. Dit hield in dat gemeenten extra subsidies konden krijgen wanneer een ze een jeugdruimteplan opstelden. Binnen het jeugdruimteplan werd vaak gekozen voor speelruimte als belangrijk thema.

Nagenoeg alle gemeenten plannen acties i.v.m. de aangelegde speelterreinen met speelinfrastructuur. Middelen worden geïnvesteerd in de (her)inrichting van bestaande speelterreintjes of volledig nieuwe speelruimtes worden aangelegd. Het voortdurend onderhoud wordt ook hoog op de agenda geplaatst. Aangelegde speelpleinen vormen een klassiek thema binnen het jeugdbeleid, maar het belang ervan nam toe sinds de KB's in verband met de veiligheid van speeltoestellen en – terreinen van kracht zijn. Veel oude speeltoestellen moesten verwijderd worden om veiligheidsredenen, waardoor de pleintjes dringend aan herinrichting toe waren.

Skateterreinen vormen een relatief nieuw aandachtspunt. Ruim een derde van de gemeenten in Vlaams-Brabant wil bestaande terreinen onderhouden en/of (her)inrichten. Nog eens een kwart plant de aanleg van nieuwe skateterreinen.

Het belang van groene speelzones wordt ook stilaan groter. Bijna de helft van de JWBP's nemen een initiatief in verband met speelzones in natuurgebied. Reeds bestaande speelzones worden avontuurlijker ingericht of gepromoot bij het plaatselijk jeugdwerk, nieuwe speelbossen worden afgebakend of aangelegd. Andere gemeenten gaan in een eerste fase op zoek naar mogelijke locaties voor speelbossen.

Het beleid voor jeugdwerkinfrastructuur richt zich vooral op de lokalen die gebruikt worden door de jeugdbewegingen en minder op de buitenterreinen. Toch engageert een aanzienlijk deel van de gemeenten zich ook voor de speelterreinen van het particuliere jeugdbewegingen. Dit gaat van het onderhoud van de terreinen (grasmaaien) door de gemeentediensten, zorgen voor extra controle tegen vandalisme, tot het zoeken naar nieuwe ruimte, en financiële steun bij de aankoop van speeltoestellen.

3.5.2 Gemeentelijke ruimtelijke structuurplannen

Ook de gemeenten maken een ruimtelijk structuurplan op met daarin de visie op de lokale ruimtelijke ontwikkeling, binnen het breder kader zoals vastgelegd in het provinciaal en het Vlaams ruimtelijk structuurplan.

In het grootste deel van de Vlaams-Brabantse gemeenten is men nog bezig met deze plannen op te stellen. Het gemeentelijk ruimtelijk structuurplan biedt een aantal kansen om jeugd te betrekken bij het ruimtelijk beleid, en om ruimte voor de jeugd in het totaalbeeld op te nemen. De abstracte beleidslijnen uit de Vlaamse en provinciale plannen moeten nu omgezet worden in meer concrete visies voor kleinere geografische entiteiten. De participatie van jeugdvertegenwoordigers bij de opmaak van deze plannen wordt ook vanuit deze overheden aangemoedigd. In sommige gemeenten is de jeugdraad dan ook sterk betrokken bij het planningsproces. In andere gemeentelijke structuurplannen is haast geen enkele verwijzing naar jeugd en speelruimte terug te vinden.

4 SWOT-analyse

Via de SWOT-analyse (sterkten – zwakten – kansen – bedreigingen) schematiseren we de bevindingen. Het ophoofden en structureren van deze punten werd voorafgegaan door een prioriteren van alle onderzoeksresultaten. De meest duidelijke, prangende, opvallende, ... resultaten werden weerhouden. Om ze naderhand te structureren werden volgende afwegingen gemaakt:

Onder 'sterkten' lijsten we de meest opvallende positieve bevindingen op. Ze ontstaan door vergelijkingen of door herhaalde uitspraken van de onderzoeksgroep. Sterkten kan je consolideren of trachten verder te versterken. Ze doen je nadenken om meer te specialiseren. Ze vormen de basis van het succes en je dient weinig inspanningen te doen om ze sterk te houden.

In de groep 'zwakten' verzamelen we negatieve bevindingen. Ze ontstaan door vergelijkingen of door herhaalde uitspraken van de onderzoeksgroep. Zwakten zijn vaststellingen die te verhelpen zijn en die een vertragend, terugdringend of verkleinend effect hebben op het succes. Ze vormen de basis om beleid op te enten. Zwakten die niet dadelijk te verhelpen zijn of die ontstaan door eerder externe factoren vind je eerder terug bij de 'bedreigingen'.

Bij 'kansen' staan die punten bij elkaar die opportuniteiten oproepen. Ze kunnen zowel uit bestaande sterkten of gemeten zwakten ontstaan. Ze geven intrinsiek reeds richtingen aan waar beleid op te enten valt.

Onder 'bedreigingen' verzamelden we bevindingen die op korte of lange termijn het succes bedreigen. Ze kunnen zowel uit bestaande sterkten of gemeten zwakten ontstaan. Meestal gaat het over externe hinderende of afremmende factoren. Ze geven intrinsiek reeds richtingen aan die best vermeden worden om beleid op te enten. Ze vormen factoren waar je moeilijk vat op krijgt.

Bijlage 3 geeft een overzicht van alle elementen die we uit het onderzoek en de omgevingsanalyse haalden en hun plaats in de SWOT-analyse.

4.1 Sterktes (Strengths)

Nadat een bezwaarschrift werd ingediend bij het voorontwerp van het Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan werd een paragraaf over jeugd en ruimte opgenomen. Hierin wordt gesteld dat de jeugd een bijzondere doelgroep vormt waarvoor voldoende voorzieningen dienen voorzien te worden. Meervoudig ruimtegebruik wordt aangemoedigd. Deze toevoeging laat de Provinciale Jeugddienst toe hun adviezen aan de verschillende beleidsmakers hierop te baseren. Het geeft hen iets reëls om naar te verwijzen en hun argumenten kracht bij te zetten.

Het Provinciaal Jeugdwerkbeleidsplan maakt verschillende intenties duidelijk om een coherent speelruimtebeleid te voeren. Gemeentebesturen kunnen ondersteuning krijgen bij de opmaak van hun jeugdwerkbeleidsplan (hier heeft echter maar 1 gemeente gebruik van gemaakt). De provincie voert onderzoek naar de thematiek van ruimte voor de jeugd en wil een stimulans geven aan de betrokken actoren om meer speelruimte te creëren.

De gemeentelijke ruimtelijke structuurplannen bieden een kans om jeugdruimte een zekere plaats te geven binnen het lokaal ruimtelijk beleid. Door de jeugdraad te betrekken bij het planningsproces kan een visie op een jeugdriendelijke ruimtelijke planning worden doorgevoerd.

In de gemeentelijke jeugdwerkbeleidsplannen werd, gestimuleerd door het Vlaams beleid, jeugdruimte als prioriteit aangeduid. Het decreet op het jeugdbeleid voorzag ook extra middelen voor de gemeenten die een jeugdruimteplan opmaakten. Dit zorgde voor een extra stimulans om een gepast speelruimtebeleid te ontwikkelen.

4.2 Zwakten (Weaknesses)

Zoals we reeds vermeldde is het gemeentelijk ruimtelijk structuurplan een mogelijkheid om een ruimtelijk beleid te voeren dat ook rekening houdt met de jonge bevolking. Helaas blijkt in een heel aantal gemeenten de jeugdraad niet betrokken te zijn bij het planningsproces en worden kinderen en jongeren genegeerd in het structuurplan. Er is namelijk geen enkele officiële verplichting om de jeugdsector in het planningsproces op te nemen.

Daarbij komt nog de moeilijke communicatie tussen jeugdsector en ruimtelijke planning. Het jeugdwerk, kinderen en jongeren, zijn namelijk niet als een sector georganiseerd, en beschikken niet over de nodige deskundigheid in ruimtelijke thema's om een sterke actor te zijn in de planningsprocessen.

Uit de enquêtes bleek duidelijk een tekort aan speelruimte, en in het bijzonder groene ruimte om in te spelen. Als meest aantrekkelijke, en meest gemiste, speelomgeving werden de speelzones in bos- en natuurgebieden genoemd. De mogelijkheid om een terrein veilig en gemakkelijk te bereiken bleek ook een grote invloed te hebben op de populariteit ervan bij het jeugdwerk. Hoe verder een terrein ligt, hoe minder vaak ze erheen trekken. Voor speelbossen worden ook grotere afstanden afgelegd dan voor andere soorten speelterreinen. Een gerelateerd probleem is de toegankelijkheid van bossen en natuurgebieden. Op de enkele afgebakende speelzones na, is het nergens toegelaten om de paden te verlaten. Een jeugdbeweging kan bijvoorbeeld wel een bijzondere toestemming vragen, maar dit veroorzaakt een hoop administratieve rompslomp.

Bij de afbakening van speelzones in bos- en natuurgebied worden vaak de ecologisch minst waardevolle gebieden toegewezen aan de jeugd. Vaak zijn dit echter ook de minst interessante stukken om in te spelen. Enkele ingrepen om deze ruimte interessanter en meer spelvriendelijk te maken zijn dan ook geen overbodige luxe (zorgen voor niveauverschillen, afwisselende begroeiing etc.) Binnen de milieusector zijn er wel wat tegenkantingen tegen dergelijk ingrijpen in het natuurlijk milieu. Er bestaan dan ook geen richtlijnen of dergelijke die hier als hulpmiddel kunnen dienen om op een verantwoorde manier speelzones in te richten.

Schoolspeelplaatsen en dorps- en kerkpleinen kwamen uit de enquête als de minst spelvriendelijke speelplekken. Vooral speelpleinwerkingen zijn vaak gebonden aan schoolinfrastructuur. Dit is in de eerste plaats niet leuk voor de kinderen die in de vakantie nog extra tijd in de school moeten doorbrengen. Bovendien is men voor het gebruik van de scholen aan een aantal beperkingen onderworpen om problemen met de schooldirecties te vermijden.

In het overgrote deel van de Vlaams-Brabantse jeugdwerkbeleidsplannen worden een aantal doelstellingen inzake speelruimte opgesteld, merendeels om speelpleinen met speeltoestellen aan te leggen of (her) in te richten. Vaak is de visie op ruimte voor spelende kinderen en jongeren beperkt tot de aanleg van speelterreintjes. Ruimte om te spelen is echter meer dan een afgebakend kind-eiland met wat infrastructuur erop.

Bij de aanleg van speelterreinen is men te vaak enkel bezig met de toestellen die men wil plaatsen, maar is er weinig aandacht voor de totaalinrichting van het terrein. De omgeving rond de toestellen is echter ook een essentieel onderdeel van het speelgebied van kinderen. Bij het plaatsen van kleinschalige buurtgerichte speelinfrastructuur dient men er rekening mee te houden dat kleine kinderen groot worden. In buurten waar geen grote mobiliteit is, zouden speelterreinen moeten meegroeien met de gebruikers die er wonen. Speelpleinen zijn vaak te 'definitief'.

Open restructies verdwijnen, door het drukke verkeer zijn de straten niet meer veilig genoeg. Rondhangende jongeren worden als overlast beschouwd. Spelen wordt steeds meer beperkt tot speciaal daarvoor ingerichte 'speeieilandjes' in plaats van speelplekken geïntegreerd in de publieke ruimte.

4.3 Kansen (Opportunities)

In het Vlaams jeugdbeleidsplan wordt een integrale aanpak voorgesteld om zowel formele als informele speelruimte te creëren. Jeugdruimte dient voldoende aandacht te krijgen in de verschillende relevante beleidsdomeinen. In de beleidsnota Ruimtelijke Ordening werd jeugdruimte ook opgenomen als een van de speerpunten van het beleid. Meer kwalitatieve speelruimte is een van de doelstellingen. Het belang van participatie van de jeugdsector in de ruimtelijke planningsprocessen (ruimtelijke structuurplannen, natuurontwikkelingsplannen, enz.) wordt erkend in de verschillende beleidsplannen en gestimuleerd door de bovenlokale overheden. De dialoog tussen ruimtelijke planners en vertegenwoordigers van de jeugd wordt gestimuleerd. De deskundigheid van de jeugdsector wat betreft ruimtelijke thema's dient dan ook verbeterd te worden.

Het Vlaamse jeugdbeleidsplan streeft naar een kwaliteitsverhoging van de leefomgeving door de creatie van meer ruimte (meer speelbossen en andere groene speelruimte), een veilige bereikbaarheid en een kwaliteitsvolle jeugdwerkinfrastructuur. Binnen het decreet lokaal jeugdwerkbeleid, ligt de prioriteit nog steeds bij jeugdwerkinfrastructuur. In ruime zin zou dit ook de buitenterreinen aan de jeugdlokalen moeten omvatten.

Hoewel er weinig aandacht wordt besteed aan kindgerichte maatregelen in de beleidsnota stedenbeleid, blijkt de opwaardering van de steden middelen te voorzien voor de heraanleg van de openbare ruimte, die dus wel voor kindvriendelijke inrichting, of voor de aanleg van speelreintjes gebruikt kunnen worden.

Ook de milieusector erkent de verschillende functies van bos- en natuurgebied, waaronder de recreatieve functie voor kinderen. Er is steeds meer toenadering tot de jeugdsector en een groeiende bereidheid om speelzones af te bakenen en in te richten. Deze intenties werden op papier gezet in het Charter voor Jeugd, Natuur en Bos. Bovendien wordt in het milieubeleidsplan een vergroting van de totale bosoppervlakte beoogd, wat ook voor nieuwe speelmogelijkheden kan zorgen.

4.4 Bedreigingen (Threads)

De KB's over de veiligheid van speeltoestellen en de uitbating van speelreinen zorgden ervoor dat heel wat speelreinen moesten worden afgebroken. De vervanging van de toestellen vraagt een zware investering en heel wat speelpleinen werden nog niet, of slechts gedeeltelijk opnieuw terug opgebouwd. Ook het jeugdwerk is aan deze regels onderworpen wanneer ze speeltoestellen op hun terreinen willen plaatsen.

Uit de beleidsnota's voor woonbeleid en stedenbeleid blijkt maar weinig aandacht voor kinderen en jongeren. Gezinnen met kinderen vormen wel een belangrijke doelgroep in het stedenbeleid, maar specifiek kindvriendelijke maatregelen zijn niet terug te vinden in de beleidsnota. Ook in het huidige Vlaams Ruimtelijk Structuurplan wordt met geen woord gerept over de jongste bewoners van Vlaanderen. De Vlaamse Jeugdraad was in geen enkel stadium betrokken bij de opmaak ervan.

De jeugdsector weegt economisch niet zwaar genoeg om als prioriteit te worden beschouwd in het beleid. De druk op de open en groene ruimte is erg groot waarbij de belangen van kinderen en jongeren het vaak moeten afleggen tegen die van sterkere drukkingsgroepen zoals de landbouw, economie, etc. In het bijzonder in de meer verstedelijkte gebieden verdwijnt de impliciete speelruimte, zoals braakliggende terreinen, restruimtes, etc., door de grote druk op de open ruimte.

Een streng milieubeleid zorgt voor een stijgend aantal erkende natuureservaten waardoor de toegankelijkheid van de groene ruimte kleiner wordt. Binnen de milieusector bestaat er ook een zekere vrees voor te verregaande ingrepen in de speelbossen, waarbij het oorspronkelijke natuurlijke landschap teveel wordt ingericht om ze spectaculairder en avontuurlijk te maken. Bij de afbakening van speelzones wordt de voorkeur gegeven aan de ecologisch minst interessante stukken van het bos. Dit zijn echter ook vaak de minst spelvriendelijke delen, waardoor kinderen en jongeren ze soms niet boeiend genoeg vinden om in te spelen. Een zekere aanpassing is in sommige gevallen dan ook nodig, maar er rijzen vragen over hoe ver men daarin mag gaan.

Ongeveer drie kwart van het bosbestand is in privé-bezit. Wanneer men hier speelzones wil afbakenen moet dit in samenspraak met de eigenaars gebeuren, eventueel via de bosgroepen. Dit proces is moeilijker dan in openbare bossen waar men rechtstreeks met het Agentschap voor Bos en Natuur onderhandelt.

In het huidige decreet lokaal jeugwerkbeleid verschuift de prioriteit binnen het thema jeugdbeleid en komt het thema jeugdinformatie in de plaats van jeugdruimte. Dit houdt ook in dat de extra middelen van de afgelopen jaren die voor een extra impuls zorgden nu naar andere doeleinden gaan.

De intolerantie tegenover spelende kinderen wordt steeds erger. Hier en daar worden zelfs rechtszaken aangespannen om geluidsoverlast van speelterreinen aan te klagen. Het NIMBY-syndroom (not in my backyard) duidt de weigerachtige houding aan die mensen hebben voor speelpleinen of recreatieterreinen. Men wil wel speelruimte in de buurt, maar niet naast de eigen voordeur.

De toenemende vergrijzing zorgt ervoor dat het aandeel kinderen in de totale bevolking steeds afneemt, waardoor de kans bestaat dat de beleidsaandacht voor deze groep kleiner wordt ten voordelen van andere groeiende groepen.

III Beleidsaanbevelingen

1. Uitbouwen van een provinciaal jeugdruimtebeleid

Dit onderzoek moet de opstap zijn om een provinciaal speelruimtebeleid uit te bouwen. Een speelruimtebeleid moet op zijn beurt de opstap zijn om een provinciaal jeugdruimtebeleid uit te bouwen. Bij gebrek aan tijd en middelen waren we genoodzaakt 'speelruimte' te beperken tot 'openluchtterreinen bespeeld door speelpleinwerkingen, jeugdbewegingen en ongeorganiseerde kinderen, leeftijdsgroep 5-14 jaar'. Bijgevolg is bijkomend onderzoek nodig om het volledige plaatje te zien. Vooraf was al duidelijk dat de bijgeleverde databank speelterreinen per definitie onvolledig zou zijn. Een volledige databank moet in de toekomst de betrachting zijn.

De provinciale structuur als tussenniveau is ideaal geplaatst om gemeenten te stimuleren, sensibiliseren en inspireren enerzijds en om de noden en de knelpunten van jeugd en jeugdwerk te vertalen en communiceren naar het Vlaamse niveau anderzijds.

Noden en knelpunten detecteren en in kaart brengen is één ding, er iets aan doen een ander. Tijd voor gepaste, concrete acties die op het terrein het verschil maken.

1.1	Bijkomend onderzoek voeren naar speelruimte en jeugdruimte die geen deel uitmaken van dit onderzoek.
1.2	Verdere uitbouw van databank speelterreinen.
1.3	Communiceren van bevindingen en conclusies van dit onderzoek naar alle betrokkenen en belanghebbenden.
1.4	Jeugdruimte op de agenda blijven zetten.
1.5	Impulsen geven, inspireren en stimuleren van aandacht voor jeugd(ruimte) bij provinciale diensten, het provinciale en gemeentelijke beleid, gemeentelijke diensten.
1.6	Ontplooien van concrete acties, zodat knelpunten en noden daadwerkelijk aangepakt en weggewerkt worden.

2. Maatschappelijke trends

Er zijn enkele grote maatschappelijke trends die een invloed hebben op de plaats van kinderen in het beleid. Door de toenemende vergrijzing neemt het aandeel kinderen in de bevolking af. De jongste bevolkingsgroep neemt af ten opzichte van de totale bevolking, die gemiddeld steeds ouder wordt. De beleidsaandacht voor kinderen en jongeren neemt af ten voordele van een beleid gericht op oudere bevolkingslagen die niet alleen numeriek maar ook electoraal belangrijker zijn.

De groeiende onverdraagzaamheid in onze samenleving is merkbaar op allerlei vlakken, maar richt zich vaak ook tegenover spelende kinderen en rondhangende jongeren. Dit vertaalt zich o.a. in officiële klachten over geluidshinder van speelpleinwerkingen of gewoon voetballende kinderen op straat. Bewoners zijn ook vaak gekant tegen de inplanting van infrastructuur voor kinderen (speeltoestellen, voetbaldoelen, skatetoestellen) vlakbij hun woning. Bij de inrichting van de publieke ruimte wordt te weinig aandacht besteed aan kinderen. De jongste gebruikers van de ruimte worden steeds meer verdrongen naar kind- eilandjes, expliciete speelruimte afgebakend van de algemene publieke ruimte, in plaats van als evenwaardige gebruikersgroep behandeld te worden.

2.1	Stimuleren van een kindvriendelijke reflex bij de aanleg van (multifunctionele) openbare ruimte. Kinderen en jongeren moeten beschouwd worden als evenwaardige gebruikers van de openbare ruimte. Stimuleren van meervoudig ruimtegebruik.
2.2	Campagne om tolerantie tegenover spelende kinderen te bevorderen. Een 'label van kindvriendelijke gemeente' in het leven roepen en uitzendtijd voor overheidscommunicatie benutten bij regionale TV-zenders (RingTV, RobTV) kunnen daarvan deel uitmaken.

3. Gebrek aan ruimte om te spelen

Een probleem door iedereen aangehaald is het gebrek aan ruimte om te spelen, in het bijzonder het gebrek aan groene (speel)ruimte. Bovendien dient deze dan ook nog eens veilig bereikbaar te zijn voor kinderen. Bos- en natuurgebieden worden bij uitstek als de meest interessante speelterreinen gezien. Tegelijk blijkt vooral aan dit soort speelruimte het grootste tekort te zijn. Het lokale jeugdwerk speelt vooral op terreinen die niet expliciet als speelterrein zijn ingericht: grasvelden, bossen, parken etc. Door de toenemende druk op de open ruimte verdwijnt juist veel impliciete speelruimte, in het bijzonder in de meer stedelijke gebieden. Braakliggende terreinen worden bebouwd, restruimtes raken opgevuld etc. Jeugd weegt economisch niet zwaar genoeg om als prioriteit te worden beschouwd door het beleid. De stijgende grondprijzen leiden ook voor onzekerheid over de toekomst van lokalen en buitenterreinen van het jeugdwerk. Privé-eigenaars kunnen immers beslissen de gronden te verkopen omdat er meer te verdienen valt. Veel lokalen worstelen ook met problemen van zonevreemdheid waardoor hun toekomst ook onzeker is.

3.1	Het belang van jeugdruimte dient onderstreept te worden, jeugd als prioritaire doelgroep bij inrichting van de ruimte.
3.2	Stimuleren om jeugdruimte op te nemen in de gemeentelijke ruimtelijke structuurplannen.
3.3	Promoten van de aanleg en creëren van nieuwe speelbossen, stadsbossen en avontuurlijke groene ruimten. Stimulansen geven voor meer speelzones in bestaande bos- en natuurgebieden. Aandacht voor 'avontuurlijk spelen' en veilige bereikbaarheid op aanvaardbare afstand.
3.4	Duurzame oplossingen aanreiken voor de onzekere status van lokalen en (aanpalende) buitenterreinen van het jeugdwerk. Anders kunnen oplossingen op lange termijn, zoals de aanleg van een nieuw speelterrein, zinloos blijken.
3.5	Speelstraten blijken een goed middel te zijn om meer speelruimte te voorzien tijdens de vakanties. Dit moet meer gestimuleerd worden.
3.6	De verschillende inkomssystemen van de provinciale domeinen herbekijken i.f.v. een gunstiger regeling voor jeugdwerkinitiatieven (waarom is het ene domein vrij toegankelijk, en moet voor anderen betaald worden, speciale regelingen voor het jeugdwerk?)

4. Kwalitatieve speelterreinen

Bij de aanleg van speelterreinen wordt te weinig aandacht besteed aan kwaliteit. Men hecht enkel belang aan de toestellen die geplaatst worden en niet aan de algemene inrichting van het terrein. Nochtans is de ruimte tussen en rond de toestellen minstens even belangrijk.

Bij de afbakening van speelzones in bos- en natuurgebied worden al te vaak de ecologisch minst kwetsbare delen gekozen. Dit zijn echter ook vaak de minst interessante gebieden om te spelen. In dit geval is een zekere inrichting van de speelzone dan ook nodig om ze avontuurlijk te maken en meer spelimpulsen te bieden. Er is echter onduidelijkheid en discussie over hoever men hierin mag gaan.

4.1	Stimuleren van goed ingerichte speelruimte met voldoende spelimpulsen (via 'good practices'): aandacht voor de totale inrichting van de speelruimte, niet enkel voor de toestellen. (Groene elementen, een flexibele inrichting van wijkspeelpleintjes die kunnen 'meegroeien' met de omwonende kinderen, avontuurlijke speelterreinen)
4.2	Het scheppen van een kader over de inrichting van speelzones in bos- en natuurgebied. Hoe kan men op een creatieve manier avontuurlijke spelmogelijkheden in bos- en natuurgebied? Hoe ver mag men gaan met het ingrijpen in de natuur?
4.3	Promoten van het concept 'speelweefsel': de verschillende plekken waar kinderen vaak komen met elkaar verbinden door veilige, kindvriendelijke ingrepen zoals het herwaarderen en/of inrichten van trage wegen (kerkwegels, doorsteekjes, fiets- en voetpaden), het markeren en aantrekkelijk maken van alternatieve routes, creëren van kleine spelimpulsen langs straten en pleinen (hinkelpaadje, niveauverschillen om op en af te springen, etc.).
4.4	Stimuleren van onderzoek naar jeugd en ruimtegebruik (economisch belang, sociaal-cultureel, natuurbeleving van kinderen...)

5. Jeugdparticipatie en jeugdvriendelijke ruimte

Er is nood aan voldoende participatie en inspraak van kinderen en jongeren bij de verschillende planningsprocessen. De communicatie tussen jeugdsector en planningssector verloopt echter vaak moeizaam. Jeugd is immers niet als sector georganiseerd en bovendien missen de jeugdvertegenwoordigers vaak de deskundigheid aangaande ruimtelijke thema's.

5.1	Jeugdleden betrekken bij de verschillende planningsprocessen
5.2	Het is niet altijd nodig kinderen rechtstreeks bij de planning te betrekken. Participatie kan ook via instrumenten zoals een kindeffectrapport, een jeugdparagraaf, een behoeftestudie etc.
5.3	Nood aan vorming voor jeugdconsulenten en ruimtelijke planners.
5.4	Informeel overleg, publicaties en 'good practices' kunnen helpen om de communicatie te bevorderen
5.5	Aanstellen van 'facilitators' die jeugdruimteplannen en structuurplannen op elkaar afstemmen

Luik II: Proefprojecten Rotselaar en Dilbeek

I. Concept en doelstellingen

Met het proefproject graven we dieper naar meer informatie m.b.t. de lokale situatie. De resultaten van het onderzoeksluik toetsen we aan praktijkprojecten. Hiervoor selecteren we twee gemeenten uit de provincie waar een proces doorlopen wordt waarbij we zoeken naar de wenselijke doelstellingen en acties m.b.t. publieke speelruimte. Deze toetsen we aan de beleidsaanbevelingen die uit het onderzoek gepuurd werden. Deze gemeenten worden zo gekozen dat zij verschillende situaties weerspiegelen qua verstedelijkingsgraad. Uiteraard wordt ook rekening gehouden met de bereidwilligheid om mee te werken van de lokale jeugddiensten en het jeugdwerk. Onze keuze ging naar Rotselaar als een voorbeeld van een landelijke gemeente, en Dilbeek, een sterk verstedelijkte gemeente in de rand van Brussel.

Algemene doelstelling:

⇒ verder en dieper onderzoek naar 'Publieke speelruimte in Vlaams- Brabant'

Concrete doelstellingen:

- ⇒ noden en knelpunten van proefgemeenten in kaart brengen (vaststellingen)
- ⇒ wenselijke doelstellingen en acties formuleren voor proefgemeenten (conclusies)
- ⇒ vergelijking met onderzoeksresultaten en –conclusies uit onderzoeksluik
- ⇒ toetsing met beleidsaanbevelingen uit het onderzoeksluik
- ⇒ conclusies

Onderzoeksfase

In het onderdeel *Vaststellingen* wordt de huidige situatie in de betreffende gemeenten van het proefproject beschreven.

De enquête- gegevens van de proefgemeenten (en eventueel de omgevingsanalyse van het onderzoeksluik), vullen we aan met de ontbrekende en eventueel extra gegevens. Dit leidt tot een inventarisatie van het jeugdwerk in de gemeente, van de publieke speelterreinen en de speelterreinen gebruikt door het jeugdwerk...

Dieptebevraging van personen uit de jeugdbewegingen, speelpleinwerkingen, de jeugdraad, de jeugddienst en andere relevante personen (dienst ruimtelijke ordening, dienst milieu...zie bijlage 4) moeten tot een beter begrip van de situatie in de betreffende gemeente leiden. We peilen naar de noden en behoeften, knelpunten, mogelijkheden en wensen, zoals die worden aangevoeld door de verschillende betrokkenen. Naast kwantiteit speelt hier ook kwaliteit een belangrijke rol. Via veldwerk wordt de situatie ter plaatse vastgesteld en beoordeeld.

Het huidige speelruimtebeleid wordt geëvalueerd. Het jeugdwerkbeleidsplan, jaarplannen en werkingsverslagen geven een idee van de visie op kinderen en speelruimte die gehanteerd wordt. Ook andere relevante beleidsdomeinen worden bekeken, zoals ruimtelijke ordening, mobiliteit, milieu, etc.

We bekijken de noden en knelpunten qua speelruimte in de betreffende gemeenten. We vertrekken hier van de vraag naar de beschikbaarheid van speelterreinen uit de enquête. Naast deze antwoorden op de enquête, werd deze vraag ook gesteld aan de leiding van de lokale jeugdbewegingen die de enquête niet invulden. Voor de verschillende soorten terreinen⁴ konden de respondenten aangeven of ze ruim voldoende, net voldoende, net niet voldoende, te weinig aanwezig of ontbrekend zijn.

⁴ Speelreinen met speelinfrastructuur, parken, sportreinen, grasvelden/speelweiden, speelbossen of speelzones in bos- of natuurgebied, verharde speelreinen

In het Handboek Speelruimtebeleid⁵ worden een aantal kenmerken opgesomd van wat een ideale speelruimte zou zijn. De ideale speelruimte moet kinderen de mogelijkheid bieden om verschillende soorten spelen te doen, op verschillende leeftijden en voor kinderen met verschillende interesses. De volgende elementen worden aangehaald als zijnde belangrijk voor een goed speelklimaat:

- Meervoudige betekenisgeving: Kinderen moeten de objecten in hun omgeving op verschillende manieren kunnen gebruiken. Dit prikkelt hun fantasie en geeft veel meer spelmogelijkheden dan toestellen die slecht een beperkt expliciet doel hebben.
- Oplopende moeilijkheidsgraad: Kinderen moet uitgedaagd worden om zich te ontwikkelen, hun grenzen te verleggen. Zo kan speelruimte ook interessant blijven wanneer de gebruikers ouder worden.
- Tegenstellingen: Ontwerpers van speelterreinen kunnen zich laten inspireren door tal van mogelijke tegenstellingen die de ruimte boeiender en uitdagender kunnen maken: licht/donker, wilde/niet-wilde elementen, veranderbaar/onveranderbaar, nat/droog, hoog laag, etc.

In 1997 werd het project **Groene Ruimte** opgestart door VZW ADJ in samenwerking met de afdeling Bos & Groen en de afdeling Jeugd en Sport van de Vlaamse gemeenschap. Om de kwaliteit van groene speelruimtes te beoordelen doen we beroep op een aantal documenten opgesteld en gebruikt in het kader van dit project (bijlagen 5-6)⁶:

- Normen m.b.t. de bereikbaarheid van openbaar groen in Vlaanderen
- Groene ruimte voor jeugdwerkinitiatieven volgens speelkringen
- Avontuurlijke speelruimte

Met behulp van de instrumenten uit het Handboek Speelruimte en de documenten van het project Groene Ruimte kunnen we de kwaliteit van de bestaande speelruimten evalueren.

Concluderende fase

De informatie uit de onderzoeksfase wordt op een overzichtelijke manier gebundeld. We gaan specifiek op zoek naar de noden en knelpunten voor de kinderen en jongeren en het jeugdwerk in de gemeenten, en zoeken naar kansen en mogelijkheden. We maken opnieuw een SWOT-analyse, deze keer op het lokale niveau.

Op basis van een overzicht van alle tekorten en voorstellen tot verbetering formuleren we op basis van de eerder gedane vaststellingen de wenselijke doelstellingen en acties.

De conclusies en vaststellingen vergelijken we met de onderzoeksresultaten en –conclusies uit het onderzoeksluik. De wenselijke doelstellingen en acties toetsen we aan de beleidsaanbevelingen uit het onderzoeksluik. Indien deze beleidsaanbevelingen worden gevolgd, hebben zij dan een positief effect op het speelruimtebeleid van de gemeente?

Op basis van de vergelijking en de toetsing van de verschillende conclusies krijgen we de finale conclusies.

⁵ Nationaal Jeugdfonds Jantje Beton, NUSO. 1998. *Handboek speelruimtebeleid*. 24 stappen op weg naar kwaliteit in speelruimtebeleid.

⁶ In vzw VVOG, Groenkontakt 97/2.

II. Rotselaar

1 Vaststellingen

Rotselaar ligt in het arrondissement Leuven, net ten noorden van de provinciehoofdstad. De gemeente telde op 1 januari 2006 15.067 inwoners, goed voor 396 inw/km². Rotselaar bestaat uit de fusie van de vroegere gemeenten Rotselaar, Wezemaal en Werchter (zonder het gedeelte Wakkerzeel). Werchter vormt nog steeds een eerder afgezonderde entiteit, mede door de fysieke grens van de Demer.

Het percentage kinderen tussen 5 en 14 jaar oud in de gemeente bedraagt 13,16%. Dit maakt van Rotselaar een relatief jonge gemeente, vergeleken met het gemiddelde percentage kinderen uit die leeftijdsklasse in Vlaams-Brabant, dat slechts 11,7% bedraagt. Bijna een derde van de Rotselaarse bevolking is jonger dan 25 jaar.

Lucia Wouters is schepen van jeugdbeleid en verder ook verantwoordelijk voor de bibliotheek, kunst- en muziekonderwijs, middenstand en markten, en informatie. Raf Van de Velde is zowel jeugdconsulent als cultuurbeleidscoördinator.

De gemeente organiseert tijdens de vakanties de speelpleinwerking De Schavuit in de gemeentelijke basisschool in Rotselaar-Heikant. Verder telt Rotselaar 5 lokale jeugdbewegingen: Chiro Werchter, Chiro Wezemaal, Scouts en Gidsen Sint-Pieters-Eenheid (Rotselaar-Centrum), Scouts en Gidsen Heikant en Scouts en Gidsen Wezemaal.

1.1 Inventaris van publieke speelterreinen en terreinen gebruikt door het lokale jeugdwerk

1.1.1 Publieke speelterreinen voor ongeorganiseerde kinderen

In Rotselaar bevinden zich zes aangelegde speelterreintjes waar de kinderen uit de gemeente terecht kunnen om te spelen. Deze liggen verspreid over het grondgebied van de gemeente. Met uitzondering van de deelgemeente Werchter waar er geen speelinfrastructuur is.

De gemeente heeft 3 speelterreinen met toestellen. Naast De Plas (recreatiedomein Ter Heide) vindt men de polyvalente zaal *De Meander*. Langs het terras van de taverne ligt een ruim grasveld (6000m²) met een gloednieuwe speeltoren. Dit speelterrein is momenteel enkel voorzien voor de allerkleinsten met bijzondere aandacht voor de toegankelijkheid voor andersvalide kinderen. Het is de bedoeling de speelinfrastructuur tijdens de volgende jaren uit te breiden. Er werd geen globaal plan opgemaakt voor de verdere ontwikkeling van het terrein. Waarschijnlijk zal op de bestaande infrastructuur worden verder gewerkt, met een uitbreiding naar oudere leeftijdsgroepen. De beoogde doelgroep zijn de bezoekers van De Meander. De taverne is een drukbezochte stopplaats voor sportievelingen die de toeristische fietsroutes door de streek volgen. Uiteraard kunnen ook de bezoekers van Domein Ter Heide hier terecht. Voor de bewoners van Rotselaar-Heikant is dit het dichtstbijzijnde speelterrein met toestellen.

Tussen de huizen van de *Sint-Antoniuswijk* in Rotselaar-Centrum ligt een speelplein met 8 toestellen (schommels, veertoestellen, 2 speeltorens en een aantal betonnen tunnels om door te kruipen of over te klimmen). Het volledige grasveld waarop de speelinfrastructuur staat meet 5800m². Bij de veiligheidsanalyse in het kader van de KB's op de veiligheid van speeltoestellen, bleken hier heel wat gebreken te zijn. De toestellen werden daarom aan een stevige opknapbeurt onderworpen. Men had hier eigenlijk ook voetbaldoelen willen plaatsen maar dit stuitte op negatieve reacties van de omwonenden. Een eindje verderop is er wel een voetbalveldje. Dit speelterrein wordt voornamelijk gebruikt door de kinderen uit de buurt.

Het derde speelterrein met toestellen ligt in de deelgemeente Wezemaal, aan *Rigessel*. Dit plein ligt volledig afgesloten van de straat, omringd door huizen en heeft 7 toestellen (een speeltoren,

schommels, veertuistellen...). Ook hier zijn een aantal toestellen verwijderd na de veiligheidsanalyse. De oppervlakte van het terrein is 2052m².

Zowel De Meander als het speelterrein op Rigessel liggen afgesloten van de straten, wat uiteraard tot een veilige verkeerssituatie leidt. In de Sint-Antoniuswijk wordt het speelterrein door straten omringd. Dit zijn echter autoluwe straten in het midden van de woonwijk, waar enkel plaatselijk verkeer komt. De toestellen staan ook ver van de straatkant af op het verder erg ruimte terrein. Ook hier is de verkeerssituatie redelijk veilig te noemen.

De speelterreinen in Rotselaar worden onderhouden door de gemeentelijke groendienst. Bij bovenstaande terreinen is de netheid en het onderhoud steeds prima. In het geval van De Meander is dit niet meer dan logisch, mits het speeltoestel nog maar net geplaatst was bij ons bezoek aan de plek.

Wat avontuurlijkheid en speelvriendelijkheid betreft, is het speelterrein van de Meander enkel interessant voor de allerkleinsten. Het is wel de bedoeling dat het terrein nog uit te breiden zodat het ook aantrekkelijk wordt voor oudere kinderen. De twee andere speelterreinen zijn eerder traditionele speelpleinen met verschillende toestellen voor verschillende leeftijden, doch niet echt uitdagend voor iets oudere kinderen. De toestellen staan op ruime grasvelden met heel wat plek om te spelen tussen de speelinfrastructuur. Deze ruimte werd op geen enkele manier ingericht. Zo gauw kinderen de toestellen echter kennen, en de uitdaging verdwenen is, gaan ze steeds meer spelen op de ruimte tussenin. Deze dient dan ook het spel te stimuleren.

Op *Rigessel* ligt ook nog een voetbalveldje van 2000m². Dit terrein is omgeven door straten; maar ligt wel in een rustige woonwijk. Om de verkeersveiligheid te verhogen werd een haag aangeplant. Deze bleek echter niet zo goed bestand tegen rondvliegende voetballen en ziet er wat kaal uit.

In de *Sint-Pietersstraat* in het centrum van Rotselaar ligt een educatief bosje voor kinderen (2800m²) met inheemse bomen en struiken. Dit is een soort openbaar plantentuintje, voortgekomen uit een project van de school. De verkeersveiligheid is er in orde, de tuin ligt namelijk afgescheiden van de straat. Volgens de jeugddienst is het onderhoud in orde. De avontuurlijkheid wordt minder goed beoordeeld, maar deze plek is ook niet expliciet bedoeld om te ravotten.

In de *Valleilaan* (Rotselaar-Heikant) werd een speelbosje met picknickplek aangelegd (1700m²). Langs de straatkant ligt een verhard oppervlak vanwaar een paadje het speelbos inloopt. Vooraan in het bosje ligt een open plek met picknicktafel. Beneden is dan een bosje waar gespeeld kan worden. Het terrein wordt achteraan begrensd door de spoorlijn. Het speelbosje wordt deels beheerd en in het oog gehouden door buurtbewoners. Het plaatselijke bewonerscomité organiseert regelmatig activiteiten voor buurtbewoners op deze locatie. Op het moment van ons bezoek lag het bosje er wat verwilderd bij, overwoekerd door onkruid. De verkeersveiligheid is goed, een hek schermt het terrein van de straatkant af. Ook op het criterium avontuurlijkheid, speelvriendelijkheid en aantal spelimpulsen krijgt het speelbos een goede score van de jeugddienst.

De terreintjes in de Sint-Pietersstraat en de Valleilaan zijn projecten uitgevoerd door de Intergemeentelijke Natuur- en Landschapsploegen. De INL-ploegen beheren hagen, houtkanten, poelen, bossen, bermen etc. op een ecologisch verantwoorde manier (zie verder).

- Rotselaar heeft drie speelpleintjes met toestellen. De terreintjes in de Sint-Antoniuswijk in het centrum en in Wezemaal bestaan al langer en werden na de veiligheidsanalyse enkele jaren geleden opgeknapt. Het zijn eerder traditionele speeltuinen met een aantal toestellen op een grasveld. De tussenruimtes werden niet speciaal aangelegd of ingericht. Aan De Meander werd net een nieuw speeltoestel geplaatst. Het is het eerste van een speelterrein dat de volgende jaren nog uitgebreid moet worden. Voorlopig zullen enkel de kleinste kinderen zich er kunnen uitleven.
- Er zijn weinig sportmogelijkheden voor ongeorganiseerde kinderen. Alleen in het centrum en in Wezemaal liggen er voetbalveldjes die voor hen toegankelijk zijn.
- Er zijn twee groene speelruimtes: het schooltuintje aan de Sint-Pietersstraat en het speelbosje aan de Valleilaan.
- In Werchter zijn er geen speelruimtes.

1.1.2 Speelpleinwerking De Schavuit

Tijdens de vakanties organiseert de gemeente de speelpleinwerking De Schavuit. In de zomervakantie vindt deze werking plaats in de *gemeentelijke basisschool* in Rotselaar-Heikant. Voor hun buitenactiviteiten kunnen de kinderen terecht op de speelplaats van de school, waarop speeltoestellen en een grote zandbak staan. Er staan enkele bomen, er is een gedeelte met kippen, konijnen en andere boerderijdieren, een grasveld en sportinfrastructuur. Er worden ook activiteiten georganiseerd op de nabijgelegen *Heikantberg*. Dit is geen officiële speelzone, maar het lokaal jeugdwerk mag wel in dit bos spelen.

1.1.3 Speelterreinen gebruikt door de jeugdbewegingen

De *chiro van Werchter* heeft ruime eigen terreinen aan de lokalen en huurt er de aanpalende grasvelden bij. Naast verschillende grote speelweides hebben zij een bosje achter het lokaal en een verharde parking vooraan. Qua verkeersveiligheid scoren deze terreinen goed, doordat ze volledig afgesloten zijn van de straat. De netheid ervan is eerder matig. Tijdens Rock Werchter verhuurt de chiro de terreinen als festivalcamping. Dit brengt heel wat afval met zich mee, waarvan toch altijd hier en daar wat blijft liggen tijdens de rest van het jaar. De avontuurlijkheid en spelvriendelijkheid van het terrein worden wel als voldoende ervaren. Een enkele keer, als het heel erg warm is, wordt ook een uitstap gedaan naar de Plas van Rotselaar. Ook een bosje aan de Soldatenbrug wordt soms gebruikt om in te spelen.

De *Scouts en Gidsen van Rotselaar-Heikant* beschikken over twee grasvelden aan hun lokaal, een aan de voorkant en een groter achteraan, goed voor een oppervlakte van ca. 7000m². Zelf oordelen ze negatief over het onderhoud en de netheid ervan. Ook de spelvriendelijkheid en avontuurlijkheid zijn maar matig. Daarnaast maken ze ook regelmatig gebruik van het bos op de Heikantberg (20 activiteiten per jaar). De verkeersveiligheid is minder, maar het is er wel leuker om te spelen. 8 keer per jaar trekken ze naar de Plas van Rotselaar, die ook vlakbij gelegen is. De ligweide daar is echter niet bijzonder spelvriendelijk, maar wel veilig gelegen. Bij goed weer wordt het domein Ter Heide druk bezocht door mensen van ver buiten de gemeente. Op de grasvelden rond de plas is dan niet veel plek meer voor de lokale jeugdbewegingen om hun ding te doen. De scouts van Rotselaar Heikant trekken een viertal keer per jaar naar het speelbos op de Wijngaardberg in Wezemaal.

De *Scouts en Gidsen Sint-Pieters-Eenheid*, met lokalen in Rotselaar-Centrum zijn het meest beperkt qua speelruimte. Het hoofdterrein gelegen aan hun lokalen is bijzonder klein (350m²), en dit voor een werking met meer dan 100 leden. Bovendien is dit grasveld kaal en in slechte staat. Het terrein is volledig omgeven door huizen en grenst aan de parking van de parochiezaal wat soms wrijvingen geeft tussen de verschillende gebruikersgroepen. De scouts kunnen ook de speelplaats en de turnzaal van het aanpalende schooltje gebruiken.

Meer speelruimte vinden de scouts van Rotselaar-Centrum op een tweede, grotere, speelweide (2500m²) in de Kapelstraat. Via een verhard kerkwegeltje kunnen ze op een veilige manier van hun lokalen naar dit nabijgelegen terrein wandelen. Hier staat ook een stel voetbaldoelen. Aanpalend ligt een verwilderd bosje dat momenteel niet bruikbaar is. De jeugddienst hoopt dat het bosje op termijn wordt schoongemaakt en toegankelijk wordt om te spelen, zodat ook deze jeugdbeweging een speelbos ter beschikking heeft. Beide terreinen zijn eigendom van de kerkfabriek.

De lokalen van de *Scouts en Gidsen van Wezemaal* liggen op gemeentegrond. Daarnaast ligt een groot grasveld. Achteraan ligt nog een veldje met een klein bosje. Dit ligt er echter verwilderd bij en wordt niet zo vaak gebruikt. Langs de straatkant is er nog een apart veldje dat ingericht zal worden als (multifunctioneel) sportterrein (volleybal, petanque...). Een reeks voorbereidingen zijn reeds getroffen: het terrein werd opgeruimd en een haag werd aangeplant. Een definitief plan is er nog niet. Het veldje wordt nu enkel gebruikt wanneer er niet genoeg plaats is op de rest van het terrein. De terreinen zijn groot maar bijzonder nat en staan tijdens de wintermaanden grotendeels onder water. Op zondagnamiddag kunnen de scouts ook terecht op de sportvelden van het Montfortcollege. Deze terreinen gebruiken ze vooral als hun eigen terreinen te drassig zijn. De voetbal- en basketvelden van het college zijn prima onderhouden, maar niet bijzonder aantrekkelijk qua avontuurlijkheid en spelvriendelijkheid. De weg naar het Montfortcollege loopt enkele honderden meters langs de drukke Aarschotse Steenweg. Regelmatig gaan de scouts van Wezemaal ook naar de Wijngaardberg, die gezien wordt als een zeer avontuurlijke en leuke speelplek. Het onderhoud is prima, de weg erheen

loopt via een erg rustige woonwijk en vormt dus geen probleem qua verkeersveiligheid. Heel af en toe gaan de jongste groepen wel eens naar de pleintjes op Rigessel.

De *chiro van Wezemaal* heeft een groot terrein aan de lokalen met grasvelden, een basketveld met dolomietverharding, een grasplein met kampvuurplaats, voetbaldoelen, een beek en een poel. Deze terreinen ruimen ze zelf elke week op, terwijl het groen wordt onderhouden door de gemeente. Ze zijn dan ook tevreden over de netheid van het terrein. Ook qua avontuurlijkheid en speelvriendelijkheid hebben ze geen klachten. Bij goed weer trekken ze al eens met de fiets naar de Plas van Rotselaar. Ze kiezen daarvoor een rustige weg waarbij slechts twee drukke straten moeten worden overgestoken. Minstens 1 keer per maand vindt een activiteit plaats op de Wijngaardberg die qua spelmogelijkheden de beste kansen biedt. Het terrein ligt er prima bij en is voor de chiro van Wezemaal vlot en veilig te bereiken. De jongste groepen gaan soms spelen op het speelpleintje aan Rigessel. Qua avontuurlijkheid is dit niet echt geweldig. Het is ook alleen maar geschikt voor de allerkleinsten. Eenmaal per jaar gaat de groep met de fiets naar het provinciaal domein in Kessel-Lo. De speeltuin daar is avontuurlijker en origineler dan de speelterreintjes in Rotselaar.

De *Wijngaardberg* is een erkend natuurgebied. VZW Natuurpunt is ondertussen de eigenaar van 25ha van het gebied. Het stuk langs de Aarschotse Steenweg is eigendom van de Kerkfabriek. De rest is in privé-bezit. Het volledige gebied wordt beheerd door Natuurpunt. De toegankelijkheid is beperkt tot de wegen, waarlangs verschillende wandelingen uitgestippeld zijn. Er is een zekere zoneringsingesteld waarbij de jeugdbewegingen kunnen spelen in het deel van de Kerkfabriek. Dit is echter geen officiële speelzone. Bijna alle jeugdbewegingen van Rotselaar (de chiro van Werchter uitgezonderd) komen hier ravotten. De groepen uit Rotselaar-Centrum en Heikant moeten wel al een zekere afstand afleggen, die bovendien niet al te veilig is.

Zowat alle ondervraagde jeugdbewegingen brengen ook één keer per jaar (per fiets) een bezoek aan het provinciaal domein van Kessel-Lo. De speelinfrastructuur daar wordt als bijzonder aantrekkelijk ervaren. Op erg warme dagen trekken de chiro- en scoutsgroepen ook graag naar de Plas om te zwemmen.

- Alle jeugdbewegingen hebben een voldoende groot grasveld aan hun lokaal. Enkel bij de Scouts en Gidsen van Rotselaar-Centrum niet, maar zij kunnen terecht op een tweede speelweide vlakbij.
- De chiro in Werchter heeft een groot eigen terrein met niet alleen gras, maar ook bos.
- Een aantal jeugdbewegingen kampt met wateroverlast op de speelweides, te wijten aan de ondoordringbare ondergrond.
- In Wezemaal is er een groot speelbos op de Wijngaardberg.
- De scouts van Heikant spelen ook op de ligweide van de Plas in Domein Ter Heide. Alle groepen bezoeken het domein wel eens om te zwemmen in de zomer.
- De chiro en scouts van Wezemaal spelen met de allerjongste groepen soms op het speelterrein aan Rigessel.
- De jeugdbewegingen kunnen ook gebruik maken van de gemeentelijke sportvelden en van de voetbal- en basketvelden van het Montfortcollege in Wezemaal.

1.2 Het lokaal beleid

1.2.1 Het lokaal jeugdwerkbeleidsplan

In het jeugdruimteplan dat werd opgesteld naar aanleiding van het vorige jeugdwerkbeleidsplan (JWBP 2002-2004) waren de belangrijkste thema's speelruimte en speelbossen, thema's die ook in de volgende jaren belangrijk bleven. In het jeugdwerkbeleidsplan 2005-2007 komt speelruimte aan bod in de hoofdstukken jeugdwerkinfrastructuur en jeugdruimte.

Binnen het thema *jeugdwerkinfrastructuur* is er aandacht voor de jeugdwerklokalen en de buitenspeelruimte voor het lokale jeugdwerk. In het JWBP werd als actie de uitbreiding van de lokalensubsidies voorgesteld, zodat ze ook gebruikt kunnen worden voor de heraanleg en het onderhoud van de terreinen. Ondanks de opname ervan in de jaarplannen van 2005 en 2006 is dit er echter nog niet van gekomen. De aandacht ging voorlopig vooral naar het verbouwen en aanpassen van de jeugdwerkinfrastructuur.

Het onderhoud van de buitenterreinen van de lokale jeugdbewegingen gebeurt door de gemeentelijke groendienst. Zij maaien het gras en stellen ook plantgoed voor het aanplanten van hagen en bomen ter beschikking. Ook andere zaken zoals het verharderen van wegen en het ingroenen van de speelterreinen worden door deze dienst gedaan.

Voor de zonevreemde lokalen en terreinen wordt een RUP opgesteld en er worden oplossingen gezocht zodat elke jeugdbeweging zeker is van het gebruik van de infrastructuur op langere termijn.

Ter hoogte van het terrein van de scouts van Wezemaal zou een volledig nieuw multifunctioneel speelterrein (basket/volleybal/petanque) worden ingericht. Het terrein werd ondertussen schoongemaakt en er werd een haag rond geplaatst. De uiteindelijke afwerking is nog niet gebeurd. Het is nog onzeker wat er juist met het terrein gaat gebeuren, en wanneer.

In het hoofdstuk Jeugdruimte werden twee thema's gekozen waarrond actie ondernomen wordt: fuifruimte en publieke ruimte. Kindvriendelijke publieke ruimte is meer dan alleen maar de ruimte exclusief voor kinderen en jongeren. Kinderen zijn één van de verschillende gebruikersgroepen van de publieke ruimte in de gemeente. Vandaar de keuze om het kindvriendelijke karakter van de gemeente te bevorderen. Hiervoor werden twee acties vooropgesteld, kaderend in de doelstelling om bij elke aanpassing van de publieke ruimte kinderen en jongeren als medegebruikers in overweging te nemen. Ten eerste wordt een reglement uitgewerkt rond de aanleg van speelruimte bij nieuwe verkavelingen. Dit reglement was gepland voor 2005, maar werd nog niet uitgevoerd en uitgesteld naar 2006. Ten tweede zal bij het aanleggen van nieuwe publieke ruimte telkens een advies gevraagd worden aan de jeugdraad. Sinds het ingaan van deze maatregel werden echter nog geen nieuwe publieke ruimtes gepland en werden in de praktijk nog geen adviezen gegeven. Wel waren er enkele projecten waar de jeugdraad een inbreng had kunnen hebben, maar dit niet gebeurde, zoals de opmaak van het RUP Rock Werchter, en de aanleg van het speelterrein De Meander.

Er werd een inventarisatie en veiligheidsanalyse gemaakt van de bestaande speelpleinen en INL-ploegen (zie verder) werden aangesproken voor het opmaken van plannen voor de aanleg van terreinen en speelbossen. Er zou minstens 1 terrein per jaar aangepakt worden.

1.2.2 Milieubeleid

Er werden in Rotselaar al enkele groene speelplekjes aangelegd (Sint-Pietersstraat, Valleilaan). Deze zijn het werk van de Intergemeentelijke Natuur- en Landschapsploegen (INL-ploegen). Deze ploegen zorgen mee voor de uitvoering en het beheer van natuurprojecten binnen het gemeentelijk en provinciaal natuurbeleid, zoals het beheer van hagen en houtkanten, bossen, holle wegen, bermen etc. Daarnaast werken zij ook aan specifieke projecten voor landschaps- en natuurontwikkeling.

De gemeentelijke groendienst staat in voor het onderhoud van de terreinen van het lokaal jeugdwerk. Zij maaien de grasvelden, zorgen voor beplanting etc. Deze samenwerking loopt volgens de jeugdconsulent bijzonder goed. Het hoofd van de groendienst is betrokken bij de lokale afdeling van de vzw Natuurpunt die o.a. instaat voor het beheer van de Wijngaardberg.

1.2.3 RUP Rock Werchter

Op vraag van de organisatie van Rock Werchter en de gemeente Rotselaar werd een oplossing gezocht om de toekomst van Rock Werchter op de huidige locatie te verzekeren. Er werd een provinciaal ruimtelijk uitvoeringsplan (RUP) uitgewerkt die de zaak juridisch moet uitklaren. Het openbaar onderzoek van het RUP is afgerond en de bezwaarschriften worden momenteel behandeld door de provinciale commissie voor ruimtelijke ordening (PROCORO). Op basis van hun advies zal het RUP binnenkort aangepast en definitief goedgekeurd worden door de provincie.

Tussen de gemeenten Haacht en Rotselaar, de eigenaar van het gebied en de organisator van Rock Werchter wordt een overeenkomst gesloten. Het terrein zal worden ingericht als 'landschapspark'. Dit wil zeggen dat een grote publieke open ruimte wordt gecreëerd. Er worden geen grote ingrepen gedaan, maar wel enkele zaken die de organisatie van festivals vergemakkelijken (bijvoorbeeld het

aanleggen van ondergrondse leidingen). Daar staat tegenover dat het terrein de rest van het jaar toegankelijk zal zijn voor het publiek om te wandelen, fietsen, spelen... Het nodige parkmeubilair wordt geplaatst (banken, eventueel een kunstwerk), en fiets- en wandelinfrastructuur aangelegd, voor zover zij de organisatie van de grote evenementen niet hinderen.

1.2.4 Mobiliteit

Binnen het mobiliteitsbeleid loopt een project ter opwaardering van de trage wegen in de gemeente. In Rotselaar liggen nog veel van deze kleine wegeltjes door velden en achter de huizen. Om het fiets- en voetgangersverkeer aan te moedigen worden enkele belangrijke verbindingen via deze paadjes hersteld of heraangelegd en worden de aansluitingen van deze trage wegen op drukke wegen veiliger worden ingericht. In de dorpskernen werden een aantal kleine wegen verhard, zodat ze aantrekkelijker en toegankelijker werden, ook met de fiets. De scouts van Rotselaar-Centrum kunnen via zo'n beklinkerde kerkwegel op een veilige manier naar hun tweede speelterrein gaan.

1.2.5 Conclusie

Het meest recente jeugdwerkbeleidsplan stelde verschillende maatregelen voor ter bevordering van speelruimte in de gemeente. Eerst en vooral werd de visie vooropgesteld dat kinderen medegebruikers zijn van de publieke ruimte, en men bij de aanleg daarvan met hen rekening dient te houden. Bij nieuwe plannen zal de jeugdraad dan ook gevraagd worden advies uit te brengen. In de praktijk is dit echter nog niet gebeurd. Een tweede voorstel was het opstellen van een speelruimtereglement voor nieuwe verkaveling. Ook dit werd voorlopig nog niet gerealiseerd. Ondanks de intentie om kinderen een plaats in de publieke ruimte te geven, bleek dit in de praktijk (nog) niet gerealiseerd te kunnen worden.

Er ging ook heel wat aandacht naar de aanleg en het onderhoud van de expliciete speelruimte. De bestaande speelpleinen werden opgeknapt en aan de Meander werd gestart met de aanleg van een nieuw speelterrein. Er zijn ook nog plannen voor de inrichting van een multifunctioneel sportterrein naast het scoutsterrein in Wezemaal.

De buitenterreinen van het jeugdwerk worden onderhouden door de gemeentelijke groendienst. De laatste jaren ging de aandacht vooral naar het in orde brengen van de lokalen, maar binnenkort zou de lokalensubsidie uitgebreid worden zodat ook werken aan de buitenterreinen in aanmerking komen voor gemeentelijke subsidiegelden.

Er werd een RUP opgesteld voor het domein van Rock Werchter. Buiten de periode van festival zal het terrein een landschapspark worden. Dit wil zeggen dat het domein opengesteld wordt voor het publiek en er een heleboel activiteiten mogen en kunnen plaatsvinden. Er komt daardoor heel wat extra speelruimte in de gemeente.

Het mobiliteitsbeleid houdt zich bezig met de ontwikkeling van een netwerk van trage wegen. Kleine wegeltjes en kerkwegels worden geherwaardeerd en kunnen zo belangrijke veilige verbindingswegen vormen op de routes die kinderen gebruiken.

1.3 Noden en knelpunten

1.3.1 Beschikbaarheid en waardering van de speelterreinen

De jeugddienst geeft aan dat er te weinig parken zijn. De jeugdbewegingen zijn het hier mee eens, aangelegde parken ontbreken eigenlijk, maar merken daarbij op dat zij zo'n terrein niet gebruiken. Voor hen is een speelbos zoals de Wijngaardberg interessanter. De verschillende scouts- en chirogroepen vinden dan ook dat er geen echt tekort is aan speelbossen. Voor de groepen in Wezemaal is de Wijngaardberg vlakbij, De scouts uit het centrum en Heikant moeten zich wel al iets verder verplaatsen, al beschikken de laatste ook over het kleinere bos op de Heikantberg. Ook de chiro van Werchter zegt dat zij voldoende bossen in de buurt hebben.

Wat betreft (wijk)speelterreinen met speelinfrastructuur vindt de jeugddienst dat er nog extra speelpleinen nodig zijn. Ook Chiro Werchter denkt dat er te weinig zijn. In Werchter zijn er zelfs helemaal geen. Anderzijds gebruiken ze dit soort terreinen als jeugdbeweging eigenlijk niet. Ook de andere jeugdbewegingen vinden dat het aanbod slechts pover is, maar merken eveneens op dat zij er sowieso geen gebruik van maken en dat terreinen met toestellen niet echt geschikt zijn voor groepspelen. Enkel de groepen in Wezemaal gaan soms met hun jongste leden naar het speelterreintje aan Rigessel, vooral wanneer hun eigen terrein te nat zijn om op te spelen. Gemiddeld één keer per jaar gaat elke groep met de fiets naar het provinciaal domein in Kessel-Lo. De speeltoestellen daar worden door de jongeren bijzonder positief geëvalueerd. Het terrein scoort heel erg goed op vlak van avontuurlijkheid en spelvriendelijkheid. De aangelegde speelterreinen in Werchter worden daarentegen niet interessant bevonden.

De meeste respondenten vinden dat er voldoende grasvelden zijn. De meeste jeugdbewegingen hebben ook geen extra speelweides nodig, vermits ze daarvoor op hun eigen terrein terecht kunnen. Behalve de buitenterreinen van het jeugdwerk zijn er ook niet veel andere beschikbaar. Er is nog de ligweide aan de Plas, en binnenkort komt in het landschapspark Rock Werchter een nieuwe grote open ruimte vrij. Verharde terreinen zijn er ook niet veel in de gemeente, maar de jeugdbewegingen missen ze niet. Een aantal groepen hebben ook een verhard terrein aan hun lokaal liggen.

De jeugddienst vindt dat er voldoende sportterreinen zijn in de gemeente. De jeugdbewegingen hebben hier een andere mening over. Volgens hen zijn er niet genoeg sportterreinen voor de ongeorganiseerde jeugd. Zelf kunnen de jeugdgroepen terecht op de terreinen van de gemeente en op de voetbal- en basketvelden van het Montfortcollege. De Scouts en Gidsen van Wezemaal maken hier bijvoorbeeld gebruik van wanneer hun eigen terreinen te drassig zijn. Voetballen kunnen ze trouwens ook op hun eigen speelweiden. De andere kinderen uit de gemeente mogen echter niet op de terreinen van het Montfortcollege. Er zijn wel voetbalveldjes voor hen in de Sint-Antoniuswijk en aan Rigessel, maar geen basketvelden.

De beschikbaarheid van terreinen voor het jeugdwerk bekijken we verder met behulp van de *speelkringen* (zie bijlage 5). De eerste speelkring is het jeugdlokaal van de betreffende jeugdbeweging. De laatste jaren werden heel wat inspanningen geleverd om de jeugdbewegingen geschikte lokalen te bezorgen. Op dit moment beschikken alle groepen dan ook over aangepaste, veilige ruimtes.

De tweede speelkring gaat over de aanwezigheid van een speelplein in de directe omgeving van het lokaal, bij voorkeur met een grootte van 0,4 tot 0,6ha. Alle scouts- en chirogroepen beschikken over speelweides, het een al groter dan het andere. Het eigen terrein van de Scouts en Gidsen van Rotselaar-Centrum is erg klein, maar zij kunnen ook terecht op een groter veld vlakbij en op de speelplaats van de aanpalende school.

De derde speelkring ligt binnen een straal van 1,5km en zou een speelzone in een bos, of een avontuurlijk groen speelterrein moeten bevatten. De chiro van Werchter kunnen spelen in het bos op hun eigen terreinen en gaan soms ook naar een bosje aan de Soldatenbrug. Binnenkort wordt ook het terrein van Rock Werchter beschikbaar. De jeugdbewegingen van Wezemaal, Rotselaar-Centrum en Heikant gaan regelmatig naar de Wijngaardberg, het grootste speelbos van de gemeente. Voor de groep uit het centrum is de afstand hierheen echter al wat lastiger. Het domein Ter Heide, met de zwemvijver is centraal gelegen en wordt door al de jeugdbewegingen wel eens bezocht op erg warme dagen. Voor de scouts van Heikant ligt het terrein ook dicht genoeg voor meer regelmatige activiteiten. Het bos op de Heikantberg is voor hen ook vlakbij. De aantrekkingskracht van dit speelbos is niet groot genoeg om groepen van verderaf aan te trekken. De speelpleinwerking maakt er wel gebruik van, vermits die ook vlakbij georganiseerd wordt.

In Wezemaal liggen nog enkele andere terreinen die door jeugdbewegingen gebruikt worden en binnen de afstand van de derde speelkring vallen: de terreinen van het Montfortcollege en het speelterrein van Rigessel. Deze worden echter alleen door de dichtstbijzijnde groepen gebruikt.

Met de vierde speelkring wordt het doortrekgebied bedoeld. De bredere omgeving waar een jeugdbeweging zich in verplaatst. Rotselaar is een eerder landelijke omgeving, gekenmerkt door veel groen en rustig verkeer. Binnen het mobiliteitsbeleid wordt werk gemaakt van de ontwikkeling van een netwerk aan trage wegen: paadjes en kerkwegels worden verhard en beter toegankelijk gemaakt. Voor hun verdere verplaatsingen (naar de Wijngaardberg, domein Ter Heide) kunnen de scouts- en

chirogroepen vaak een route volgen langs autoluwe straten door rustige woonbuurten, en kunnen drukke autowegen zoveel mogelijk vermeden worden. Elke ondervraagde jeugdbeweging maakt ook een keer per jaar de verdere verplaatsing naar het provinciaal domein in Kessel-Lo. Dit domein is erg in trek omwille van de speeltoestellen die als zeer goed worden beoordeeld op het vlak van avontuurlijkheid en spelvriendelijkheid. (ondanks de opmerking dat jeugdbewegingen niet echt geïnteresseerd zijn in speeltuinen!)

- Er zijn nog onvoldoende speelpleinen met toestellen. In Werchter is geen speelinfrastructuur. De andere terreintjes vindt het jeugdwerk niet interessant genoeg.
- Er zijn te weinig sportterreinen voor de ongeorganiseerde jeugd.
- Er zijn geen parken, maar wel enkele andere groene ruimten om te spelen. De jeugdbewegingen vinden dat er voldoende bossen zijn. Ook Domein Ter Heide wordt af en toe bezocht.
- Alle jeugdbewegingen beschikken over een ruim grasveld. Sommige terreinen zijn echter vaak te nat om op te spelen.
- Het doortrekgebied is een groene omgeving waar veilige routes genomen kunnen worden naar verdere bestemmingen.

1.3.2 Normen m.b.t. de bereikbaarheid van openbaar groen in Vlaanderen

Met *woongroen* worden groene elementen (vlakke, lijn- en puntvormige elementen) bedoeld in de onmiddellijke woonomgeving, binnen de 100-150m. In een straal van 300-400m is een zekere vorm van *buurtgroen* gewenst, kleine groene ruimtes van minstens 2-3 ha. Onder *wijkgroen* verstaan we grotere groene ruimtes van min. 10 ha, gelegen op een afstand van 600 à 800m.

Rotselaar is een eerder landelijke gemeente, waar veel woongroen aanwezig is. De ene wijk is al groener dan de andere, maar over het algemeen beschikken de bewoners over tuinen, bomen in de straten, een zicht op een veld of bosje. De meeste wijken worden gekenmerkt door een open of halfopen bebouwing.

De aanwezigheid van buurtgroen varieert in de verschillende delen van de gemeente. In Werchter is er weinig buurtgroen aanwezig. Er zijn geen wijkspeelpleintjes, en geen parkjes. De deelgemeente heeft wel een groen karakter door de open bebouwing met tuinen en velden. In het centrum van Rotselaar, waar de bebouwing dichter is, werden enkele kleine speelpleintjes aangelegd. In de Sint-Antoniuswijk ligt een grote speelweide met een aantal speeltoestellen op. In de Sint-Pietersstraat vindt men het educatief bostuintje terug. Op de Heikantberg zijn er geen expliciete spelterreinen, maar men kan er wandelen en spelen in het bos op de Heikantberg. In de wijk Middelberg werd het speelbosje met picknickplaats aan de Valleilaan aangelegd. In Wezemaal vinden we een grasplein met speeltoestellen en een voetbalveldje op Rigessel.

Grotere openbare groenstructuren vinden we tussen Rotselaar-Centrum en Heikant in het Domein Ter Heide. In Wezemaal is er het grote natuurgebied van de Wijngaardberg. De deelgemeente Werchter zal met de inrichting van een landschapspark op de festivalweide van Rock Werchter een grote groene publieke ruimte vlakbij hebben.

Rotselaar is een landelijke gemeente. Er is voldoende groen aanwezig. Kleine groene elementen zijn er overal: bomen, bermen, tuinen etc. Buurtgroen in de vorm van kleine (speel)pleintjes ligt mooi verspreid over de verschillende gemeenten. Velden, weilanden en bossen versterken het groene karakter nog. Er zijn daarnaast ook een aantal grotere toegankelijke groengebieden met name Domein Ter Heide, de Wijngaardberg en in de toekomst ook het terrein van Rock Werchter.

1.3.3 Kwaliteit van de speelruimte

Op basis van het document 'Avontuurlijk speelterrein en speelbos' (Steunpunt Jeugd, zie bijlage 6) evalueren we de kwaliteit van de speelterreinen. De expliciete speelruimte voor ongeorganiseerde kinderen in Rotselaar is redelijk beperkt. In Werchter zijn er geen voorzieningen. In Rotselaar en Wezemaal zijn in totaal 3 aangelegde speelpleinen met speelinfrastructuur, in de Sint-Antoniuswijk, aan De Meander en aan Rigessel. De terreinen in de Sint-Antoniuswijk en aan Rigessel zijn relatief oude terreintjes die na de veiligheidsanalyse enkele jaren geleden werden opgeknapt. Aan de Meander werd gestart met de aanleg van een nieuw terrein, waarbij recent 1 toestel geplaatst werd, en er de volgende jaren geleidelijk aan uitbreiding komt. Bij de inrichting van deze terreinen ging de aandacht enkel naar de toestellen, die op een eenvoudig vlak grasveld geplaatst werden. Nochtans is de tussenliggende ruimte minstens even belangrijk. Ook bij de aanleg van het nieuwe terrein werd geen globaal plan opgesteld, maar enkel een geschikt toestel uitgekozen. Nochtans leent de ruime oppervlakte van de terreinen en de ligging zich tot een meer creatieve aanpak.

De terreinen aan de Sint-Pietersstraat en de Valleilaan zijn goede voorbeelden van een duurzame aanpak bij de aanleg van groene ruimte voor de jeugd. Beiden werden gerealiseerd door de INL-ploeg. Het speelbosje in de Valleilaan biedt een kleine, maar avontuurlijke groene speelplek voor de kinderen uit de buurt. Het educatieve bosje in de Sint-Pietersstraat mist echter voldoende spelimpulsen.

Het speelbos op de Wijngaardberg voldoet aan alle vereisten. Het is voldoende groot, wordt prima onderhouden door VZW Natuurpunt. Het reliëf en de gevarieerde begroeiing zorgen voor een interessante afwisselende speelomgeving. De put met poel op de top van de berg is een extra avontuurlijk element.

- Bij de speelterreinen met toestellen is er enkel aandacht voor de toestellen niet voor de tussenruimte.
- De Wijngaardberg scoort goed als avontuurlijk speelbos.
- Er werden enkele interessante kleine groene speelruimtes aangelegd (Valleilaan en Sint-Pietersstraat), maar er werden niet voldoende spelimpulsen gecreëerd.

2 Swot-analyse⁷

2.1 Sterktes

Er zijn slechts enkele aangelegde wijkspiegelpleinen met speelinfrastructuur in Rotselaar, maar die zijn wel groot in oppervlakte. Het speelterrein aan Rigessel is 2052m² groot, de terreinen in de Sint-Antoniuswijk en aan de Meander resp. 5800 en 6000m².

In 2001 nam de gemeente Rotselaar deel aan het project Groene Ruimte. Dit leidde tot enkele inspanningen ter uitbreiding van de groene speelruimte in de gemeente. Er is zeker aandacht voor deze aanpak in Rotselaar. Er werd gezocht naar voldoende groene speelruimte voor het lokaal jeugdwerk en enkele terreinen werden op een duurzame groene manier ingericht (educatief bosje in de Sint-Pietersstraat en speelbosje aan de Valleilaan). De gemeente kan beroep doen op de INL-ploegen voor de aanleg en het beheer van dergelijke speelruimtes.

De Wijngaardberg is een groot speelbos in Wezemaal dat door de verschillende jeugdbewegingen gebruikt wordt. Het terrein is bijzonder aantrekkelijk voor het jeugdwerk met een groot aantal spelimpulsen door het reliëf, de gevarieerde begroeiing en de aanwezigheid van een put met water. Het onderhoud van het speelbos wordt uitgevoerd door Natuurpunt VZW, die ook de rest van het natuurgebied beheert.

De speelpleinwerking kan gebruik maken van gevarieerde buitenterreinen om te spelen, de speelplaats van de gemeentelijke basisschool en een speelweide. Er staan verschillende speeltoestellen en er is sportinfrastructuur. Bovendien kunnen ze ook activiteiten doen in het nabijgelegen bos op de Heikantberg.

Alle jeugdbewegingen beschikken over ruime speelweides. De buitenterreinen van het jeugdwerk worden onderhouden door de gemeentelijke groendienst (gras maaien, inzaaien, ter beschikking stellen van plantgoed).

2.2 Zwaktes

De persoon werkzaam op de jeugddienst is slechts deeltijds jeugdconsulent. De rest van de werkuren is hij werkzaam als cultuurfunctionaris van Rotselaar. De jeugdconsulent heeft dan ook erg weinig tot geen tijd voor extra vormingen, vergaderingen of activiteiten georganiseerd op bovenlokaal niveau.

Er zijn nog enkele blinde vlekken wat betreft speelruimte in de gemeente. De deelgemeente Werchter en het gebied aan de Heikant hebben geen wijkspiegelpleintjes met speelinfrastructuur. Er zijn ook geen andere speelruimten of sportinfrastructuur aanwezig. Op de Heikantberg is er wel een bespeelbaar stuk bos. Sportinfrastructuur voor ongeorganiseerde jeugd en parken zijn er in de hele gemeente te weinig beschikbaar. Er zijn ook weinig verharde speelterreinen, maar het jeugdwerk heeft niet echt behoefte aan deze laatste soorten. Ze beschikken zelf over grasvelden om te voetballen, of kunnen terecht op de gemeentelijke sportvelden en de terreinen van het Montfortcollege. Gewone speelweides en avontuurlijke terreinen zoals speelbossen zijn belangrijker voor hun werking.

De aangelegde wijkspiegelpleinen zijn redelijk groot, maar de kwaliteit van de inrichting is niet optimaal. Ze bestaan uit een verzameling toestellen op een effen grasveld. Er is geen sprake van een totaalinrichting of bijzondere aandacht voor de ruimte tussen de speeltoestellen. Ook voor het nieuwe speelterrein aan de Meander, dat tijdens de volgende jaren verder uitgebouwd zal worden, werd geen globaal plan opgesteld.

Het speelbos aan de Valleilaan had meer spelvriendelijk aangelegd kunnen worden. De nadruk ligt hier misschien teveel op het natuurvriendelijk aspect. Het educatief bosje in de Sint-Pietersstraat is zelfs expliciet niet bedoeld om in te spelen.

⁷ Voor een schematisch overzicht: zie bijlage 7

Ondanks de intentie in het jeugdwerkbeleidsplan om de jeugdraad bij ruimtelijke ontwikkelingen te betrekken is dit tot op heden niet gebeurd. Er werden dan ook geen nieuwe plannen gemaakt voor de aanleg van publieke ruimtes. Toch zijn er een aantal processen gaande waarin de inbreng van jongeren kansen kan scheppen voor een kindvriendelijke openbare ruimte. De jeugdraad die zich hier afzijdig lijkt te houden leidt tot een aantal gemiste kansen: het RUP Rock Werchter, de ontwikkeling van een netwerk van trage wegen, de aanleg van een nieuw speelterrein aan De Meander. In het kader van het RUP werd een algemene oproep gelanceerd naar de bevolking om hun mening te formuleren over de plannen. De jeugdraad reageerde hier echter niet op.

2.3 Kansen

Rotselaar is een relatief jonge gemeente, met een groot aandeel kinderen en jongeren in de bevolking. Een derde van de inwoners is jonger dan 25, wat de draagkracht voor een kwalitatief (en kwantitatief) jeugruimtebeleid groter maakt.

Het mobiliteitsbeleid van Rotselaar werkt aan een project dat het gebruik van trage wegen moet bevorderen. Het opwaarderen van dergelijke wegen en paden komt de kinderen en jongeren alleen maar ten goede. De bereikbaarheid van de verschillende speelterreinen wordt beter voor de jongste weggebruikers. Bovendien kunnen langs dergelijke trage wegen spelimpulsen worden ingericht die de spelvriendelijkheid van de openbare ruimte verhogen.

Het project Groene Ruimte legde de basis voor een groeiende aandacht voor groene speelruimte. Jeugdbeleid en natuurbeheer worden gecombineerd bij de uitwerking van verschillende projecten (Sint-Pietersstraat, Valleilaan, Wijngaardberg). De samenwerking tussen de jeugddienst en de gemeentelijke groendienst (waarvan het hoofd ook werkzaam is bij de lokale afdeling van VZW Natuurpunt) verloopt bijzonder vlot. Dit biedt zeker mogelijkheden voor de inrichting van meer avontuurlijke groene speelruimte in Rotselaar.

Momenteel bevindt het RUP Rock Werchter zich in de laatste fase voor goedkeuring. Het gebied zal ontwikkeld worden tot een groot landschapspark met ruimte om allerhande activiteiten te organiseren, ruimte waar men dingen kan en mag doen.

In het laatste jeugdwerkbeleidsplan werd voorgesteld de jeugdraad te raadplegen bij de aanleg van publieke ruimte in de gemeente. Tot dusver werden geen nieuwe plannen ontwikkeld, maar in de toekomst kan dit nieuwe kansen bieden om kinderen en jongeren een plaats te geven in de publieke ruimte.

Een van de voorgestelde acties in het huidige jeugdwerkbeleidsplan is het opstellen van een reglement aangaande speelruimte bij de ontwikkeling van nieuwe verkavelingen. Deze doelstelling werd tot dusver nog niet uitgevoerd (er werden ook geen nieuwe verkavelingen meer ontwikkeld). In dit reglement zou kwalitatieve speelruimte verplicht kunnen worden. De regels zouden de praktijk van kind-eilandjes op restruimtes aan banden moeten leggen.

Aan het terrein van de Scouts en Gidsen van Wezemaal ligt een veldje dat volgens het jeugdwerkbeleidsplan nog ingericht moet worden. Het terrein werd al ingezaaid en afgezoomd met een haag. Het is de bedoeling dat hier sportinfrastructuur komt, bij voorkeur een multifunctioneel sportveld. Ook aan het scoutsterrein in het centrum van Rotselaar ligt nog een verwaarloosd bosje dat in de toekomst ingericht kan worden. Het nieuwe terrein aan De Meander biedt nog verdere mogelijkheden om kwalitatieve speelruimte te ontwikkelen.

2.4 Bedreigingen

Een aantal jeugdbewegingen kampen met een slechte afwatering van hun terreinen. Een groot deel van het jaar liggen hun speelweides er bijzonder drassig bij. Dit is te wijten aan de natuurlijke ondergrond, een ondoordringbare bodem, een probleem waar geen eenvoudige oplossing voor bestaat. Enkel een intensieve drainering via een buizensysteem zou dit kunnen oplossen.

De scouts van Rotselaar-Centrum zijn het meest beperkt qua speelruimte. Buiten hun eigen speelweide is er weinig ruimte in de buurt. Wanneer zij willen spelen in bijvoorbeeld een speelbos, moeten ze zich tamelijk ver verplaatsen.

De jeugdraad van Rotselaar kent een snel verloop. Op dit moment wordt de ploeg geleidelijk aan vervangen door nieuwe leden. Het is niet eenvoudig om jonge mensen te motiveren voor de vaak ingewikkelde processen voor ruimtelijke ontwikkelingen. Dit is in het bijzonder een probleem voor ruimtelijke thema's die vaak op langere termijn opgevolgd dienen te worden.

3 Gewenste doelstellingen en acties

Op basis van de bevindingen uit de SWOT-analyse worden hier de gewenste doelstellingen en acties geformuleerd die tot een beter speelruimtebeleid moeten leiden. De bovenstaande resultaten worden geordend in 3 thema's:

- Kinderen en jongeren in de publieke ruimte
- Kwalitatieve speelterreinen
- Inspraak en betrokkenheid van de jeugd

3.1 Kinderen in de openbare ruimte

Kinderen zijn medegebruikers van de openbare ruimte. Spelende kinderen mogen niet verdrongen worden naar kind-eilandjes, expliciete speelterreinen afgesloten van de gewone publieke ruimte, maar zijn deel van de activiteiten in de publieke ruimte. Ruimte wordt ook steeds schaarser waardoor expliciete kinderruimte nog meer in het gedrang komt en het kindvriendelijk karakter van andere openbare ruimte nog belangrijker wordt.

- Een kindvriendelijke reflex dient gestimuleerd te worden. Ook binnen de andere beleidsdomeinen (milieu, mobiliteit, etc.) moet voldoende aandacht gaan naar het ruimtegebruik van de jeugd.
- De jeugdraad dient betrokken te worden bij de verschillende planningsprocessen. Niet alleen bij de aanleg van publieke ruimte, want ook andere plannen zoals het RUP Rock Werchter, de aanleg van het nieuwe speelterrein De Meander, de ontwikkeling van het netwerk trage wegen, kunnen een kindvriendelijke ruimte scheppen. Het advies van de jeugdraad bij deze thema's is dan ook wenselijk.
- Men kan creatief omgaan met publieke ruimte zodat deze aantrekkelijker en toegankelijker wordt voor kinderen en jongeren. Een voorbeeld hiervan is de ontwikkeling van het zogenaamde *speelweefsel*. De verschillende plekken waar kinderen vaak komen worden verbonden door veilige kindvriendelijke ingrepen. Men kan alternatieve routes markeren en aantrekkelijker maken. Langs straten en pleinen kunnen kleine spelimpulsen gecreëerd worden (hinkelpaadje, niveauverschillen, etc.). In Rotselaar wordt reeds werk gemaakt van een netwerk van trage wegen (kerkwegels, binnenpaadjes, etc.) dat zich uitstekend leent voor dergelijke spelvriendelijke inrichting. Het jeugdwerk maakt regelmatige verplaatsingen naar andere speelterreinen in hun buurt en doet dit zoveel mogelijk via veilige straten door rustige woonwijken. Ook deze routes kunnen door middel van kleine ingrepen spelvriendelijker gemaakt worden.

3.2 Kwalitatieve speelterreinen

Bij de aanleg van speelterreinen wordt vaak te weinig aandacht besteed aan de kwaliteit van de ruimte. Men hecht enkel belang aan de toestellen die geplaatst worden en niet aan de algemene inrichting van het terrein. Nochtans is de ruimte tussen en rond de toestellen minstens even belangrijk.

- Bij de inrichting van speelterreinen dient voldoende aandacht te gaan naar de totaalinrichting (groene elementen, creatieve ingrepen in de omgeving, een flexibele inrichting die meegroeit met de buurtkinderen, etc.). Voor de verdere inrichting van De Meander kan een globaal plan opgemaakt worden dat een visie geeft op de volledige ruimte, en de creatie van spelimpulsen buiten de toestellen voorziet.

Het lokaal jeugdwerk maakt weinig gebruik van de expliciete speelruimtes. Zij verkiezen avontuurlijke speelterreinen zoals speelbossen, of grote open ruimtes om pleinspelen te organiseren. Nochtans trekken zij af en toe naar het Provinciaal Domein van Kessel-Lo omdat de speelinfrastructuur daar interessanter is. Rotselaar heeft met de Wijngaardberg een avontuurlijk en interessant speelbos voor de jeugdbewegingen in Wezemaal. Voor de andere groepen is de afstand veel groter. Zij komen op de

Wijngaardberg spelen, maar maken de verplaatsing veel minder vaak. Er zijn nog enkele groene ruimtes beschikbaar (De Plas, Sint-Pietersstraat, Valleilaan, Heikantberg) maar die bieden vaak niet voldoende spelimpuls of zijn te klein voor een jeugdgroep. Er is nood aan meer groene speelruimte en speelzones in bos- of natuurgebied, vlot bereikbaar voor de verschillende lokale jeugdbewegingen.

- Verdere afbakening en inrichting van speelzones in bos- en natuurgebied, bereikbaar voor kinderen. Eventueel dient men avontuurlijke spelimpuls te voorzien zodat de groene ruimtes goed bespeelbaar worden. Het ecologisch-educatief aspect blijft belangrijk, maar voldoende spelmogelijkheden zijn ook nodig om de ruimte interessant te maken voor kinderen en jongeren.

3.3 Inspraak en betrokkenheid van de jeugd

Voldoende inspraak van kinderen en jongeren is nodig bij de verschillende planningsprocessen. De jeugdraad kent echter een snel verloop. De laatste tijd stopten heel wat leden ermee, en werden ze vervangen door nieuwe, jongere mensen die nog actief zijn in het jeugdwerk. Het is moeilijk om deze jongeren te motiveren voor langere termijnprocessen, wat ruimtelijke processen haast altijd zijn. Bij een aantal lopende processen is een inbreng van de plaatselijke jeugdvertegenwoordigers wenselijk. Voor de opmaak van het RUP Rock Werchter werd een algemene oproep gedaan naar alle inwoners van Rotselaar. De jeugdraad heeft deze kans echter niet aangegrepen om een advies te formuleren. Ook in projecten dient de stem van de jeugd gehoord te worden om een kindvriendelijke inrichting van de openbare ruimte te bekomen (speelsterrein De Meander, netwerk van trage wegen).

- De jeugdraad dient betrokken te worden bij de ontwikkeling van het netwerk van trage wegen. Zij kunnen de aanzet leveren tot de ontwikkeling van het speelweefsel in Rotselaar door creatieve ingrepen langs de routes die vaak door kinderen gebruikt worden.
- De jeugdraad kan een visie geven op de ontwikkeling van een totaalplan voor De Meander om een kwalitatief spelvriendelijk speelsterrein in te richten.
- De jeugdraad moet blijvend gestimuleerd worden om zich te laten horen in ruimtelijke thema's die de jeugd aanbelangen.

III. Dilbeek

1 Vaststellingen

Dilbeek ligt in het arrondissement Halle-Vilvoorde, ten westen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Dilbeek is een gemeente met grote interne verschillen, gaande van sterk verstedelijkte wijken aan de grens met Brussel, tot meer landelijke delen in de overgang naar het Pajottenland.

De gemeente Dilbeek ontstond op 1 januari 1977 uit de fusie van de gemeenten Dilbeek, Groot-Bijgaarden, Itterbeek, Schepdaal, Sint-Martens-Bodegem en Sint-Ulriks-Kapelle. Op 1 januari 2006 telde de gemeente 39.408 inwoners, goed voor 954 inw/km², maar deze dichtheid verschilt sterk binnen de gemeentegrenzen. Het percentage 5 tot 14-jarigen bedraagt 11,94%, iets meer dan het gemiddelde in Vlaams-Brabant.

Elke Zelderloo is schepen van jeugd en heeft verder de bevoegdheden voor lokale economie, landbouw en toerisme, cultuur, Europese zaken en het gelijke kansen beleid. De jeugddienst telt 6 personeelsleden. Marc Matthys vervult de functie van jeugdconsulent.

Tijdens de vakanties wordt een gemeentelijke speelpleinwerking georganiseerd op het domein Begijnenborre. Er zijn heel wat jeugdbewegingen in Dilbeek (8 chirogroepen en 3 scoutsgroepen) verspreid over de verschillende deelgemeenten.

1.1 Inventaris van publieke speelterreinen en terreinen gebruikt door het lokale jeugdwerk

1.1.1 Publieke speelterreinen voor ongeorganiseerde kinderen

In het centrum van **Dilbeek** ligt het *Gemeentepark*. Vooraan in dit park staat het gemeentehuis, met daarachter een grote vijver. Naast het gemeentehuis werden een aantal speeltoestellen geplaatst op een glooiend, lager gelegen grasveld (600m²) tussen het gemeentehuis en de straat waar de lokale markt staat. De speeltoestellen liggen in de schaduw van enkele grote bomen. De speelinfrastructuur is vooral geschikt voor jongere kinderen. Er staan een grote combinatietoren, schommels en enkele kleinere toestellen. Het grasveld wordt enkel van de straat gescheiden door het voetpad. Door de diepere ligging wordt een psychische grens met de straat geschapen. Het terrein ligt er bijzonder netjes bij en is qua spelimpulsen zeker prima voor de jongere kinderen.

Aan de andere kant van het gemeentehuis ligt aan de overkant van de Heetveldenstraat een bos waar jeugdbewegingen en andere kinderen kunnen spelen, bekend als het Pattattenveld. Struikgewas scheidt het speelgebied van de straat. Het bos is licht heuvelachtig, met een steile heiling enkele meters omhoog vanaf de straatkant. De begroeiing is gemengd, met soms dik struikgewas, en soms een meer open plantengroei. Langs de kant van het gemeentehuis ligt een groot driehoekig grasveld. Onder andere de scoutsgroepen Paloke en Alena komen hier regelmatig spelen. Alena vindt de avontuurlijk en spelvriendelijkheid van het terrein goed, evenals de netheid. Ook over de veiligheid onderweg naar het terrein klagen ze niet.

Enkele honderden meters verder ligt het ontmoetingscentrum *De Westrand*. Achter het centrum ligt een gemengd speelterrein van 600m² groot. Een deel is voorzien als skatepark. Op een verharde ondergrond staan een aantal skatetoestellen. Langs de zijkant en achter het skateterrein werden nog een aantal andere toestellen voorzien: een combinatietoren met glijbaan en enkele wipstoestellen voor de kleine kinderen en een klauterconstructie voor iets oudere jongens en meisjes. De verkeersveiligheid is in orde. Het hele terrein is omzoomd met een hek en struiken. Enkel langs de voorkant, enkele meters voor het skateterrein is er toegang tot de straat. De toestellen zijn goed onderhouden, maar er groeit wel wat onkruid in de zandbak. De spelvriendelijkheid en aantal spelimpulsen worden door de jeugddienst als goed beoordeeld. Het terrein is geschikt voor verschillende leeftijden.

In de Dennenlaan, ligt het speelterrein *Kalenberg*. Hier vinden we een combinatietoren met glijbaan, een zandbak, schommels en een veertoestel. Dit wijkspeelpleintje ligt in een wijk met middelhoge appartementsgebouwen, dicht bij de Ninoofse Steenweg. Het terreintje is vooral interessant voor de jongere kinderen. De jeugddienst beoordeelt het terrein matig op alle criteria.

In de Theresialaan in Dilbeek vinden we een van de meest gevarieerde speelterreinen terug. Achter de St-Theresiakerk ligt het speelterrein *Pippezijsje*. Aangrenzend heeft Chiro Iris haar lokalen. Het speelterrein en de achterliggende omgeving vormen dus ook het buitenterrein van deze jeugdbeweging. De speeltoestellen werden ingeplant op de rand van een niet-ingerichte, natuurlijke omgeving. Achter het speelterrein groeien verschillende soorten struiken en bomen, met variërende dichtheden in de plantengroei, hier en daar open plekken, doorgangen, kleine heuveltjes etc. Helemaal achteraan ligt een groot grasveld met een stel voetbaldoelen op. De origineel vormgegeven speeltoestellen kunnen verschillende leeftijden boeien. Er is een kleine glijbaan in de vorm van een olifant, een stel schommels, een grotere draaiende glijbaan, een wip en een draaiend klimrek. Qua spelvriendelijkheid en avontuurlijkheid scoort dit speelterrein zeker uitstekend. De ligging aan het einde van een doodlopende straat zorgt voor een verkeersveilige situatie. Het terrein is ook in orde wat betreft netheid en onderhoud.

In de *Withuislaan* ligt een klein speelterreintje (50m²) in een uithoek vlak langs de straatrand. Er staan een speeltoren met glijbaan en een veertoestel in een grote zandbak. Het pleintje is goed onderhouden maar enkel interessant voor de allerkleinsten. De ligging langs de straatkant is niet ideaal qua verkeersveiligheid.

Enkele tientallen meters verderop, tussen de Withuislaan en Kouterweg, ligt een basketbalveld. Het terrein is volledig afgesloten met hoge hekken met langs beide straatkanten een ingang. Aan de Withuislaan wordt het terrein van de straat gescheiden door een parkeerterrein. In de Wolsemwijk, op de grens met de Zuurweidewijk ligt ook nog een voetbalveld en een basketveld.

Ook in de *Renbaanwijk* is er een basketveld. Dit ligt langs een verkeersvrije weg tussen de Draverslaan en de Leliestraat, enkel toegankelijk voor voetgangers en fietsers. De weg loopt door een parkachtige omgeving met bomen, struikgewas en open grasveldjes. Het terrein is iets minder goed onderhouden, maar de verkeersveiligheid is ideaal. Hoewel de omgeving niet expliciet als speelterrein is ingericht, zou de parkweg toch een aantal interessante speelimpulsen kunnen bieden.

Aan het *Gemeenteplein* van **Groot-Bijgaarden** ligt een speelterrein vlak naast de lokalen van Chiro Windekind. Het terrein wordt langs een kant ook nog begrensd door een parking. De helft van het speelterrein wordt ingenomen door een basketveld. Op de andere helft staan een aantal toestellen: een combinatietoren in een zandbak, veertoestellen, en een uitkijktoren. De speeltoestellen zijn niet bijzonder origineel, maar wel goed onderhouden. Er is weinig (geen) extra speelruimte rondom. De chiro heeft geen andere terreinen aan haar lokaal. Achter de parking en de lokalen loopt een dreef. Het speelterrein ligt afgesloten van de straat, enkel langs de kant van de parking is de verkeerssituatie iets minder veilig.

In de *Reinaertwijk*, een sociale woonwijk met heel wat flatgebouwen, werd een grote open ruimte (800m²) tussen de gebouwen ingericht als speelterrein. De wijk kent een groot verloop van de bewoning waardoor er steeds kinderen in de buurt wonen van alle verschillende leeftijdscategorieën. Op het grote grasveld werden voetbaldoelen geplaatst, langs de straatkant afgeschermd met hagen. Aan de andere kant wordt het voetbalterrein gescheiden van het gedeelte met toestellen door een net. Er staat een combinatietoren en enkele kleinere toestellen voor de allerkleinste kinderen. Een beetje verderop werd een hindernissenparcours ingericht, een constructie om over te klauteren, gericht op de grotere kinderen in de wijk. Het terrein heeft wat reliëf en er staan verschillende banken, struiken en bomen. De jeugddienst vindt de verkeersveiligheid slechts matig. Het onderhoud is wel goed, en de avontuurlijkheid en het aantal spelimpulsen wordt als zeer goed geëvalueerd.

Aan de cafetaria van het gemeentelijk sportcentrum *Ten Gaerde* in Groot-Bijgaarden staan 3 speeltoestellen: een klein combinatietoestel en twee veertoestellen. Deze toestellen zijn goed onderhouden, maar weinig origineel en enkel geschikt voor de allerkleinste kinderen.

In de wijk *Nieuwenbos* liggen twee terreintjes, op het ene werden de zandbakken verwijderd. Het andere heeft een basketveld. Volgens de jeugddienst is de verkeersveiligheid ervan goed.

Nieuwenbos is een rustige woonwijk gekenmerkt door halfopen bebouwing. Qua spelvriendelijkheid worden ze eerder negatief beoordeeld.

Achter de kerk van **Itterbeek** ligt een speelweide met daarop een klein voetbaldoel, een combinatietoren met glijbaan voor jonge kinderen en een klauterconstructie voor oudere kinderen. Het terrein is dus geschikt voor kinderen van verschillende leeftijd. De jeugddienst beoordeeld de spelvriendelijkheid en de verkeersveiligheid als matig. De straatzijde van het terrein is niet afgeschermd. Langs een kant ligt een braakliggend terrein tussen de speelweide en het eerste huis. Achter dit braakliggend terrein staat een lage boom met overhangende takken. Dit hoekje zou een mooie geborgen speelhoek kunnen zijn maar is momenteel overwoekerd door brandnetels. In een uithoek van het terrein loopt een paadje naar een achterliggende weg.

Beukenbos en *Bettendries* zijn eerder verwaarloosde terreintjes in het gehucht Sint-Anna-Pede. De toestellen werden er na de veiligheidsanalyse weggehaald. Bettendries is niet meer dan een grasveldje. Beukenbos heeft een tennisterrein. De verkeersveiligheid is er wel goed. Ze zijn minder goed onderhouden en de spelvriendelijkheid wordt door de jeugddienst als slecht geëvalueerd.

Aan de sporthal *Caerenberg* in **Schepdaal** ligt een klein speelpleintje (30m²) met een zandbak en twee veertoestellen. Dit is een terreintje voor jonge kinderen, goed onderhouden en verkeersveilig.

De *Loveldwijk* is een sociale woonwijk met lage eengezinswoningen. In het midden werd een open ruimte (500m²) ingericht als speelterrein. Er staat een groot aantal toestellen voor verschillende leeftijden. Voor de kleinere kinderen zijn er wipstoestellen en een klimcombinatie met glijbaan. Verder staan er ook moeilijkere klautertoestellen, springpaaltjes, een schuilhokje en schommels. In het midden werd een boom geplant, met banken rond. De toestellen staan in verschillende zandbakken op het grasveld. Langs twee zijden wordt het terrein begrensd door de bebouwing. Langs de derde kant staat een rij struikgewas. Het terrein wordt van de straat gescheiden door een lage haag. De verkeersveiligheid is daardoor niet optimaal. Het terrein is wel goed onderhouden en biedt voldoende spelimpuls volgens het oordeel van de jeugddienst.

De jeugddienst van Dilbeek is gevestigd in *Jeugdcentrum Castelhof*, een oud klooster vlak aan het station van **Sint-Martens-Bodegem**. Het jeugdcentrum zal ontwikkeld worden tot een aantrekkelijke, vlot bereikbare en toegankelijke plek voor de jeugd van Dilbeek. De werken aan de verschillende gebouwen zijn nog volop aan de gang. Naast een hele rij andere voorzieningen werd ook aanzienlijk wat speelruimte voorzien op het domein. In de tuin van het klooster werden een zandbak en enkele speeltoestellen geplaatst (een combinatietoren en enkele kleinere toestellen). Achter het hoofdgebouw is er een verhard speelterrein waar een stel basketdoelen werd gezet. De jeugddienst zou hier graag een multifunctioneel sportveld zien. De speel- en sportinfrastructuur in de tuin van het jeugdcentrum is vrij toegankelijk.

De Dilbeekse milieuraad zette zich in om een aantal mogelijkheden voor natuurexploratie en –beleving uit te werken in de tuin van Castelhof: een ecologische schooltuin, twee wilgenhutten en een insectenhotel werden gerealiseerd. Er werd een bosleerpad aangelegd voor kleuters en kinderen van de eerste graad lagere school. Het is niet de bedoeling dat dit bosje een openluchtmuseum wordt. Integendeel 'hoe meer er in geravot wordt, hoe beter'⁸. De persoon uit de milieuraad die zich engageerde voor het project, zetelt niet meer in de raad, waardoor de promotie ervan stil ligt en het onderhoud niet meer wordt opgevolgd door de raad zelf.

Tussen de Molenstraat en de *Molenvijver* liggen twee aangrenzende grasvelden met daarop verschillende toestellen. Er staan een combinatietoren en enkele veertoestellen voor de jonge kinderen en een klimtoestel en babbelhoekje voor de iets ouderen. Het speelterrein heeft een onregelmatige vorm, met enkele heuveltjes. Tussen de twee speelterreinen loopt een smal paadje dat de twee straten met elkaar verbindt. De verkeersveiligheid is goed, het hele terrein is omzoomd met dicht struikgewas, met een ingang aan de Molenvijver, een autoluwe straat in een rustige woonwijk. Het onderhoud is redelijk goed, maar er groeit wel wat onkruid in de zandbak aan de klimrekken.

- Verspreid over de gemeente ligt een grote variatie aan speelterreinen, gaande van kleine wijkspeelpleintjes voor kleuters (Ten Gaerde, Caerenbergveld, Withuislaan) tot grotere speelterreinen voor verschillende leeftijden (Loveldwijk, Reinaertwijk, Westrand, Castelhof). Er zijn ook een aantal trapveldjes en basketvelden.
- Er zijn heel wat gemengde speelterreinen, met toestellen en sportinfrastructuur, groene speelruimte etc.
- De mate van onderhoud en kwaliteit verschilt erg. Sommige speelterreinen werden recent heraangelegd, op andere plaatsen werden de toestellen weggehaald en liggen de pleintjes er verwaarloosd bij.
- Het centrum van Dilbeek heeft het meest gevarieerde aanbod aan speelruimte: speeltoestellen voor verschillende leeftijden, een speelbos, en een skatepark. Ook Groot-Bijgaarden heeft relatief veel speelterreintjes. De terreinen in Sint-Martens-Bodegem hebben eveneens een goede gevarieerde speelinfrastructuur.
- Sint-Ulriks-Kapelle is de enige woonkern waar geen speelinfrastructuur is. Maar ook de Zuurweide- en Saviowijk trokken de laatste jaren nieuwe bewoners aan waardoor de nood aan speelterreinen er groter is geworden. In Sint-Anna-Pede (Itterbeek) liggen twee verwaarloosde grasveldjes waar de toestellen werden weggenomen.

1.1.2 Speelpleinwerking Begijnenborre

Al meer dan 15 jaar wordt de gemeentelijke speelpleinwerking georganiseerd op het terrein Begijnenborre, in het centrum van de gemeente. Het domein is eigendom van de dekenij van Sint-Jans-Molenbeek. Er zijn basketvelden, een grote speelweide en verschillende speeltoestellen, naast infrastructuur voor binnenactiviteiten. Het terrein is ook gewoon toegankelijk voor ongeorganiseerde kinderen.

De laatste jaren werd heel wat geïnvesteerd in de infrastructuur (sanitair, schilderwerken, nieuwe speeltuigen, nieuwe bomen). Omdat de gemeente echter geen eigenaar is van het domein moeten nieuwe investeringen in Begijnenborre telkens goed overwogen worden. Enkele jaren geleden werd wel een verlening van de huurovereenkomst afgesloten, waardoor de speelpleinwerking nog zeker kan doorgaan op deze plaats tot 2021. De jeugddienst organiseert ook het verhuur van de terreinen buiten de vakanties. Sommige jeugdbewegingen organiseren er dan grotere gewestactiviteiten bijvoorbeeld.

Het terrein heeft twee grote delen. Het eerste bestaat uit een groot terrein met allerlei soorten speeltoestellen voor verschillende leeftijden. Er zijn verschillende klimtorens, combinatietoestellen, schommels en een kabelbaan. Tussen de verschillende toestellen staan een aantal jonge boompjes. Daarnaast ligt er een grote zandbak met toestellen voor kleinere kinderen en is er een basketveld.

Het tweede deel van het terrein wordt gevormd door een groot vlak grasveld. De twee delen worden gescheiden door een smalle zone met beplanting. Tussen de struiken en bomen lopen verschillende paadjes die de twee terreinen met elkaar verbinden. De gevarieerde beplanting biedt een aantal extra spelimpulsen. Eén plekje valt in het bijzonder op: een aantal bomen werden in een kring aangeplant en naar elkaar toe gebogen waardoor een gezellig geborgen plekje ontstaat. Hier en daar werden nog andere natuurlijke elementen op het terrein geplaatst, zoals oude boomstronken en strobalen.

1.1.3 Speelterreinen gebruikt door de lokale jeugdbewegingen

Dilbeek

Chiro Don Bosco maakt gebruik van terreinen aan het Don Boscocentrum dicht bij het station van Dilbeek, waar ze over een voetbal- en basketveld beschikken. Soms gaan ze spelen in het vlakbij gelegen Wivinabos, dat privé-eigendom is, maar daar werden ze al een paar keer weggejaagd. *Chiro Savio* heeft haar lokalen aan de andere kant van de spoorweg, aan het Saviocentrum.

De jongens van *Scouts en Gidsen Alena* hebben een eigen terrein aan de lokalen in de Ketelheidestraat, bestaande uit een grasveld en een bos (350m²) waar het grootste deel van hun activiteiten plaatsvindt. De verkeersveiligheid is prima, omdat het terrein aanpalend aan de lokalen

ligt. De avontuurlijkheid en spelvriendelijkheid worden ook positief beoordeeld, het onderhoud slechts matig. Ongeveer 30 keer per jaar organiseert scoutsgroep Alena een activiteit op het *Pattattenveld* (Heetveldenlaan). Dit is een groot grasveld met een speelbos aan het gemeentehuis van Dilbeek (zie hoger) De weg erheen is voldoende veilig, en ook de spelvriendelijkheid is even goed als op het eigen terrein. Het Pattattenveld is de grootste beschikbare open ruimte in Dilbeek en wordt daardoor ook vaak gebruikt voor allerlei activiteiten buiten het jeugdwerk zoals de jaarmarkt, het festival Jospop etc. Daarnaast gaan de scouts ook regelmatig naar het Park van Dilbeek waar ook een aantal toestellen staan (zie hoger). De Wolfspuiten, het nabijgelegen natuurgebied, worden iets minder vaak bezocht (25 activiteiten per jaar).

De meisjes van *Scouts en Gidsen Alena* hebben hun lokaal aan de kleuterschool aan de Neerhofstraat. Op het terrein voor de lokalen is een zandbak met wat kleinere speeltoestellen rond. Daarnaast zijn er nog schommels en een klimrek. Tussen de straat en de lokalen ligt een groot grasveld. Het volledige terrein is afgesloten door een hek. Het grasveld is redelijk groot en goed onderhouden.

De lokalen die de *Scouts en Gidsen Paloke* gebruiken zijn eigendom van de gemeente en liggen vlak onder de ring. Ze beschikken over een groot grasveld dat goed onderhouden is en elke week gebruikt wordt. Wekelijks trekt minstens één van de takken naar het bos aan het Pattattenveld in het centrum van Dilbeek. Soms wordt ook een activiteit georganiseerd in het nabijgelegen bos van Berchem (Thaborberg). Hiervoor moet wel telkens toestemming gevraagd worden.

De lokalen van *Chiro Iris* liggen aan de Heilige Theresialaan achter de gelijknamige kerk. Ze grenzen aan speelterrein Pippezijpe dat eerder beschreven werd. Deze groep heeft dus toegang tot een van de meest gevarieerde terreinen van Dilbeek, met een grote speelweide, speelbos en een aantal toestellen.

Groot-Bijgaarden

Scouts en Gidsen de Pelgrims beschikken over een ruim grasveld achter de lokalen (ca.2000m²). Rond het hele terrein staat een hek. Achteraan groeien er wat struiken en dicht bij het lokaal is er een klein heuveltje met een boom op. Ook voor de lokalen ligt een klein veldje waar niet echt veel op gedaan kan worden. Het terrein zelf is veilig, maar de straat heeft te kampen met heel wat sluikeverkeer. Het grasveld is redelijk net en onderhouden.

Chiro Windekind heeft haar lokalen aan het Gemeenteplein van Groot-Bijgaarden. Ze hebben geen eigen speelterrein maar kunnen terecht op de toestellen en het basketveld naast hun lokaal (zie hoger). Ze kunnen ook op de parking spelen, wanneer er geen auto's staan.

Itterbeek

De *chiro van Itterbeek* bestaat uit twee groepen, *Jokonta* (jongens) en *Allegro* (meisjes). Hun activiteiten vinden plaats op hun eigen terrein, een klein grasveld (800m²). Verschillende leden van de leiding van chiro Jokonta vulden de enquête in. Alledrie beoordeelden ze de spelvriendelijkheid van hun terrein als slecht, en het onderhoud als matig tot slecht.

Sint-Ulriks-Kapelle

De *Chiro van Sint-Ulriks-Kapelle* speelt elke week op haar eigen terrein, een groot grasveld, aan de Kerkstraat. Hun terrein is eigendom van de kerkfabriek, maar wordt gehuurd door de gemeente. De groendienst zorgt voor het onderhoud en de beplanting. De avontuurlijkheid en spelvriendelijkheid zijn goed. Een groot grasveld biedt immers veel mogelijkheden. Ook de verkeersveiligheid is prima, het volledige terrein is afgesloten door een haag. Op 100 meter van de lokalen ligt het Kasteel La Motte. Dit is geen expliciete speelruimte. Maar de chiro kan er terecht op het grasveld rond het monument. Bovendien is er een leuk bos om in te spelen (1,5 voetbalvelden groot). Voor grote gewestactiviteiten wordt er 1 keer per jaar naar Begijnenborre of naar het Park van Dilbeek gegaan.

Sint-Martens-Bodegem

Chiro Bodegem heeft een groot eigen grasveld (1000m²) waar de meeste activiteiten georganiseerd worden. De verkeersveiligheid wordt zeer goed gevonden, nochtans is er langs de straatkant geen omheining. Ook de netheid en spelvriendelijkheid van het terrein zijn goed. Achteraan op het terrein ligt een veld voor beachvolleybal dat ca. 25 keer per jaar gebruikt wordt. De spelvriendelijkheid wordt als zeer goed beoordeeld, het onderhoud ervan is echter matig. Daarnaast kan de chiro ook gebruik maken van de parking van feestzaal Solleveld (600m²). Deze wordt echter veel minder gebruikt (10activiteiten per jaar). Qua spelvriendelijkheid en avontuurlijkheid krijgt deze een bijzonder negatieve beoordeling. Op minder dan een kilometer van de lokalen ligt een bos (Tenbroekstraat) waar ongeveer 25 keer per jaar gebruik van gemaakt wordt. Ondanks de afstand is de verkeersveiligheid goed. De avontuurlijkheid wordt als 'zeer goed' beoordeeld.

Schepdaal

Via een rustige weg komt men op het terrein van de *Chiro van Schepdaal*. Op het eerste deel van hun terrein ligt een basketveld. Achter de lokalen hebben ze nog een grasveld van ongeveer dezelfde grootte ter beschikking. Langs de rand van de speelweide staan nog enkele bomen. Het grasveld is niet zo goed onderhouden, en het terrein is aan de kleine kant voor de grote chirogroep.

- Alle jeugdbewegingen beschikken over een grasveld aan hun lokalen, behalve Chiro Windekind. Sommige hebben naast een speelweide nog een bosje of een basketveld op hun buitenterreinen.
- Chiro Windekind heeft geen eigen buitenterrein maar speelt op het basketveld en de parking aan het Gemeenteplein van Groot-Bijgaarden.
- Het speelbos in het centrum van Dilbeek wordt vaak gebruikt door de verschillende naburige jeugdwerkingen.
- Chiro Iris heeft het meest gevarieerde speelterrein, met een speelweide, speelbos en aangrenzend aan een leuk speelplein met toestellen.

1.2 Het lokaal beleid

1.2.1 Het lokaal jeugdwerkbeleidsplan

Het jeugdwerkbeleid in Dilbeek is gebaseerd op negen algemene doelstellingen. Een van deze doelstellingen handelt over het jeugdruimtebeleid dat het gemeentebestuur wil voeren. Men wenst een actief beleid te voeren inzake ruimte voor de jeugd en het jeugdwerk, met voldoende, degelijke en veilige ruimte voor de jeugd, evenwichtig gespreid over de verschillende Dilbeekse deelgemeenten en wijken. In het jeugdwerkbeleidsplan wordt een globaal jeugdruimteplan opgenomen. Het jeugdcentrum Castelhof wordt verder ingericht zodat de jeugddienst haar werking kan ontplooiën vanuit een toegankelijk jeugdcentrum aantrekkelijk voor kinderen en jongeren. In de wijken moeten aangepaste spel- en ontmoetingsruimten aanwezig zijn voor de jeugd. De inrichting hiervan en de samenwerking met andere gemeentelijke diensten wordt gecoördineerd door de jeugddienst. Een aandachtspunt blijft een geschikte veilige infrastructuur voor het lokale jeugdwerk. De VZW Jeugdinfra blijft verder instaan voor het beheer van de jeugdlokalen.

Er wordt gestreefd naar een integraal jeugdbeleid. Alle collegepunten die de jeugd aanbelangen worden doorgestuurd naar de jeugdraad. De verschillende schepenen worden gevraagd om de jeugdraad zoveel mogelijk op de hoogte te houden. In adviezen van de jeugdraad wordt er telkens op aangedrongen om zoveel mogelijk bij jeugdzaken betrokken te worden. Bovendien kreeg de jeugdraad ook een vertegenwoordiger in de gemeentelijke stuurgroep aangaande het Ruimtelijk Structuurplan. Het was echter niet eenvoudig om ook echt een jeugdparagraaf in het plan te krijgen. In het structuurplan wordt wel melding gemaakt van het verbinden van de jeugdvoorziening in een recreatief fietsnetwerk, en het opstellen van een BPA om het probleem van zonevreemdheid van een aantal jeugdlokalen op te lossen.

Uit de Kliksonsbevraging en eigen enquêtes door de gemeente bleek dat het overgrote deel van de kinderen een tekort aan speelruimte ervaart. De vraag naar speeltuigen is niet de belangrijkste, hoewel meer dan de helft van de respondenten dit missen. Het gemis aan open vlaktes en graspleinen met sportmogelijkheden, en aan parken of bossen blijkt nog groter te zijn. Daarnaast is er ook nood aan een goed uitgebouwd skatepark.

Uit een rondvraag bij de verschillende jeugdbewegingen in het kader van het jeugdwerkbeleidsplan blijkt dat velen onder hen te kampen hebben met een gebrek aan speelruimte. Vooral het gebrek aan open ruimtes en bos komt hier naar boven. De verenigingen kunnen met hun talrijke grote groepen meestal niet op hetzelfde moment spelen op de kleine ruimte die voorhanden is.

Er werd een inventaris van de beschikbare speelterreinen gemaakt, die moest leiden tot een speelfolder om te verspreiden onder de jeugd. De inventaris wordt wel intern gebruikt, de publicatie is echter nog niet gerealiseerd. Alle speelterreinen werden ook aangepast aan de veiligheidsnormen. Tegelijk werkte men verder aan de uitbouw van de speeltoestellen en terreinen. Er werd geïnvesteerd in nieuwe speeltuigen en oude speeltuigen die niet meer voldeden werden vervangen. De speelterreinen in de Reinaertwijk, Loveldwijk, Molenvijver, Pippezijpe en aan de Kerk van Itterbeek werden recent nog onder handen genomen. Ook Castelhof wordt gestadig verder uitgebouwd tot een multifunctioneel jeugdcentrum met verschillende spelmogelijkheden in de omliggende tuin.

Al enkele jaren probeert de jeugddienst een samenwerking met de sociale woningmaatschappijen op te starten. Dit zou immers tot nieuwe subsidiemogelijkheden kunnen leiden voor de aanleg van speelterreinen in de sociale woonwijken. Dit bleek echter zeer moeilijk. De sociale woningmaatschappijen vinden speelruimte immers geen prioriteit.

Ook op andere vlakken streeft het jeugd beleid naar samenwerking en communicatie. De oprichting van een zogenaamde 'speelcel' moet de contacten tussen de groendienst, sportdienst, de dienst openbare werken en de jeugddienst bevorderen. Er werd beslist zo weinig mogelijke formele vergaderingen te houden, maar er is wel voortdurend onderling contact en overleg. Ook inspraak en communicatie met de bevolking wordt beoogd, al zijn er in dit opzicht nog niet veel initiatieven genomen.

In samenspraak met de jeugdwerkingen was men van plan het aanbod aan speelruimten uitgebreid worden. De situatie aangaande speelbossen zou onderzocht worden en eventueel kom men privé-eigenaars aanspreken om overeenkomsten te sluiten over het gebruik van hun domeinen. Op die manier wil men dan bestaande noden opvangen. In het werkingsverslag van 2004 wordt opgemerkt dat er geen noden gesignaleerd werden waardoor er niet verder gewerkt werd aan deze doelstelling.

De VZW *Jeugdinfra* werd in 1979 opgericht om de gemeentelijke jeugdlokalen te onderhouden en te beheren. Later werden ook de andere jeugdlokalen erbij genomen. De bedoeling was het onderhoud en beheer aan de jeugd zelf over te laten. De leden van de jeugdraad kunnen elk een afgevaardigde voor de VZW aanduiden. De leden zijn dus afkomstig uit het jeugdwerk. Er zitten ook enkele politieke vertegenwoordigers bij, maar zij zijn enkel waarnemend lid en kunnen niet mee stemmen. Het doel van Jeugdinfra is het beheer, onderhoud en verbetering van jeugdlokalen in Dilbeek en van de lokalen van de speelpleinwerking Begijnenborre. Daarnaast geven zij ook advies aan het gemeentebestuur over de uitbreiding, verbouwing en toewijzing van jeugdlokalen.

Hun prioriteit ligt bij de lokalen van het jeugdwerk. Jeugdinfra is niet echt bezig met de noden en problemen van de buitenterreinen. Wel wordt elke twee jaar een inventaris opgemaakt en worden alle lokalen en hun buitenterreinen gecontroleerd op o.a. veiligheid. Bij de laatste analyse werd opgemerkt dat de afsluitingen overal in orde zijn, maar niet altijd hoog genoeg. Alle lokalen zijn veilig te bereiken. Er zijn wel wat problemen met de afwatering van een aantal terreinen.

Samen met de dienst Ruimtelijke Ordening werd werk gemaakt van een BPA voor de lokalen en terreinen die zonevreemd waren. Voor een aantal terreinen zijn de aanvragen nog lopend. De samenwerking tussen de jeugddienst en Jeugdinfra, en de dienst Ruimtelijke Ordening aangaande deze materie liep vlot.

1.2.2 Milieubeleid

De milieuraad toonde eerder al interesse voor de inrichting van groene speelruimte. In de tuinen van jeugdcentrum Castelhof werd een ecologische schooltuin aangelegd en een bosleerpad voor de jongere kinderen (zie hoger). Er werd een informatiemap gemaakt voor leerkrachten. De bedoeling van dit laatste project is ook expliciet dat er gespeeld mag worden in het bosje. De persoon die achter die project stond zit echter niet meer in de milieuraad. De staat van het bosleerpad wordt momenteel niet meer intensief opgevolgd en niet meer gepromoot door de milieudienst. De jeugddienst zorgt wel zelf voor het onderhoud van de tuinen van Castelhof. Het centrum trekt ook heel wat bezoekers, die nog steeds gebruik maken van het bosje.

Momenteel zijn er plannen om aan de Wolfspuiten een speelbos in te richten. De Wolfspuiten is een 90 ha groot natuurgebied tussen Dilbeek en Groot-Bijgaarden. Het is een erg waardevol gebied, en de toegang is beperkt tot de voetpaden alleen. Om intensief gebruik uit het reservaat te houden zal een ecologisch minder waardevol stuk worden ingericht als avontuurlijk speelterrein. Het gaat hier om het perceel van de gemeente tussen het kerkhof en het cultureel centrum De Westrand. Er worden geen toestellen geplaatst maar het terrein wordt meer spelvriendelijk gemaakt door de aanleg van speelheuvels en het creëren van extra spelimpulsen met avontuurlijke materialen zoals oude boomstronken. De timing is afhankelijk van de budgetten die kunnen vrijgemaakt worden, maar verwacht wordt dat de realisatie in 2007 kan gebeuren.

1.2.3 Mobiliteit

In het meest recente jeugdwerkbeleidsplan werd ook gekozen voor het thema mobiliteit. Een deel ervan handelt over veilige verplaatsingen van en naar fuiven. Meer relevant voor het speelruimtebeleid is de doelstelling om een efficiënt, functioneel, veilig en uitnodigend voet- en fietspadennetwerk te voorzien. Dit netwerk moet fijnmazig zijn om aan de verplaatsingsbehoeften van kinderen en jongeren te voldoen. Voor grotere afstanden is er nood aan een degelijk uitgebouwd openbaar vervoersnetwerk. Een concrete actie is de betrokkenheid van de jeugdraad bij de aanleg van fiets- en voetpaden door de gemeente. De doelstellingen van het jeugdruimteplan worden bekend gemaakt aan de verkeerscommissie en aan de stuurgroep ruimtelijk structuurplan.

Een tweede actie is het verder evalueren en aanpassen van de speelstraten om extra speelruimte te creëren tijdens de vakanties.

1.2.4 Besluit

Men wil een goed uitgebouwde, veilige speelinfrastructuur ontwikkelen, gelijkmatig verspreid over de verschillende wijken en deelgemeenten. De nadruk ligt sterk op de speeltoestellen en de laatste jaren werden veel middelen geïnvesteerd in speelterreinen. Bestaande toestellen werden na de veiligheidsanalyse vervangen en nieuwe speelterreinen werden aangelegd. De jeugddienst verhuisde naar het oude klooster Castelhof in Sint-Martens-Bodegem. Men is volop bezig aan de uitbouw van een multifunctioneel jongerencentrum op deze locatie. Er werden ook al heel wat infrastructuurwerken gedaan op het domein Begijnenborre waar de speelpleinwerking wordt georganiseerd. Over deze investeringen dient telkens goed nagedacht te worden, omdat het domein geen eigendom is van de gemeente, maar gehuurd wordt.

De jeugddienst zou graag een samenwerking organiseren met de sociale huisvestingsmaatschappijen voor de ontwikkeling van speelterreinen, vermits dit voor aanzienlijke bijkomende subsidiemogelijkheden kan zorgen. De huisvestingsmaatschappijen zijn echter niet geïnteresseerd.

Bijzonder in het Dilbeekse jeugdbeleid is de VZW Jeugdinfra. Deze organisatie houdt zich bezig met de jeugdwerkinfrastructuur. Ze zorgde onder andere al voor een oplossing voor de zonevreemdheid van een aantal lokalen en hun terreinen en verdeelt de lokalensubsidies onder de jeugdbewegingen. Met uitzondering van het probleem van zonevreemdheid beperkt hun werking zich echter tot de lokalen.

Vanuit de milieuraad werd het bosleerpad in Castelhof aangelegd. De drijvende kracht achter dit project zit echter niet meer in de milieuraad waardoor de promotie en het onderhoud ervan stilligt.

Vanuit de milieudienst is men wel bezig met de inrichting van een speelbos aan de Wolfspuuten. De openstelling hiervan wordt volgend jaar verwacht.

Beleidszaken die de jeugd aanbelangen worden in principe aan de jeugdraad doorgespeeld. De jeugdraad dringt er in haar adviezen ook steeds op aan dat er rekening wordt gehouden met de jonge bewoners van de gemeente. De samenwerking tussen de verschillende gemeentediensten loopt over het algemeen redelijk vlot. Dit kan echter sterk afhangen van de betrokken personen, of zelfs van de partijkleur van de betrokken schepen.

1.3 Noden en knelpunten

1.3.1 Beschikbaarheid en waardering van de speelterreinen

De beschikbaarheid van speelterreinen verschilt sterk naargelang de deelgemeenten. Kinderen en jongeren zijn niet altijd in staat om zelf de afstanden naar verder gelegen speelterreinen af te leggen. Hun actieradius is sterk beperkt tot hun onmiddellijke omgeving. De jeugddienst beantwoordde de beschikbaarheidsvraag voor de volledige gemeente en kwam tot de conclusie dat er te weinig speelbossen zijn, maar ook dat er nog niet voldoende parken en speelterreinen met speelinfrastructuur zijn. Speelweiden en verharde terreinen zijn er wel voldoende. Basket- en voetbalvelden blijken ook aanwezig te zijn, maar uit bevraging van de jeugdbewegingen zijn er niet genoeg in de meer landelijke deelgemeenten zoals Sint-Ulriks-Kapelle of Sint-Martens-Bodegem.

De meeste woonkernen hebben ook minstens één plein met toestellen, met uitzondering van Sint-Ulriks-Kapelle waar geen speelterrein is, en het centrum van Schepdaal waar enkel de allerkleinsten zich kunnen uitleven. De Loveldwijk in Schepdaal heeft wel een groot speelterrein met toestellen. In Sint-Anna-Pede en Nieuwenbos werden de buurtspeelpleintjes helaas afgebroken en liggen de veldjes er wat verwaarloosd bij. In de Savio- en Zuurweidewijk is een nieuwe vraag naar dergelijke terreintjes. Deze wijken waren verouderd maar hebben de laatste jaren veel nieuwe inwoners aangetrokken waardoor de bevolkingssamenstelling wijzigde en er nieuwe noden ontstonden. De ondervraagde jeugdbewegingen vinden haast allemaal dat er te weinig speelpleinen met toestellen zijn. Ze weten ze vaak ook niet zijn, omdat ze die niet gebruiken voor hun activiteiten.

Het enige echte speelbos, waar spelen van oudsher toegelaten is, ligt in het centrum van Dilbeek, aan het gemeenteplein. De scoutsgroep Alena is dus tevreden, en ook voor Paloke zijn er voldoende. Er zijn nog wel enkele andere bossen in de gemeente waar jeugdbewegingen terecht kunnen. De bossen in Dilbeek zijn vaak in privé-bezit, en daardoor niet altijd vrij toegankelijk. Ook parken of andere groene speelruimtes zijn er niet al te veel. De Chiro van Sint-Ulriks-Kapelle kan terecht aan het kasteel La Motte, maar zij hebben dan weer geen speeltoestellen of sportvelden in hun omgeving. De Chiro van Itterbeek heeft een tekort aan speelbossen en speeltoestellen en parken ontbreken. Ook in Sint-Martens-Bodegem ontbreekt een speelbos. Deze groep beschikt zelf wel over een groot grasveld, en een verhard terrein, maar had toch graag meer sportterreinen gezien.

Zoals voor Rotselaar kunnen we de beschikbaarheid van speelruimte voor de jeugdbewegingen ook evalueren aan de hand van de speelkringen (zie bijlage 5). De VZW Jeugdinfra heeft ervoor gezorgd dat alle jeugdbewegingen in orde zijn wat betreft de eerste speelkring, hun lokalen. De meeste jeugdbewegingen hebben ook voldoende grote speelweides aan hun lokalen (tweede speelkring). Zoals eerder al gezegd, heeft Chiro Windekind in Groot-Bijgaarden dat niet, maar ligt hun lokaal naast een speelterrein met basketveld. Chiro Iris heeft het meest gevarieerde buitenterrein, bestaande uit een ruim grasveld en een speelbosje grenzend aan een publiek speelterrein met toestellen. Sommige jeugdbewegingen hebben erg grote buitenterreinen (Chiro Bodegem), anderen moeten het met heel wat minder stellen (Chiro Itterbeek, Chiro Schepdaal).

De derde speelkring biedt de meeste mogelijkheden voor de jeugdbewegingen die in het centrum van Dilbeek gelokaliseerd zijn. Het Pattattenveld, het park van Dilbeek, het speelplein aan de Westrand en de Wolfspuuten zijn allemaal daar gelegen. Voor andere jeugdbewegingen zijn er soms weinig alternatieven binnen een redelijke afstand. Veel bossen zijn privé-bezit, of er is een toelating nodig om er te mogen spelen. De chiro van Sint-Ulriks-Kapelle, waar verder geen expliciete speelruimte is, kan

bijvoorbeeld terecht in het domein van Kasteel La Motte. Scouts Paloke gaat soms spelen in het bos in Sint-Agatha-Berchem.

Het karakter van het doortrekgebied is sterk verschillend doorheen de gemeente. Het uitzicht van de deelgemeenten en wijken van Dilbeek varieert van landelijk tot minder of meer verstedelijkt. De wegen zijn niet altijd even veilig, maar de ontwikkeling van een fijnmazig fiets- en voetpadennetwerk, aangepast aan de behoeften van de jeugd is een van de beleidsdoelstellingen.

- De beschikbaarheid van speelterreinen verschilt sterk van wijk tot wijk.
- In de centra van Dilbeek en Groot-Bijgaarden vindt men de meeste spelmogelijkheden. In Groot-Bijgaarden zijn er vooral voorzieningen voor ongeorganiseerde kinderen. In Dilbeek-centrum kunnen de jeugdbewegingen zich uitleven in het bos aan het Gemeenteplein en het Pattatenveld.
- De meeste jeugdbewegingen hebben een speelweide ter beschikking. Speelbossen worden het meest gemist, vaak omdat ze niet zomaar toegankelijk zijn. De jeugdbewegingen in het centrum van Dilbeek zijn het meest tevreden over de beschikbaarheid van speelterreinen in hun buurt.
- In de landelijke gemeenten zijn er onvoldoende sportterreinen.

1.3.2 Normen m.b.t. de bereikbaarheid van openbaar groen in Vlaanderen

Met *woongroen* worden groene elementen (vlakke, lijn- en puntvormige elementen) bedoeld in de onmiddellijke woonomgeving, binnen de 100-150m. In een straal van 300-400m is een zekere vorm van *buurtgroen* gewenst, kleine groene ruimtes van minstens 2-3ha. Onder *wijkgroen* verstaan we grotere groene ruimtes van min. 10 ha, gelegen op een afstand van 600-800m.

Binnen de gemeente Dilbeek zijn er sterke verschillen in het groene karakter van de deelgemeenten en zelfs tussen de wijken. In het oosten van Dilbeek, in de deelgemeenten Dilbeek en Groot-Bijgaarden rukt de verstedelijking op. Je vindt er meer gesloten bebouwing, drukkere straten en meer voorzieningen. Sint-Martens-Bodegem, Sint-Ulriks-Kapelle en Schepdaal hebben een veel landelijker karakter.

In de hele gemeente is veel woongroen aanwezig, ook in de meest verstedelijkte wijken. Veel huizen hebben een voortuin en bermen, restruimtes en verkeersrotondes zijn beplant. Pleintjes hebben ook vaak een groen karakter en zorgen voor kleine stukken buurtgroen. In Sint-Martens-Bodegem is er het speelpleintje aan de Molenvijver en de tuin van Castelhof. Andere grote groene (speel)ruimtes zijn er in de Loveldwijk in Schepdaal, de Reinaertwijk in Groot-Bijgaarden, de Renbaanwijk in Dilbeek, etc. Grote groene ruimtes vinden we als velden en weiden in de landelijke gemeenten. In het centrum van Dilbeek vinden we een groot park en zelfs een 90 ha groot natuurgebied. In andere delen van de gemeente liggen ook nog verschillende kleinere natuurgebieden. Groot-Bijgaarden heeft een kasteel met bijbehorend bos. Op meerdere plaatsen in de gemeente zijn er nog kleine (private) bosgebieden. Er is dus ook heel wat wijkgroen beschikbaar.

Dilbeek heeft een groen karakter. Dit is vanzelfsprekend in de meer landelijke deelgemeenten zoals Sint-Martens-Bodegem en Schepdaal, maar ook in de verstedelijkte wijken duikt heel wat groen op, in de vorm van voortuinen, bermen, boomaanplantingen etc. Restruimtes, rotondes, pleintjes, etc. zijn vaak aangelegd met aandacht voor groene elementen. Er zijn heel wat grote tuinen en kleine privébossen die voor extra natuurelementen zorgen. Het verstedelijkte centrum van Dilbeek heeft enkele grotere groene ruimtes die de bebouwing doorbreken: het park van Dilbeek, het bos aan het Pattatenveld en de Wolfspuiten.

1.3.3 Kwaliteit van de speelruimte

De kwaliteit van de speelruimte varieert sterk. Het onderhoud van de meeste terreinen bleek in orde, ook van de kleinere speelpleintjes, en de sportterreinen. Opvallend is de nadruk op speeltoestellen in de speelruimte. Na de invoering van de KB's op de veiligheid van speelterreinen moest de volledige speelinfrastructuur herbekeken worden en eventueel aangepast of vernieuwd.

Op enkele pleintjes werden de toestellen verwijderd en (nog) niet vervangen. Deze pleintjes liggen er nu wat verwaarloosd bij. De meeste toestellen werden echter vervangen, meestal door gelijkaardige zaken, zonder inspraak van de buurtbewoners. Kleine speelpleintjes zijn meestal gericht op jonge gebruikers. Op grotere speelterreinen vinden we over het algemeen toestellen terug voor verschillende leeftijden.

Dergelijke kleine pleintjes, meestal met een typische inrichting bestaande uit een combinatietoren en wiptoestellen, vinden we op Caerenberg in Schepdaal, de Withuislaan en de Dennenlaan in Dilbeek, en Ten Gaerde in Groot-Bijgaarden. Ook de grotere speeltoestellen aan het gemeentehuis en Castelhof zullen eerder kleine kinderen boeien. Vaak worden de toestellen in een zandbak geplaatst.

Grotere speelpleinen vinden we in de Loveldwijk (Schepdaal) en de Reinaertwijk (Groot-Bijgaarden), waar telkens toestellen voor kleuters staan en moeilijkere klauterconstructies voor grotere kinderen, en aan De Westrand waar een deel van het plein als skatepark werd ingericht. Ook het kleinere pleintje aan de kerk van Itterbeek combineert verschillende moeilijkheidsgraden. De nadruk bij de aanleg van deze pleinen lag voornamelijk op de toestellen, en minder op de omgeving. Toch zijn hier en daar interessante elementen in de tussenruimtes te vinden. Het speelplein in de Reinaertwijk ligt op een glooiend terrein, met hier en daar struikgewas en bomen om tussen te spelen. In een hoek van het pleintje in Itterbeek staat een boom met laaghangende takken, waar een interessante speelplek gecreëerd kan worden. Op verschillende speelreintjes vinden we ook toestellen of constructies terug die geborgenheid bieden en zich lenen tot gewoon wat rondhangen en babbelen met leeftijdsgenootjes.

Pippezijsje (Heilige Theresialaan) is het meest interessante speelreintje wat betreft variatie en inrichting. Achter de toestellen ligt een speelbosje met struikgewas en bomen, waarvan vooral het niet-ingerichte karakter aanspreekt. Het terrein heeft wat reliëf en een gevarieerde begroeiing met open plekken en slingerende paadjes. Achteraan ligt ook nog een groot grasveld. Dit terrein is de wekelijkse stek van Chiro Iris, maar is eveneens bedoeld voor de kinderen uit de buurt.

Hoewel de nadruk niet ligt op het avontuurlijk inrichten van de speelreintjes vinden we hier en daar interessante elementen terug. Er is bijvoorbeeld het bosleerpad in de tuin van Castelhof. Sommige speelreinen hebben struikgewas, kleine heuveltjes, en smalle paadjes (de tussenstrook op terrein Begijnenborre) of een onregelmatige vorm met geborgen hoekjes (Molenvijver) die extra speelimpuls kunnen bieden, maar vaak worden deze zaken niet ten volle benut. Ook een omgeving zoals die van het basketveld in de Renbaanwijk biedt heel wat kansen voor een aantrekkelijke speelruimte.

De buitenterreinen van het jeugdwerk zijn meestal grasvelden, soms hebben ze ook een verhard terrein zoals een basketveld of een parking, of zelfs een bos aangrenzend aan hun lokaal. Enkel Chiro Windekind heeft geen open ruimte. Over het algemeen zijn jeugdgroepen tevreden over hun terrein, een vlak terrein met gras biedt immers veel mogelijkheden. Verder spelen ze het liefst in bossen, waar ze het gemakkelijkst een verplaatsing voor ondernemen, maar die zijn niet altijd voorhanden.

- Bij de aanleg van speelreinen ligt de nadruk op de toestellen, minder op de ruimte ertussen.
- Er zijn een aantal kleine speelpleinen gericht op jongere kinderen. Grotere speelruimtes zijn ingericht om verschillende leeftijden aan te trekken. Er is niet enkel aandacht voor het moeilijkere klauterwerk maar ook voor rustplekjes om gewoon wat te zitten.
- De omgeving en tussenruimtes van een aantal terreinen biedt mogelijkheden voor creatieve ingrepen om meer groene en avontuurlijke speelruimte te scheppen.
- Groene speelruimte vindt men aan Pippezijsje, het bosleerpad in Castelhof, en in het bos aan het Gemeenteplein.
- De jeugdbewegingen zijn tevreden over hun speelweides, al hebben ze soms weinig plaats. Ze organiseren ook graag activiteiten in een meer avontuurlijke omgeving, maar die is niet altijd voorhanden.

2 Swot-analyse⁹

2.1 Sterkten

De speelinfrastructuur ligt goed verspreid over de gemeente. Al zijn er hier en daar nog blinde vlekken. De aard van de speelterreinen is ook erg gevarieerd. Er zijn redelijk wat sportterreintjes (basket- en voetbalvelden), vooral in de meer verstedelijkte wijken. Daarnaast is er ook veel aandacht voor wijkspiegelpleinen met toestellen.

Er zijn verschillende kleine speelterreintjes voor jonge kinderen en grotere terreinen waar toestellen staan voor verschillende leeftijden, eventueel gecombineerd met andere voorzieningen zoals skateinfrastructuur, of een sportveldje. Het aanbod aan toestellen is gevarieerd, vooral wanneer oudere kinderen de doelgroep vormen. Vaak worden ook geborgen plekjes voorzien om gewoon wat te zitten en te babbelen met leeftijdsgenootjes. Pippezijsje is een mooie combinatie van leuke speeltoestellen met een speelbosje en een groot grasveld.

De VZW Jeugdinfra verzorgt het onderhoud en het beheer van de jeugdlokalen. Een van hun doelstellingen is de toekomst van de lokalen en terreinen van het jeugdwerk verzekeren via BPA's om de zonevreemdheid aan te pakken. Om de 2 jaar worden alle terreinen en lokalen aan een veiligheidsanalyse onderworpen.

De jeugdbewegingen in het centrum van Dilbeek hebben heel wat speelruimte ter beschikking. Naast hun eigen terreinen kunnen zij terecht in het speelbos en het Pattattenveld aan het gemeenteplein. Binnenkort komt daar nog het speelbos aan de Wolfspuiten bij.

De speelpleinwerking kan in domein Begijnenborre beschikken over een ruim, gevarieerd terrein, centraal gelegen in de gemeente. Er staan heel wat speeltoestellen met verschillende moeilijkheidsgraad, er is een zandbak voor de kleinsten en een groot grasveld voor pleinspelen. Een interessante mogelijkheid zit in de afscheiding tussen de speelweide en het veld met toestellen. Een smalle strook met struiken en bomen creëert een natuurlijke afscheiding maar voorziet ook in een aantal verborgen hoekjes en speelplekjes.

2.2 Zwakten

Er is weinig aandacht voor kinderen als medegebruikers in de publieke ruimte. Het beleid is uitsluitend gericht op expliciete speelterreinen, bij voorkeur met speeltoestellen. Ook het luik kinderen en mobiliteit gaat niet verder dan het voorzien van veilige fiets- en voetpaden, maar houdt geen rekening met bijvoorbeeld het concept speelweefsel.

Na de veiligheidsanalyse werden op enkele pleintjes de toestellen weggenomen, maar niet vervangen. Deze terreintjes in bijvoorbeeld Sint-Anna-Pede en Nieuwenbos liggen er nu wat verwaarloosd bij. Er is een redelijke goede spreiding van de speelinfrastructuur over de gemeente, maar toch zijn er nog enkele blinde vlekken, in Sint-Ulriks-Kapelle en in de Zuurweidewijk en Saviowijk, meer centraal in Dilbeek. In de meer landelijke delen van de gemeente zijn er onvoldoende sportterreinen.

Bij de (her)aanleg van de speelterreinen werden geen rekening gehouden met de wensen van de bevolking. Er werden geen inspraakprocedures gevolgd.

Er zijn weinig avontuurlijke groene speelruimtes of speelzones in bos- en natuurgebied, nochtans is dit de meest geliefde speelplek van de jeugdbewegingen. De beschikbare zones liggen weinig verspreid over de gemeente.

Niet alle jeugdbewegingen hebben voldoende ruimte voor hun activiteiten, of hebben een speelbos in de buurt. De groepen in het centrum van Dilbeek zijn het best voorzien. In de landelijke gemeenten is er minder expliciete speelruimte beschikbaar.

⁹ Voor een schematisch overzicht: zie bijlage 8.

2.3 Kansen

Met de VZW Jeugdinfra heeft Dilbeek een sterk instrument om de belangen van het jeugdwerk te behartigen. De aandacht gaat vooral naar de lokalen, maar deze organisatie zou een ook een rol kunnen spelen in een beleid aangaande de buitenterreinen van de jeugdbewegingen.

Eerder bleek al interesse voor groene speelruimte vanuit het milieubeleid. De milieuraad nam al initiatieven in verband met groene speelruimte in de tuin van het jeugdcentrum Castelhof. Vanuit het milieubeleid wordt ook werk gemaakt van de aanleg van een speelbos in de Wolfspuiten.

Er is weinig avontuurlijke groene speelruimte, maar een aantal terreinen beschikken over enkele interessante elementen die mogelijkheden scheppen om extra spelimpulsen te creëren op een kleinere schaal. Het kan hier gaan over verborgen hoekjes tussen het struikgewas, de ruimte onder een lage boom of een parkachtige omgeving.

Het moet ook mogelijk zijn om extra speelbossen te verwezenlijken voor het jeugdwerk. Er zijn immers wel wat bossen in de gemeente, maar die zijn vaak in privé-bezit en daardoor niet toegankelijk.

2.4 Bedreigingen

Dilbeek ligt in de rand rond Brussel en voelt de stad oprukken. De druk op de ruimte is groot en open ruimte wordt steeds schaarser. Hierdoor verdwijnt veel impliciete speelruimte in de vorm van braakliggende terreinen, restruimtes etc. De economische druk maakt het ook moeilijker om economisch oninteressante opvulling zoals jeugdruimte te verwezenlijken.

Begijnenborre is geen eigendom van de gemeente. Het domein wordt gehuurd voor een langere termijn (overeenkomst tot 2021). De gemeente heeft al heel wat geïnvesteerd in de infrastructuur. Elke verdere investering moet wel overwogen worden omwille van dit eigendomsprobleem.

De samenwerking van de verschillende gemeentediensten verloopt niet altijd optimaal. Goede relaties kunnen afhankelijk zijn van de goodwill van bepaalde personen, of de politieke partij van de betrokken schepen. De administratie kan soms vertragend werken. Hetzelfde geldt voor de samenwerking met bijvoorbeeld de sociale huisvesting. Een gezamenlijk project voor speelruimte zou tot nieuwe subsidies kunnen leiden waardoor nieuwe projecten gerealiseerd kunnen worden, maar wordt door de huisvestingsmaatschappij als niet-prioritair beschouwd.

3 Wenselijke doelstellingen en acties

De gewenste doelstellingen en acties voor de gemeente Dilbeek concentreren zich rond 2 grote thema's.

- Kinderen in de publieke ruimte
- Kwalitatieve speelruimte

3.1 Kinderen in de publieke ruimte

Dilbeek raakt steeds meer verstedelijkt onder invloed van de uitdijende stad Brussel. Door de druk op de ruimte wordt open ruimte steeds schaarser. Braakliggende terreinen worden bebouwd, restruimtes opgevuld. Ook de groene ruimte is steeds meer bedreigd. Jeugd weegt economisch niet zwaar genoeg om als prioritair beschouwd te worden en dreigt daardoor steeds meer verdrongen te worden naar kleine kind-eilandjes, de expliciete speelruimtes.

- Het belang van jeugd als medegebruiker van de openbare ruimte moet onderstreept worden. Kinderen mogen niet teruggedrongen worden naar speelruimtes exclusief voor kinderen.
- Meervoudig ruimtegebruik moet nagestreefd worden. Veel kansen liggen in de uitwerking van het concept speelweefsel, waarbij spelimpulsen worden verwerkt in de publieke ruimte, langs de routes die vaak door kinderen gevolgd worden. Op deze manier wordt een groter deel van de publieke ruimte aantrekkelijk en toegankelijk voor de jeugd.
- Het creëren van groene speelruimte: toegankelijk maken van groene ruimte voor kinderen (veel bossen in Dilbeek hebben privé-eigenaars, en zijn daarom niet toegankelijke) en de ontwikkeling van nieuwe speelbossen, stadsbossen en avontuurlijke groene ruimte, verspreid over de gemeente, en bereikbaar voor kinderen. Ook kleine spelterreinen kunnen een aantrekkelijke en spelvriendelijke groene omgeving krijgen.
- Speelstraten verder blijven promoten als middel om extra speelruimte te creëren.

Er is meer aandacht nodig voor de **buitenterreinen** van het jeugdwerk. De vzw Jeugdinfra, bestaande uit mensen afkomstig uit het jeugdwerk, houdt zich al meer dan 25 jaar bezig met de jeugdwerkinfrastructuur in de gemeente. Een van hun resultaten is een BPA waarin de zonevreemdheid van een aantal lokalen en terreinen wordt aangepakt. Alle jeugdbewegingen in de gemeente zijn dan ook zeker over het gebruik van hun lokalen en de bijhorende buitenterreinen in de toekomst. Er zijn dus geen grote problemen meer met de lokalen, maar de beschikbaarheid en de kwaliteit van de buitenruimte om te spelen wordt niet aangepakt.

- Meer aandacht is nodig voor de buitenspeelruimtes voor het jeugdwerk. VZW Jeugdinfra jeugdinfra houdt zich enkel bezig met de lokalen, maar kan ook belangrijke functies vervullen wanneer het over de kwaliteit van de buitenterreinen gaat. Elke jeugdbewegingen moet kunnen beschikken over voldoende (groene) speelruimte in de omgeving van de lokalen.

Ook aan **groene ruimte** kan meer aandacht besteed worden. Momenteel zijn er geen avontuurlijke groene speelruimte en geen officiële speelzones. Een aantal jeugdbewegingen hebben wel een bosje op hun eigen terrein, of kunnen ergens in de buurt terecht in een park of bos, maar dit geldt niet voor alle groepen. Door de druk op de ruimte wordt groene speelruimte ook schaarser.

- De aanleg van speelbossen, stadsbossen en avontuurlijke groene ruimte. De milieuraad is geïnteresseerd in groene ruimtes voor de jeugd en wil een avontuurlijk spelterrein aanleggen aan de Wolfspuiten. De openstelling van privé-bossen kan ook een oplossing bieden. Een aantal groene ruimtes bieden heel wat mogelijkheden die momenteel niet benut worden. De parkachtige weg in de Renbaanwijk (basketterrein), spelterrein Molenvijver...

3.2 Kwaliteit van de (wijk)speelpleinen

Bij de aanleg van speelterreinen wordt vaak te weinig aandacht besteed aan de totaalinrichting. Men hecht enkel belang aan de toestellen die geplaatst worden en niet aan de algemene inrichting van het terrein. Nochtans is de ruimte tussen en rond de toestellen minstens even belangrijk.

- Meer aandacht dient te gaan naar de kwaliteit van de speelruimtes. Niet enkel toestellen zijn belangrijk, wel een globale planning. Hier en daar werden wel inspanningen gedaan om extra elementen aan de speelterreinen toe te voegen of zijn vanzelf aantrekkelijke groene elementen aanwezig. Maar deze lijken niet echt onderdeel te zijn van een totaalplan, eerder toevalligheden. Deze terreinen kunnen echter wel de basis vormen voor een ontwikkeling naar meer avontuurlijke en interessante spelmogelijkheden. Een aantal terreinen heeft al een omgeving die met kleine, creatieve ingrepen spelvriendelijker gemaakt kan worden. Voorbeelden zijn de Reinaertwijk, Molenvijver, Renbaanwijk en het pleintje achter de kerk van Itterbeek.

Algemene besluiten

De conclusies en vaststellingen voor Rotselaar en Dilbeek vergelijken we met de onderzoeksresultaten en conclusies uit het onderzoeksluik. Passen de gewenste doelstellingen en acties binnen de beleidsaanbevelingen uit het onderzoeksresultaat? Indien de provinciale beleidsaanbevelingen worden gevolgd, hebben zij dan een positief effect op het speelruimtebeleid van de gemeente?

We groeperen de verschillende resultaten uit de proefprojecten in drie grote thema's:

- Gebrek aan ruimte/ruimte voor de jeugd
- Kwalitatieve speelruimte
- Participatie

Daarnaast bekijken we ook het provinciaal jeugdruimtebeleid in relatie tot de proefprojecten.

1 Gebrek aan ruimte / ruimte voor de jeugd

Open ruimte wordt steeds schaarser. Bij de invulling van de nog resterende ruimte weegt jeugd economisch niet zwaar genoeg om ruimte voor kinderen en jongeren te vrijwaren. Bovendien worden kinderen steeds meer verdrongen naar expliciete speelruimte, kind-eilandjes buiten de algemene publieke ruimte.

Uit de proefprojecten blijkt dat er in de gemeentelijke beleidsvorming zeker aandacht is voor jeugdruimte. Het belang van kinderen als medegebruikers van de publieke ruimte wordt onderstreept. De term meervoudig ruimtegebruik wordt regelmatig aangehaald. De nood aan voldoende ruimte voor kinderen en jongeren om te spelen wordt als een prioriteit gezien. In de praktijk blijkt dit echter niet zo snel verwezenlijkt te worden. Het jeugdruimtebeleid richt zich nog steeds voornamelijk op de expliciete speelterreinen, in het bijzonder op de plaatsing van speeltoestellen. Wat betreft de algemene publieke ruimte is er enkel aandacht voor kinderen en jongeren wanneer het gaat over verkeersveiligheid en mobiliteit.

In Rotselaar wordt expliciet gekozen voor 'kinderen in de publieke ruimte', en wil men streven naar een kindvriendelijkere gemeente. Enkele acties zoals een speelruimtereglement bij verkavelingen en adviezen van de jeugdraad bij de aanleg van publieke ruimte moeten hierbij helpen. In de praktijk gebeurde er echter niet veel. Het speelruimtereglement bestaat nog niet en de jeugdraad werd nog niet geconsulteerd. Er werden dan ook nog geen nieuwe plannen voor openbare ruimte gemaakt. Maar er zijn enkele andere projecten die de publieke ruimte aanbelangen, waar de jeugdraad bij betrokken had kunnen worden.

In Dilbeek probeert men de jeugdraad op de hoogte te houden van relevante thema's voor kinderen en jongeren. In hun adviezen dringen zij er ook steeds op aan om rekening te houden met de jonge bewoners. Het blijkt echter niet zo eenvoudig om dit ook waar te maken. In geen van beide gemeenten werden concrete acties gerealiseerd voor jeugd in de openbare ruimte. Er is wel aandacht voor verkeersveiligheid en mobiliteit, maar dit beperkt zich tot de aanleg van voet- en fietspaden.

Gewenste doelstellingen en acties in de proefgemeenten:

- Aandacht voor meervoudig ruimtegebruik en kinderen als medegebruikers van de openbare ruimte
- De ontwikkeling van het concept speelweefsel. Spelen mag niet enkel mogelijk zijn in expliciete speelruimtes.
- Speelstraten zijn al goed ingeburgerd, maar kunnen verder gepromoot worden als manier om extra speelruimte te creëren tijdens de vakanties.
- Het betrekken van de jeugdraad bij de verschillende planningsprocessen.

Provinciale beleidsaanbevelingen:

Een aantal beleidsaanbevelingen voor de provincie binnen het thema gebrek aan ruimte zijn rechtstreeks van toepassing op de situatie in de proefgemeenten:

- Stimuleren van een kindvriendelijke reflex bij de aanleg van publieke ruimte en het promoten van meervoudig ruimtegebruik. Kinderen en jongeren moeten beschouwd worden als medegebruikers van de publieke ruimte.
- Het promoten van speelstraten is een goede manier om extra speelruimte te creëren.

Een aantal aanbevelingen kwamen aan bod binnen andere thema's:

- Het promoten van het concept speelweefsel werd aangehaald in het kader van *kwalitatieve speelruimte*. In de context van het gebrek aan ruimte is het een voorbeeld van rekening houden met kinderen in de publieke ruimte.
- Stimuleren van adviezen door de jeugdraad werd opgenomen in de beleidsaanbevelingen betreffende inspraak van kinderen en jongeren in het ruimtelijk beleid

Ook groene ruimte wordt steeds schaarser, dit geldt in het bijzonder voor de gemeente Dilbeek. Een deel van Dilbeek is erg landelijk, maar dit wil niet zeggen dat er ook voldoende groene speelruimte is. Privé-eigendom en landbouwgebruik zorgen voor weinig toegankelijke terreinen. Paradoxaal genoeg ligt een groot deel van de toegankelijk groene speelruimte in het verstedelijkte centrum van Dilbeek. Er worden in de gemeente wel extra inspanningen geleverd om meer groene speelruimte beschikbaar te maken, maar deze lijken de noden (nog) niet weg te werken. In Rotselaar is er redelijk wat groene speelruimte beschikbaar, maar deze ligt niet optimaal verspreid over de gemeente. Een aantal van de jeugdbewegingen hebben geen speelzone in bos- of natuurgebied in hun onmiddellijke nabijheid.

Gewenste doelstellingen en acties in de proefgemeenten:

- Het creëren van groene speelruimte door het toegankelijk maken van groene ruimte voor kinderen en de ontwikkeling van nieuwe speelbossen, stadsbossen en avontuurlijke groene ruimte, verspreid over de gemeente.

Provinciale beleidsaanbevelingen:

In de provinciale beleidsaanbevelingen wordt de promotie van speelbossen, stadsbossen, en avontuurlijke speelterreinen beoogd. Niet enkel de afbakening ervan in bestaande bossen en natuurgebieden, maar ook de creatie van nieuwe avontuurlijke speelterreinen.

Een bijkomend aandachtspunt kan de ontwikkeling zijn van kleine creatieve ingrepen op bestaande terreinen, of delen daarvan. Wanneer de ontwikkeling van een groot speelbos niet mogelijk is, kunnen kleinere groene speelplekken gecreëerd worden. We denken in het geval van Dilbeek bijvoorbeeld aan een betere inrichting van de groene ruimte in de Renbaanwijk, of aanpassingen aan de omgeving van het speelplein Molenvijver. De groene strook op het domein Begijnenborre is een voorbeeld van dergelijke inrichting.

In het onderzoeksluik werden problemen in verband met de onzekere toekomst van lokalen en buitenterreinen van het jeugdwerk reeds aangehaald. De toenemende druk op de ruimte verergert dit nog. Het probleem van zonevreemdheid en van de onzekere toekomst van gronden die eigendom zijn van privé-personen worden algemeen erkend en zijn in veel gemeenten een prioriteit. Zowel in Dilbeek als Rotselaar werden inspanningen geleverd om oplossingen te zoeken voor de jeugdwerkinfrastructuur, in de vorm van BPA's, nieuwe huurcontracten en eigendomsverwerving door de gemeenten zelf. Wanneer het over kwaliteit en onderhoud gaat, is in Dilbeek de aandacht vooral gericht op de lokalen van de jeugdwerking. De VZW Jeugdinfra levert hier overigens prima werk. In Rotselaar worden ook inspanningen geleverd om de buitenterreinen te verbeteren. De speelweides van de jeugdbewegingen worden onderhouden door de gemeentelijke groendienst en de lokalensubsidie zal binnenkort uitgebreid worden zodat ook de ingrepen aan de buitenterreinen financiële steun kunnen krijgen.

Gewenste doelstellingen en acties in de proefgemeenten:

- Meer aandacht moet gaan naar de buitenterreinen van het jeugdwerk.

Provinciale beleidsaanbevelingen:

In Luik 1 werd geconcludeerd dat duurzame oplossingen gezocht moesten worden voor de onzekere status van de lokalen en terreinen van het jeugdwerk. In beide proefgemeenten bleek dit een prioriteit te zijn, en werd al heel wat werk hieromtrent verricht. Bijkomende aandacht voor de buitenterreinen is wel nodig in Dilbeek, waar alle inspanningen gericht zijn op de lokalen. In Rotselaar zal de lokalsubsidie binnenkort worden uitgebreid zodat ook ingrepen aan de buitenterreinen hiermee betaald kunnen worden.

Daarnaast zijn er nog een aantal zaken die aan bod komen in de provinciale beleidsaanbevelingen maar niet rechtstreeks van toepassing blijken in de gemeenten van het proefproject. In de bredere maatschappelijke context wordt een campagne voorgesteld om de tolerantie tegenover spelende kinderen te bevorderen. In Dilbeek en Rotselaar blijken er nauwelijks problemen met klagende buurtbewoners te zijn. Toch blijft deze maatregel zeker relevant. In andere gemeenten zijn er nog steeds klachten over overlast veroorzaakt door bijvoorbeeld de speelpleinwerking.

Ook pleiten we voor het herbekijken van de inkomsystemen van de provinciale domeinen. Het is niet duidelijk waarom in het ene domein inkom betaald moet worden, en in het andere niet. Rotselaar ligt niet ver van het provinciaal domein Kessel-Lo (waar geen inkomgelden betaald moeten worden). Alle jeugdbewegingen en de speelpleinwerkingen maken minstens één keer per jaar een uitstap naar dit domein. Voor de groepen uit Dilbeek zijn de provinciale domeinen een stuk verder gelegen. De speelpleinwerking, die regelmatig grotere uitstappen doet, ging de afgelopen zomer wel een keer naar Kessel-Lo en ook naar Huizingen.

2 Kwalitatieve speelterreinen

Bij de aanleg van speelterreinen wordt er weinig aandacht besteed aan de globale inrichting. Men houdt zich enkel bezig met de plaatsing van toestellen, en niet met de aanleg van de ruimtes daartussenin. Nochtans zijn die ruimtes minstens even belangrijk. Een groot deel van het spelen vindt immers tussen en rond de speeltuigen plaats.

In Rotselaar zijn de aangelegde speelpleinen telkens vlakke grasvelden met verspreid een aantal toestellen op. Ook de kleine aangelegde groene ruimtes werden niet speciaal spelvriendelijk ingericht. In Dilbeek vinden we eveneens een aantal van dit soort terreinen terug, al vinden we hier enkele creatieve ingrepen waarbij groene elementen voor geborgen hoekjes en extra spelimpuls zorgen. Maar ook hier lijken het eerder toevalligheden dan onderdeel van een globaal plan. De aanwezige speelzones in bossen zijn niet ingericht. De natuurlijke omgeving is in beide gevallen spelvriendelijk genoeg. In Dilbeek zal wel een avontuurlijk speelterreintje worden aangelegd, waarbij de avontuurlijkheid verhoogd zal worden met enkele kleine ingrepen met natuurlijke materialen (speelheuvels, boomstronken).

Gewenste doelstellingen en acties in de proefgemeenten:

- Meer aandacht moet gaan naar de kwaliteit van de speelruimtes, niet enkel de toestellen, maar een globale inrichting van het terrein.
- Kleine, creatieve ingrepen kunnen voor andere spelelementen buiten de toestellen zorgen.
- De inrichting van avontuurlijke groene ruimtes, niet enkel met educatieve functies maar met voldoende spelimpuls.
- In sommige speelzones in natuurgebied is een zekere vorm van inrichting nodig om de spelvriendelijkheid te verhogen.

Provinciale beleidsaanbevelingen:

Het probleem van de kwaliteit van de speelruimtes werd ook in Luik 1 aangekaart. De beleidsaanbevelingen richten zich op het aanreiken van 'good practices' en het stimuleren van een totale inrichting van de speelruimte. Daarnaast is een kader nodig over het inrichten van speelzones in bos- en natuurgebied om deze spelvriendelijker te maken. Ook het concept 'speelweefsel' kan inspirerend werken voor de inrichting van aantrekkelijke publieke ruimte voor kinderen. Onderzoek naar jeugd en ruimtegebruik kan een beter beeld scheppen naar welke ingrepen de voorkeur dienen te krijgen.

3 Inspraak

Er is nood aan voldoende participatie en inspraak van kinderen en jongeren bij de verschillende planningsprocessen. In Rotselaar wordt de jeugdraad te weinig betrokken bij thema's die hen aanbelangen. Bovendien is het verloop in de jeugdraad groot en zijn jonge mensen moeilijk te motiveren voor engagement in lastige thema's zoals ruimtelijke planning. De jeugdraad in Dilbeek levert heel wat inspanningen en wordt in zekere mate betrokken bij relevante beleidsmaatregelen, maar bereikt niet altijd de gewenste resultaten. In beide gemeenten werd een ruimtelijk structuurplan opgemaakt. In Rotselaar werd de jeugd daar helemaal niet bij betrokken. In Dilbeek was er wel een jeugdvertegenwoordiger in de stuurgroep maar uiteindelijk heeft die geen grote invloed gehad op het definitieve plan.

Gewenste doelstellingen en acties in de proefgemeenten:

- In Rotselaar dient de jeugdraad betrokken te worden bij projecten zoals de ontwikkeling van het netwerk van trage wegen, de aanleg van een nieuw speelterrein etc.
- De jeugdraad moet gestimuleerd worden om zich te laten horen in ruimtelijke thema's die de jeugd aanbelangen.

Provinciale beleidsaanbevelingen:

In de aanbevelingen voor de provincie gaat heel wat aandacht naar het bevorderen van jeugdparticipatie. Dit gaat niet alleen over betrekken van kinderen en jongeren bij de planningsprocessen, maar ook over het wegwerken van de knelpunten in de moeilijke communicatie.

- De jeugdleden dienen betrokken te worden bij de verschillende planningsprocessen.
- Het is niet altijd nodig kinderen rechtstreeks bij de planning te betrekken. Participatie kan ook via instrumenten zoals een kindeffectrapport, een jeugdparagraaf, een behoeftestudie etc.
- Er is nood aan vorming voor jeugdconsulenten en ruimtelijke planners om de communicatie tussen beide partners te bevorderen. Informeel overleg, publicaties en 'good practices' kunnen hierbij helpen.
- Men kan 'facilitators' aanstellen die jeugdruimteplannen en structuurplannen op elkaar afstemmen

4 Provinciaal jeugdruimtebeleid

De rol die de provincie kan spelen blijkt niet altijd even duidelijk te zijn voor de gemeenten en de mensen uit het jeugdwerkveld. Bovendien werken ingewikkelde administratieve procedures demotiverend. De jeugdconsulent van de kleine gemeente Rotselaar heeft teveel werk om zich te kunnen verdiepen in de werking van de provincie of wat die voor hem kan doen. Bovendien heeft hij met een deeltijds functie niet de tijd om deel te nemen aan vormingen, vergaderingen en dergelijke.

Bij verschillende interviews (voor de proefprojecten, maar ook tijdens de omgevingsanalyse van het onderzoeksluik) werd aangegeven dat van de provincie vooral verwacht wordt dat zij beter op de hoogte is van wat er op verschillende plaatsen aan de gang is. De provincie zou dan een rol kunnen spelen met het aangeven van goede voorbeelden, vermits zij beter geplaatst is om vergelijkingen te maken en interessante zaken op te merken. Ook het voeren van onderzoek en het geven van informatie over de verschillende relevante onderwerpen is een belangrijke doelstelling.

Provinciale beleidsaanbevelingen:

- Bijkomend onderzoek voeren naar speelruimte en jeugdruimte die geen deel uitmaken van dit onderzoek.
- Verdere uitbouw van databank speelterreinen.
- Communiceren van bevindingen en conclusies van dit onderzoek naar alle betrokkenen en belanghebbenden.
- Jeugdruimte op de agenda blijven zetten.
- Impulsen geven, inspireren en stimuleren van aandacht voor jeugd(ruimte) bij provinciale diensten, het provinciale en gemeentelijke beleid, gemeentelijke diensten.
- Ontplooien van concrete acties, zodat knelpunten en noden daadwerkelijk aangepakt en weggewerkt worden.

Aanzet tot concrete acties

1. Aanvullend werk

- 1.1 Bijkomend onderzoek naar leeftijdsgroep +14 jaar en hun (openbaar) ruimtegebruik (tienerontmoetingsplaatsen, skateruimte).
[⇒ beleidsaanbeveling 1.1, 4.4]
- 1.2 De databank speelterreinen aanvullen met de nieuwe gegevens uit het bijkomend onderzoek.
[⇒ beleidsaanbeveling 1.2]
- 1.3 Na het planningsjaar 2007 van het Jeugdbeleidsplan 2008-2010 ontbrekende gegevens over de speelterreinen opvragen bij de gemeentelijke jeugddiensten en toevoegen aan de databank speelterreinen.
[⇒ beleidsaanbeveling 1.2]
- 1.4 Op basis van huidig onderzoek en bijkomend onderzoek doelstellingen en acties structureel opnemen in het provinciaal Jeugdbeleidsplan.
[⇒ beleidsaanbeveling 1.4, 1.5, 1.6]

2. Communicatie en publicaties

- 2.1 In het leven roepen van een laagdrempelig, schriftelijk communicatiemiddel, bijvoorbeeld een gedrukte en digitale 'Speelruimtenieuwsbrief', die eveneens ontsloten wordt op de website.
[⇒ beleidsaanbeveling 1.3, 1.4, 1.5, 2.1, 3.1, 3.3, 3.5, 4.1, 4.2, 4.3, 5.1, 5.2, 5.4]
(Eventueel integreren in actie 5.1 Campagne 'Jong en speels zijn mag')
 - Deze nieuwsbrieven kunnen extra nummers, themanummers of speciale edities zijn van de provinciale jeugdnieuwsbrief 'Courant'.
 - De 'Speelruimtenieuwsbrief' op regelmatige tijdstippen versturen naar alle Vlaams-Brabantse jeugddiensten, jeugdredacties, schepenen van jeugd, speelpleinwerkingen en lokale afdelingen van jeugdbewegingen, naar alle diensten ruimtelijke ordening, gecoro's en schepenen van ruimtelijke ordening (en naar alle milieu- en groendiensten, milieu- en MiNa- raden, en schepenen van Milieu en Groen).
 - Dossiers over volgende (deel)thema's: 1. resultaten onderzoek en aankondiging van de acties van de provincie / 2. speelbossen / 3. speelstraten / 4. speelweides en parken / 5. speelruimteplanning / 6. jeugdriendelijke publieke ruimte / 7. inrichting van speelterreinen / 8. jeugdparticipatie / 9. speelweefsel / ...
 - Telkens worden voor wat betreft het bepaalde thema, de resultaten uit het onderzoek beschreven, visie en informatie (bvb regelgeving) gegeven, goede praktijkvoorbeelden, welke ondersteuning de provincie en organisaties bieden, tips en stappen om er lokaal aan te werken.
- 2.2 Stimulerende publicatie uitwerken over jeugdriendelijke openbare ruimte en inrichting van speelruimte met onderzoeksresultaten, visie en goede praktijkvoorbeelden.
[⇒ beleidsaanbeveling 1.5, 2.1, 3.1, 4.1, 4.3]
(Eventueel samennemen met studiedag, actie 4.1)
(Eventueel als deelresultaat van actie 5.4 projectoproep 'Publieke (speel)ruimte')
- 2.3 In aanloop naar de schoolvakanties een oproep naar gemeenten om speelstraten te creëren (ook tijdens de weekends) in woonstraten en wegen waar jeugdlokalen gelegen zijn.
[⇒ beleidsaanbeveling 3.5]
(Eventueel eerste oproep samennemen met actie 2.1 'Speelruimtenieuwsbrief speelstraten')

- 2.4 Bij VVJ- samenkomsten van de Vlaams- Brabantse gemeentelijke jeugddiensten, onderzoeksresultaten, conclusies, doelstellingen en acties presenteren, toetsen en feedback verzamelen. Eventueel op basis daarvan acties bijsturen, concretiseren, slagkrachtiger maken of nieuwe acties (die beantwoorden aan de noden en de doelstellingen) invoeren.
[⇒ beleidsaanbeveling 1.3, 1.4]

3. Binnen de provincie

- 3.1 Structureel overleg opzetten (bvb jaarlijks) tussen de provinciale diensten jeugd, ruimtelijke ordening, leefmilieu en mobiliteit.
[⇒ beleidsaanbeveling 1.3, 1.4, 1.5, 3.1]
- toelichten onderzoeksresultaten
 - zoeken en vinden van kruisverbanden en raakvlakken met het oog op geïntegreerd jeugdbeleid op het vlak van jeugdvriendelijke openbare ruimte, inrichting van speelruimte en het ruimtegebruik van lokale jeugdbewegingen en speelpleinwerkingen
 - samenwerking, actie- en opvolgingspunten bepalen
- 3.2 De toegang tot de provinciale domeinen en het BLOSO- domein in Hofstade gratis maken voor het georganiseerde jeugdwerk.
[⇒ beleidsaanbeveling 3.6]
- 3.3 Aanduiden van officiële speelzones in de provinciale bos- en natuurgebieden (provinciale groendomeinen, Hanenbos), deze opnemen in de beheerplannen en zorgen voor een hoog avontuurlijkheidsgehalte.
[⇒ beleidsaanbeveling 1.5, 3.3]

4. Vorming

- 4.1 Studiedagen organiseren over jeugdvriendelijke openbare ruimte, inrichting van speelruimte, concept speelweefsel en inspraak en participatie van kinderen en jongeren, met als doelgroep gemeentelijke jeugddiensten, milieu- en groendiensten, diensten ruimtelijke ordening en bevoegde schepenen.
[⇒ beleidsaanbeveling 1.4, 1.5, 2.1, 3.1, 4.1, 4.3, 5.1, 5.2, 5.3]
(Dit kan een actie zijn van actie 3.1 structureel overleg)
- 4.2 'Inbreken' in het vormingsaanbod voor ontwerpers, (landschaps)architecten en ruimtelijke planners en een vorming jeugdvriendelijke openbare ruimte (parken, pleinen, straten, wijken) en inrichting van speelruimte inplannen.
[⇒ beleidsaanbeveling 2.1, 3.1, 4.1, 4.2]
- 4.3 Implementeren van de thema's jeugdvriendelijke openbare ruimte, inrichting van speelruimte, concept speelweefsel en inspraak en participatie van kinderen en jongeren in de opleidingen van studenten Architectuur en Stedenbouw en ruimtelijke planning.
[⇒ beleidsaanbeveling 1.4, 2.1, 3.1, 4.1, 4.3, 5.1, 5.2, 5.3]

5. Projecten

- 5.1 Campagne 'Jong en speels zijn mag' lanceren
[⇒ beleidsaanbeveling 1.4, 2.2]
- Sensibiliserende campagne opzetten voor de Vlaams- Brabantse bevolking, die 'spelen en speelruimte' en 'jong zijn' in een positief daglicht zet.
 - De achterliggende doelstellingen zijn 1. de tolerantie ten aanzien van spelende kinderen en jongeren verhogen en 2. de negatieve beeldvorming rond kinderen en jongeren positief ombuigen.
 - Televisiespot maken en uitzenden bij Vlaams- Brabantse regionale tv- zenders.
 - Radiospot maken en uitzenden bij Vlaams- Brabantse regionale radiozenders.
 - Promotiemateriaal aanmaken (affiches, stickers, muismatjes...)
 - De recente campagne 'Geef jeugd ruimte' van de provincie Limburg (http://www.limburg.be/jeugd/geef_jeugd_ruimte/index.html) is een waardevolle inspiratiebron.
- 5.2 Speelterrein- audit, label 'Spelvriendelijke gemeente' en begeleiding bij participatie
[⇒ beleidsaanbeveling 1.4, 1.5, 2.1, 3.1, 3.2, 4.1]
(Eventueel samen nemen met actie 5.4 Projectoproep 'Publieke (speel)ruimte lanceren')
- Speelterrein- audit door speelterrein- testteam aanbieden aan gemeenten. Gemeenten kunnen een speelterrein laten doorlichten. Met een terreinbezoek door speeldeskundigen, waarvan kinderen deel uitmaken, en met behulp van een checklist wordt de spelvriendelijkheid en kwaliteit van het speelterrein beoordeeld. Foto's en het verslag van de audit worden ontsloten op de website.
 - Uitgebreide versie van bovenstaande deelactie: Heel de gemeente wordt gescreend met behulp van criteria. Gemeenten die een hoge score halen krijgen het label 'Spelvriendelijke gemeente' cadeau. Via bekendmaking via o.a. website, olijsten van een top 10, wordt competitiedrift gestimuleerd bij de gemeenten.
 - Begeleiding aanbieden bij het participatieproces bij gemeenten en verenigingen die een nieuw speelterrein inrichten of een oud herinrichten. De provincie zorgt voor een begeleider van de inspraak- en participatie van de verschillende doelgroepen (bv. ongeorganiseerde kinderen, speelpleinwerking, jeugdbeweging, andere gebruikers, omwonenden). Aanpak, resultaten en verslag worden ontsloten via de website.
- 5.3 Projectoproep 'Jeugdwerk en speelruimte' lanceren
[⇒ beleidsaanbeveling 1.4, 3.3, 3.4]
- Doelgroep: gemeentelijke jeugdraden en het lokale jeugdwerk
 - Doel: duurzame, ruimtelijke oplossingen in functie van een betere lokale jeugdwerking
 - Werkwijze: projectoproep / selectie door jury van winnende projecten / financiële ondersteuning / bekendmaking laureaten
 - Acties die in aanmerking komen: aankoop van terreinen en/of gebouwen – aankoop van materialen i.f.v. werkzaamheden aan terreinen/gebouwen – uitbestede werken die eigen zijn aan aankoop/werkzaamheden
 - Inspiratie kan geput worden uit de projectoproep 'Ruimte voor jeugd' van de Cera Foundation en de projectoproepen 'Aardgasnatuurfonds' en 'Buiten gewone buurt' van de Koning Boudewijn Stichting.
- 5.4 Projectoproep 'Publieke (speel)ruimte' lanceren
[⇒ beleidsaanbeveling 1.4, 1.5, 2.1, 3.1, 3.3, 4.1]
- Doelgroep: gemeentebesturen
 - Doel: stimuleren en belonen van innovatieve, creatieve, jeugd- en spelvriendelijke publieke speelterreinen en publieke ruimte
 - Werkwijze: projectoproep / selectie door jury van winnende projecten / financiële ondersteuning / bekendmaking laureaten

- Acties die in aanmerking komen: uitvoeren van (her)inrichtingswerken i.f.v. jeugd- en spelvriendelijke openbare (speel)ruimte (impliciete én expliciete speelruimte)
- Inspiratie kan geput worden uit de projectoproep 'Ruimte voor jeugd' van de Cera Foundation en de projectoproepen 'Aargasnatuurfonds' en 'Buiten gewone buurt' van de Koning Boudewijn Stichting.

5.5 Project 'Jeugdwerk en groene ruimte' opstarten

[⇒ beleidsaanbeveling 1.5, 3.3, 3.4]

- Naar voorbeeld van het project 'Groene Ruimte' (zie http://www.steunpuntjeugd.be/themas/groene_ruimte/project_groene_ruimte/ en de publicatie Jeugd bij Bosjes, groene speelruimte geplanD en geplanT, Steunpunt Jeugd, 2001).
- Doel: Op gemeentelijk niveau er voor zorgen dat de lokale jeugdbewegingen en speelpleinwerkingen beschikken over 1. een duurzame locatie, lokaal (op het vlak van eigenaarstatuut en ruimtelijke ordening), 2. een speelweide in de onmiddellijke omgeving van het jeugdlokaal, 3. een speelbos of ruim, avontuurlijk groen speelterrein.
- Aanpak: methodologische en praktische begeleiding van gemeentebesturen bij het plannen, uitwerken en uitvoeren van een beleidsnota 'Jeugdwerk en groene ruimte'.
- Concreet: In de gemeente een stuurgroep installeren. Deze maakt overleg en communicatie mogelijk tussen de verschillende betrokkenen. Jeugdwerkers zitten rond de tafel met de betrokken gemeentediensten, de bevoegde schepenen en andere belanghebbenden. De jeugdlokalen en hun ruimtelijke context worden in kaart gebracht. De aanwezige groene ruimten en de potentiële nieuwe groene ruimten worden geïnventariseerd. Een bevraging van de jeugdwerkinitiatieven legt de noden en pijnpunten bloot. Op basis van deze noden formuleren we doelstellingen en onderzoeken we welke acties mogelijk zijn. Prioriteiten worden bepaald en nadat het kostenplaatje van de geplande acties en de subsidiemogelijkheden duidelijk zijn, wordt het geheel in een beleidsnota gegoten. Na de goedkeuring van de beleidsnota door het gemeentebestuur kan de uitvoering starten. (Mogelijke acties: zonevreemdheid van een jeugdlokaal wordt geregulariseerd, aankoop van terreinen voor de aanleg van speelweide en avontuurlijk speelgroen/openbaar speelpark, een officiële speelzone aanduiden in het ocmw- bos)
- Parallel wordt begeleiding aangeboden bij de aanduiding van speelzones in bossen en natuurgebieden, en bij het aanplanten van speelbossen.

5.6 Project 'Vlaams- Brabant vergroenen' opstarten.

[⇒ beleidsaanbeveling 1.1, 1.5, 3.3]

- Binnen de provinciale milieudienst een helpdesk installeren die gemeentebesturen en -diensten ondersteunt bij het plannen en realiseren van groen- en bosuitbreiding (strategie, aankopen gronden, aanvragen vergunningen en adviezen, subsidiekanalen)
- Stimulerende communicatie opzetten omtrent groen- en bosuitbreiding naar gemeentebesturen. Verwijzen naar 'ankers' binnen de ruimtelijke planning en het beleid, subsidiekanalen en aankondigen van de nieuwe provinciale helpdesk.
- Financiële ondersteuning van gemeenten en jeugdwerkinitiatieven die groene ruimte en/of te beplanten terreinen aankopen.
- Aankoop van bos- natuur- en groengebieden en van te beplanten terreinen. Deze openstellen voor recreatie en het spel van jeugdwerk, kinderen en jongeren.